

FAO ცხოველთა ჯანდაცვა და წარმოება

სახელმძღვანელო

სათადარიგო გეგმების
მომზადება ღორის
აფრიკული ცხელებისათვის

გარეკანზე:

მარცხენა სურათი: FAO/პ. ანკერსი

ცენტრი: FAO/ი. ჰოფმანი

მარჯვენა სურათი: © ჯ. პატრიკი (Fotolia.com)

FAO ცხოველთა წარმოებისა და ჯანმრთელობის
სახელმძღვანელო

სათადარიგო გეგმების მომზადება ღორის აფრიკული ცხელებისათვის

მარი ლუისა პენრიდი
ვიტორიო გუბერტი
კლაუს დეჰნერი
ხუან ლუბროტი

ავტორების შესახებ

მარი-ლუისა პენრიტი

ტროპიკული ვეტერინარული დაავადებების დეპარტემენტი, ვეტერინარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი, პრეტორიის უნივერსიტეტი.

პრეტორია, სამხრეთ აფრიკა

marylouise@sentechsa.com

ვიტორიო გუბერტი

ცხოველთა ჯანდაცვის სამსახური, გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია

რომი, იტალია

vitorio.guberti@fao.org

კლაუს დეპნერი

ცხოველთა ჯანდაცვის სამსახური, გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია

რომი, იტალია

ხუან ლუბროტი

ცხოველთა ჯანდაცვის სამსახური, გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია

რომი, იტალია

juan.lubroth@fao.org

გამოყენებული ლიტერატურა

FAO. 2009 სათადარიგო გეგმების მომზადება ღორის აფრიკული ცხელებისათვის.

რედაქტირებული მ.ლ.პენრიტი, ვ. გუბერტი, კ. დეპნერი, ხ.ლუბროტი

FAO. ცხოველთა წარმოებისა და ჯანდაცვის სახელმძღვანელო No 8 რომი

წინამდებარე მასალაში მითითებული დანიშნულებები და პრევენტაციები (მოხსენებები) არ გულისხმობს გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის რაიმე მოსაზრებებს, რომელიც შეეხება ამა თუ იმ ქვეყნის, ტერიტორიული ერთეულის, ქალაქის ან მისი ხელისუფლების იურიდიულ ან განვითარების სტატუსს, აგრეთვე მათი საზღვრების განსაზღვრას. სპეციფიკური კომპანიებისა და ამა თუ იმ მწარმოებლების პროდუქტის (დაპატენტებულის თუ დაუპატენტებლის) დასახელება არ გულისხმობს, FAO-ს მხრიდან მათ მოწონებას, უპირატესობის ან რეკომენდაციის მიცემას სხვა ანოლოგიურ პროდუქტებთან შედარებით.

წინამდებარე მასალაში გამოთქმული მოსაზრებები არის ავტორისეული და შესაძლოა არ გამოხატავდეს FAO-ს შეხედულებებს.

ISBN 978-92-5-906426-1

ყველა უფლება დაცულია. წინამდებარე მასალის რეპროდუცირება და გავრცელება საგანმანათლებლო და არაკომერციული მიზნებით ნებადართულია და აღიარებული საავტორო უფლების მფლობელებისგან, წინასწარი წერილობითი ნებართვის გარეშე. წინამდებარე მასალის რეპროდუცირება ხელახალი გაყიდვისთვის ან სხვა კომერციული მიზნებით, აკრძალულია საავტორო უფლებების მფლობელთა წინასწარი წერილობითი ნებართვის გარეშე.

ასეთი ნებართვის მისაღებად, გთხოვთ მიმართოთ განცხადებით

მთავარ ელექტრონულ საგამომცემლო კომპანიას და დამხმარე ფილიალს

FAO-ს კომუნიკაციის განყოფილებას:

Viale della Terme di Caracalla, 00153 Rome, Italy or by email to: copyright@fao.org

სარჩევი

წინასიტყვაობა	vii
მონაწილეები	ix
აკრონიმები და აბრევიატურები	xi

თავი 1

ლორის აფრიკული ცხელებისთვის ეროვნული საგანგებო გეგმის შემოთავაზებული ფორმატი და შინაარსი	1
დაავადების ბუნება	1
რისკის ანალიზი ლორის აფრიკული ცხელებისთვის	1
დაავადების პრევენციის სტრატეგიები	2
წინასწარი გაფრთხილების საგანგებო გეგმა	2
ლორის აფრიკული ცხელების კონტროლისა და აღმოფხვრის სტრატეგიები	2
ორგანიზაციული ხასიათის ღონისძიებები ლორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით შექმნილი საგანგებო მდგომარეობისთვის	3
დამხმარე გეგმები	3
სამოქმედო გეგმები	3
დანართები	3

თავი 2

დაავადების ბუნება	5
განმარტება	5
ლორის აფრიკული ცხელების გავრცელება მსოფლიოში	5
ეტიოლოგია	6
ეპიდემიოლოგიური ნიშნები	6
კლინიკური ნიშნები	10
პათოლოგია	13
იმუნიტეტი	14
დიაგნოზი	14

თავი 3

რისკის ანალიზი ლორის აფრიკული ცხელებისთვის	19
შესავალი	19
რისკის ანალიზის პრინციპები	19
ვინ უნდა განახორციელოს რისკის ანალიზი?	20
რისკის შეფასება ლორის აფრიკული ცხელებისთვის	21
რისკის შეფასების მნიშვნელობა ლორის აფრიკული ცხელების საგანგებო გეგმების მომზადებისთვის	23
სასარგებლო მეთოდოლოგიის შესახებ შემდგომი წასაკითხი მასალა:	23

თავი 4

ლორის აფრიკული ცხელების პრევენციის სტრატეგიები	23
შესავალი	23
იმპორტის საკარანტინო პოლიტიკა	24
კონტროლი სალაფავით კვებაზე	24
ლორების ჩაკეტილ პირობებში შენახვა	25

თავი 5

დაავადების შესახებ წინასწარი გაფრთხილება და ღორის აფრიკული ცხელებისთვის საგანგებო ღონისძიებათა დაგეგმვა	27
შესავალი	27
ცხოველთა ჯანდაცვის სფეროს მუშაკთა სპეციალური მომზადება დაავადების ადრეულ ეტაპზე ამოცნობის და სადიაგნოსტიკო ნიმუშების შეგროვებისა და გაგზავნის საკითხებში	29
ფერმერთა ინფორმირების/განათლების პროგრამები	30
სადიაგნოსტიკო ჯგუფის სპეციალისტები	31
ლაბორატორული დიაგნოსტიკის შესაძლებლობები	32
საერთაშორისო ლაბორატორიები და თანამშრომლობის ცენტრები	32

თავი 6

ღორის აფრიკული ცხელებით გამოწვეული საგანგებო მდგომარეობისას, რეაგირების ღონისძიებათა დაგეგმვა ადრეულ ეტაპზე	35
შესავალი	35
ეპიდემიოლოგიური მახასიათებლები, რომლებიც გავლენას ახდენს ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლის, ლიკვიდაციის ან აღმოფხვრის სტრატეგიებზე	36
ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრის სტრატეგიები	37
ზონირება	40
ინფიცირებული ზონები	41
ზედამხედველობის (კონტროლის) ზონები	42
ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალი ზონები	42
ღორების ხელახლა მოშენება	50
ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლის/აღმოფხვრის ღონისძიებათა წარმატებისთვის გადამწყვეტი ფაქტორები	52
ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრისა და ქვეყნის, ზონის ან რეგიონის დონეზე დაავადებისგან განთავისუფლების ფაქტის დადასტურება	53

თავი 7

საორგანიზაციო ღონისძიებები ღორის აფრიკული ცხელებისთვის შემუშავებული საგანგებო საინფორმაციო კამპანიის დროს	57
ფუნქციები და მმართველი სტრუქტურები	57
საკონსულტაციო კომიტეტი ცხოველთა საგანგებო დაავადებებთან დაკავშირებულ საკითხებში	58
ცხოველთა დაავადების კონტროლის ეროვნული ცენტრი	59
ცხოველთა დაავადების კონტროლის ადგილობრივი ცენტრები	60

თავი 8

დამხმარე გეგმები	63
ფინანსური გეგმა	63
რესურსების დაგეგმვა	64
კანონმდებლობა	67

თავი 9

სამოქმედო გეგმა	69
გამოძიების ფაზა	69
შეტყობინების (განგაშის) ფაზა	71
სამოქმედო ფაზა	72

ინფორმაციის შეტყობინება	72
პოლიტიკური მხარდაჭერის მოპოვება	72
საზოგადოების ინფორმირების კამპანია	73
ლორების დაკვლა, განადგურება და დეკონტემინაცია	73
ლორების გადაადგილების პრევენცია	74
მეთვალყურეობის წარმოება ღორის აფრიკული ცხელებისთვის	75
ლონისძიებათა დასრულების ფაზა	75

თავი 10

კადრების სპეციალური მომზადება, ტესტირება და საგანგებო გეგმებში ცვლილებებისა შეტანა

საიმიტაციო სწავლება	77
კადრების სპეციალური მომზადება	77
ღორის აფრიკული ცხელებისთვის შემუშავებულ საგანგებო გეგმებში ცვლილებების რეგულარულად შეტანა	78

დანართი 1

FAO-სა და ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის ლაბორატორიები ღორის აფრიკული ცხელებისთვის	79
--	----

წინასიტყვაობა

ლორის აფრიკული ცხელება ლორის ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული ტრანს-სასაზღვრო დაავადებაა ღორებში ლეტალურობის მაღალი დონისა და კიდევ იმის გამო, რომ მას მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები მოჰყვება, იგი სწრაფად და მოულოდნელად ვრცელდება მთელი მსოფლიოს მასშტაბით და მის წინააღმდეგ არც მკურნალობის საშუალება და არც ვაქცინა არ არსებობს.

ცხოველთა და მცენარეთა მავნებლებისა და ტრანსსასაზღვრო დაავადებებისთვის საგანგებო პრევენციულ ღონისძიებათა სისტემის (EMPRES) მიზნებისთვის, ტრანსსასაზღვრო ცხოველთა დაავადებები განიმარტება როგორც დაავადებები, რომლებსაც მრავალი ქვეყნისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური, სავაჭრო და საკვების უსაფრთხოების თვალსაზრისით; დაავადებები, რომლებიც იოლად ვრცელდება ერთი ქვეყნიდან მეორეში და შეიძლება ეპიდემიაში გადაიზარდოს; და დაავადებები, რომლის კონტროლი, მართვა და მათ შორის გამორიცხვაც, საერთაშორისო თანამშრომლობას მოითხოვს. ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის (OIE) *ხმელეთის ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის კოდექსში*, ლორის აფრიკული ცხელება შეტანილია დაავადებათა “ა” ჩამონათვალში, რომლებიც განსაზღვრულია როგორც “გადამცემი დაავადებები, რომლებიც ხასიათდება სერიოზული შედეგებით და სწრაფად გავრცელების უნარით, მიუხედავად სახელმწიფო საზღვრებისა; ძალზე მნიშვნელოვანია ეკონომიკურ-სოციალური ან ადამიანის ჯანმრთელობის თვალსაზრისით; უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ცხოველებით და ცხოველური წარმოშობის პროდუქტებით საერთაშორისო ვაჭრობისთვის”.

მოცემული სახელმძღვანელო უზრუნველყოფს ინფორმაციას ლორის აფრიკული ცხელების ბუნებისა და ამ დაავადების პრევენციის, ამოცნობის, კონტროლისა და აღმოფხვრის პრინციპებისა და სტრატეგიული გადაწყვეტილებების შესახებ. იგი უზრუნველყოფს სახელმძღვანელო მითითებებს დაავადების კონტროლისა და აღმოფხვრის საერთო ეროვნული პოლიტიკის ჩამოყალიბებასთან დაკავშირებით იმ ცალკეული ქვეყნებისთვის, რომლებიც ლორის აფრიკული ცხელების გავრცელების საფრთხის წინაშე დგანან. სახელმძღვანელო განსაზღვრავს იმ ვეტ. პერსონალს, აღჭურვილობასა და დანესებულებებს, რომლებიც გათვალისწინებული უნდა იყოს ლორის აფრიკული ცხელებისთვის შემუშავებულ ეროვნულ საგანგებო გეგმაში. იგი გეთავაზობს ლორის აფრიკული ცხელებისთვის ეროვნული საგანგებო გეგმის სავარაუდო ფორმატსა და შინაარსს, რომელშიც შეტანილი უნდა იყოს ცვლილებები ცალკეული ქვეყნების საჭიროებებსა და გარემოებებთან მოსარგებად. მოცემული სახელმძღვანელო შემუშავდა ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის *ხმელეთის ცხოველთა ჯანდაცვის მოქმედი კოდექსის* დებულებათა გათვალისწინებით. მიზანშეწონილი იქნება მოცემული სახელმძღვანელოს გამოყენება ცხოველთა დაავადებებთან დაკავშირებით შექმნილი საგანგებო სიტუაციისთვის მზადყოფნის ეროვნული გეგმების მომზადების შესახებ FAO-ს სახელმძღვანელოსთან ერთად, რომელშიც 2008 წელს შეტანილი იქნა ცვლილებები და შესწორებები.

მოცემულ სახელმძღვანელოსთან ერთად რეკომენდებულია ინფორმაციის შემდეგი წყაროების გამოყენება:

- ავსტრალიის ვეტერინარული გეგმა (AUSVETPLAN) დაავადებასთან ბრძოლის სტრატეგია: ლორის აფრიკული ცხელება, მეორე გამოცემა. 1996 წ. კანბერა. ავსტრალიისა და ახალი ზელანდიის სოფლის მეურნეობისა და რესურსების მართვის საბჭო.

- ხმელეთის ცხოველთა ჯანდაცვის კოდექსი: ძუძუმწოვრები, ფრინველები და ფუტკრები. 2007 წ. ტომი 2. პარიზი, OIE.
- სახელმძღვანელო ცხოველთა დაავადებებთან დაკავშირებით შექმნილი საგანგებო სიტუაციისთვის მზადყოფნის ეროვნული საგანგებო გეგმების მომზადების შესახებ, მეორე გამოცემა. 2008 წ. სახელმძღვანელო 6 ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ. რომი, FAO.
- სახელმძღვანელო საქონლის დაავადებათა მეთვალყურეობისა და საინფორმაციო სისტემების შესახებ. 1999 წ. სახელმძღვანელო 8 ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ. რომი, FAO.
- სახელმძღვანელო ცხოველთა ლიკვიდაციის მეშვეობით დაავადებათა აღმოფხვრის პროცედურების შესახებ. 2001 წ. სახელმძღვანელო 12 ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ. რომი, FAO.
- პენრიტი, მ.ლ., ტომსონი, ჯ.რ. და ბასტოსი, ა.დ.ს., 2004 წ. ღორის აფრიკული ცხელება. ჯ.ა.ვ. კოცერისა და რ.ც. ტუსტინის რედაქციაში. პირუტყვის ინფექციური დაავადებები, მეორე გამოცემა, ტომი. 2, გვ. 1087–1119. კეიპტაუნი, სამხრეთ აფრიკა, ოქსფორდის უნივერსიტეტის გამოცემა.
- ღორის აფრიკული ცხელების ამოცნობა –სახელმძღვანელო საველე პირობებში გამოყენებისთვის. 2000 წ. სახელმძღვანელო 9 ცხოველთა ჯანმრთელობის შესახებ. რომი, FAO.

მოცემულ სახელმძღვანელოში რეგულარულად იქნება შეტანილი ცვლილებები, შეძენილი გამოცდილების გათვალისწინებით. სახელმძღვანელოში შესატან ცვლილებებთან დაკავშირებით თქვენი მოსაზრებებითა და რეკომენდაციებით მიმართეთ:

EMPRES (ცხოველთა ჯანდაცვა)

FAO-ს ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის სამსახური
 მეცხოველეობისა და ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის განყოფილება
 ვიალე დელ ტერმე დი კარაკალა, 00153 რომი, იტალია
 ტელ.: 39 06 5705 4798/6772;
 ფაქსი: 39 06 5705 3023
 ელ. ფოსტა: empres-livestock@fao.org;
 URL: www.fao.org/ag/empres.html

მონაწილეები

მოცემული სახელმძღვანელო წარმოადგენს ღორის აფრიკული ცხელებისათვის საგანგებო გეგმების მომზადების შესახებ სახელმძღვანელოს განახლებულ ვერსიას (FAO-ს სახელმძღვანელო .11 ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ, 2001 წ.), რომელიც შემუშავდა ავსტრალიის საგანგებო ვეტერინარული გეგმის (AUSVETPLAN) ფორმატის საფუძველზე და რომელშიც გარკვეული ცვლილებები იქნა შეტანილი.

ავტორები მადლობას უხდიან დოქ. პრებენ ბოისენს, დევიდ ნიაკაჰუმას, როჯერ პასკინს, პიტერ როდერსა და მარკ რევიემამუს (EMPRES-ის მესაქონლეობის განყოფილება, ინფექციურ დაავადებათა ჯგუფი, ცხოველთა ჯანდაცვის სამსახური, FAO) მათი მიერ მოცემული სახელმძღვანელოს სხვადასხვა პროექტებთან დაკავშირებით შემოთავაზებული სასარგებლო რეკომენდაციებისა და შენიშვნებისათვის. ავტორები ასევე მადლობას უხდიან დოქ. გარი ლ. ბრიკლერს, დომენიკო რუტილის, სალვატორე მონტინაროსა და ანდრეა მონაკოს მათ მიერ რამოდენიმე ფოტოსურათის უზრუნველყოფისთვის.

აკრონიმები და აბრევიატურები

ASF	ლორის აფრიკული ცხელება
ASFV	ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსი
AUSVETPLAN	ავსტრალიის ვეტერინარული საგანგებო გეგმა
CCEAD	საკონსულტაციო კომიტეტი ცხოველთა დაავადებებთან დაკავშირებით შექმნილი საგანგებო სიტუაციებისთვის
CSF	ლორის კლასიკური ცხელება
CVO	ქვეყნის მთავარი ვეტერინარი
DCP	საშინი საკონტაქტო ტერიტორია
DVS	ვეტერინარული სამსახურის დირექტორი
EDTA	ეთილენდიამინის ტეტრა-აცეტილ მჟავა
ELISA	ფერმენტთან დაკავშირებული იმუნოაბსორბენტული ანალიზი
EMPRES	საგანგებო მდგომარეობის პრევენციის სისტემა ტრანსსასაზღვრო ცხოველთა და მცენარეთა მავნებლებისა და დაავადებებისთვის
FAO	გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია
FMD	თურქული
GPS	გლობალური პოზიციონირების სისტემა
IATA	საჰაერო ტრანსპორტის საერთაშორისო ასოციაცია
IP	ინფიცირებული ტერიტორიები
NGO	არასამთავრობო ორგანიზაცია
OIE	ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (<i>Office international des épizooties</i>)
PCR	პოლიმერაზას ჯაჭვური რეაქცია
PDNS	ლორის დერმატიტი/ნეფროპათიური სინდრომი
PRRS	ლორის რეპროდუქციული და რესპირატორული სინდრომი
SS	შვავიგერ-სიდელი
TAD	ტრანსსასაზღვრო ცხოველთა დაავადება
TADinfo	ტრანსსასაზღვრო ცხოველთა დაავადების შესახებ ინფორმირების სისტემა
WAHID	ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო საინფორმაციო მონაცემთა ბაზა
WHO	მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაცია

თავი 1

ლორის აფრიკული ცხელებისთვის ეროვნული საგანგებო გეგმის შემოთავაზებული ფორმატი და შინაარსი

საგანგებო გეგმა ლორის აფრიკული ცხელებისთვის უნდა წარმოადგენდეს მკაფიოდ ჩამოყალიბებულ სტრატეგიულ დოკუმენტს, რომელშიც განსაზღვრული იქნება ლორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით შექმნილი საგანგებო მდგომარეობის შემთხვევაში მისაღები ზომები. მასში დაწვრილებით უნდა იყოს აღწერილი რესურსები, რომლებიც გამოყენებული იქნება ამგვარ საგანგებო მდგომარეობასთან გასამკლავებლად. იგი ასევე უნდა შეიცავდეს დაწვრილებით შემუშავებულ სამოქმედო გეგმას დაავადების მყისიერად ლოკალიზებისა და ინფექციის აღმოსაფხვრელად საჭირო ადამიანური და მატერიალური რესურსების სწრაფად და ეფექტურად გამოყენებისთვის. *მართალია, ისეთი საგანგებო გეგმის მოდელის შექმნა, რომელიც სრულყოფილად მოერგებოდა ყველა სიტუაციას, შეუძლებელია, მაგრამ აქ აღწერილი საგანგებო გეგმის შემოთავაზებული ფორმატი და შინაარსი შეიძლება გამოყენებული იქნეს, როგორც სახელმძღვანელო მითითებები ლორის აფრიკული ცხელებისთვის ეროვნული საგანგებო გეგმების შემუშავების დროს. სავარაუდოდ, ლორის აფრიკული ცხელებისთვის ეროვნული საგანგებო გეგმა უნდა შეიცავდეს იმ ელემენტებს, რომელ ებიც გამოყოფილია წინამდებარე პარაგრაფებში.*

დაავადების ბუნება

მოცემულ პარაგრაფში აღწერილი უნდა იყოს ლორის აფრიკული ცხელების ძირითადი ნიშნები, როგორიცაა:

- ეტიოლოგია, ევოლუცია და გავრცელება მსოფლიო მასშტაბით;
- ეპიდემიოლოგიური მახასიათებლები;
- კლინიკური ნიშნები;
- პათოლოგია;
- იმუნოლოგია;
- დიაგნოზი: საველე, დიფერენცირებული და ლაბორატორული.

აღნიშნული ასპექტების უმრავლესობა ზოგადი ხასიათისაა და თითქმის უცვლელად შეიძლება იყოს გამოყენებული, მაგრამ ზოგიერთი მათგანი შესაძლოა შესაცვლელი გახდეს იმ გარემოებათა ასახვის მიზნით, რომლებიც ამა თუ იმ ქვეყანაში დომინირებს.

რისკის ანალიზი ლორის აფრიკული ცხელებისთვის

რისკის ანალიზი მნიშვნელოვანია, რადგანაც იგი გვიჩვენებს რამდენად სერიოზულია ქვეყნისთვის ლორის აფრიკული ცხელების საფრთხე ცხოველთა სხვა დაავადებებთან შედარებით, სადა და რა ფორმით შეიძლება განვითარდეს ლორის აფრიკული ცხელება და როგორი შედეგები შეიძლება მოჰყვეს მას. რისკის ანალიზი უნდა მიუთითებდეს ღონისძიებების მოცულობაზე, რომელიც გასათვალისწინებელია საგანგებო გეგმის შემუშავების დროს და უნდა უზრუნველყოფდეს საფუძველს დაა-

ვადების კონტროლის შერჩეული სტრატეგიებისთვის. რისკის ანალიზი ჩვეულებრივ, ოთხ კომპონენტს შეიცავს: რისკის ან საფრთხის განსაზღვრა, რისკის შეფასება, რისკის შემარბილებელი ღონისძიებები და რისკის შესახებ ყველა დაინტერესებული მხარეების ინფორმირება (მწარმოებლები, პრაქტიკოსი ვეტერინარები, სავაჭრო პარტნიორები, მინისტრები, ვეტ.მუშაკები, მომხმარებლები და ა.შ.).

რისკის ანალიზი რეგულარულად განახლებას საჭიროებს ისეთი ცვალებადი საგარეო და საშინაო ფაქტორების ასახვის მიზნით, როგორიცაა ეროვნული და მსოფლიო ეკონომიკა, საერთაშორისო ვაჭრობა და ბაზრის კონიუნქტურა, ღორის პოპულაციის სიმჭიდროვე (გარეული ღორების ჩათვლით), ტურიზმი, ცხოველთა ჯანდაცვის სისტემებსა და სამომხმარებლო მოთხოვნებში მომხდარი ცვლილებები.

დაავადების პრევენციის სტრატეგია

დაავადების პრევენციის სტრატეგიები აღწერენ საკარანტინო, ფერმის ტერიტორიაზე ბიოუსაფრთხოებასა და სხვა ღონისძიებებს, რომლებიც უნდა განხორციელდეს ღორის აფრიკული ცხელების ქვეყანაში შემოღწევისა და გავრცელების რისკის მინიმუმამდე დასაყვანად.

წინასწარი გაფრთხილების საგანგებო გეგმა

საგანგებო გეგმები უნდა მოიცავდეს ყველა ინიციატივას, რომელიც უნდა განხორციელდეს ღორის აფრიკული ცხელების გამოვლენის, დაძლევისა და სალიკვიდაციო ღონისძიებათა მსვლელობის მონიტორინგის უზრუნველსაყოფად მანამდე, ვიდრე იგი ეპიდემიაში გადაიზრდება. ეს მოიცავს დაავადების საეჭვო შემთხვევის (შემთხვევების) განმარტებას; დაავადების დადასტურებული შემთხვევების განმარტებას; დაავადებაზე ზედამხედველობა და ეპიდემიოლოგიური შესაძლებლობები, როგორიცაა დაავადების საგანგებო შემთხვევების შესახებ ინფორმაციის შეტყობინების მექანიზმები და ცხოველთა ჯანმრთელობის შესახებ ინფორმირების სისტემები; ვეტ.პერსონალის, ღორის მწარმოებელთა და ბაზრის შუამავალთა სპეციალური მომზადება ღორის აფრიკული ცხელების ამოცნობაში, საზოგადოების ინფორმირების პროგრამები.

ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლისა და აღმოფხვრის სტრატეგია

ვაქცინის არ არსებობის პირობებში, რომელიმე მოცემულ ტერიტორიაზე ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრის ერთადერთ ეფექტურ სტრატეგიად ტრადიციისამებრ მიიჩნევენ დაავადებული პირუტყვის ლიკვიდაციას. დაავადების კონტროლის მიმართ ამგვარი მიდგომა სულ უფრო ნაკლებად მისაღები ხდება გამომდინარე ეთიკური, გარემოსდაცვითი, ფინანსური და პრაქტიკული მოსაზრებებიდან. მართალია ის ალტერნატივები, რომლებიც მისაღებად შეიძლება ჩითვალოს, კვლავაც საკამათო საკითხს წარმოადგენს, მაგრამ ცხადია რომ არსებული გარემოებები უნდა კარნახობდეს დაავადების კონტროლისადმი ქვეყნის მიერ ამა თუ იმ მიდგომის არჩევანს და სინამდვილეში საერთოდ არსებობს თუ არა არჩევანი. ამ პარაგრაფში, რომელიც საგანგებო გეგმის მთავარ კომპონენტს წარმოადგენს, აღწერილი უნდა იყოს როგორ უნდა მიუდგეთ დაავადების კონტროლს ყველა იმ ფაქტორის გათვალისწინებით, რომელიც უკავშირდება ქვეყანაში ღორის წარმოებას, დისტრიბუციასა და მართვას; გარეული ღორების პოპულაციების არსებობასა და საკონტროლო ზომების მიღების შესაძლებლობას. იგი უნდა გვიჩვენებდეს დაავადების აღმოფხვრის დადასტურების მექანიზმსა და ღორის აფრიკული ცხელებისგან ქვეყნის, ზონის ან რომელიმე ნაწილის (რაიონის, რეგიონის) გათავსიფულების ფაქტის დამტკიცებას საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად.

ორგანიზაციული ხასიათის ღონისძიებები ღორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით შექმნილი საგანგებო

მდგომარეობისთვის

როგორც წესი, ეროვნული ვეტერინარული სამსახურების ადმინისტრაციული სტრუქტურები ორიენტირებულია ცხოველთა ჯანდაცვის მიმდინარე ეროვნული პროგრამების განხორციელებაზე და ხშირად, საგანგებო მდგომარეობისას დაავადების კონტროლისთვის არ არიან მზად ან სათანადოდ დაფინანსებული. მოცემულ პარაგრაფში აღწერილია ორგანიზაციული ხასიათის ღონისძიებები, რომლებიც შემოღებული უნდა იქნეს ღორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით შექმნილი საგანგებო მდგომარეობის დროს. ეს მიზნად ისახავს ყველა აუცილებელი რესურსის ეფექტურად დაკომპლექტებას, საგანგებო მდგომარეობაზე რეაგირებისთვის. აღნიშნული ღონისძიებები განსხვავდება ამა თუ იმ ქვეყნის ინფრასტრუქტურის, ვეტ. სამსახურების შესაძლებლობებისა და ბიუროკრატიული მექანიზმების მიხედვით.

დამხმარე გეგმები

დამხმარე გეგმები ამყარებენ ტექნიკურ გეგმებს. ისინი მოიცავენ საფინანსო და რესურსების გეგმებსა და ასევე კანონმდებლობას. მათ არსებითი მნიშვნელობა ენიჭებათ და სწორედ ისინი განსაზღვრავენ დაავადების კონტროლის ღონისძიებათა წარმატებას თუ წარუმატებლობას.

სამოქმედო გეგმები

სამოქმედო გეგმებში აღწერილია გეგმის ფაზების განხორციელების მექანიზმები, თავდაპირველი გამოძიებიდან ღონისძიებათა დასრულების საბოლოო ფაზამდე; მექანიზმები, რომლებიც გამოიყენება რეაბილიტაციისა და აღდგენის ფაზებში; მომზადების პროცესი მოსახლეობის აზრის გამოსაკვლევად, ეროვნულ საგანგებო გეგმაში მიღებული გაკვეთილების გათვალისწინების მიზნით.

დანართები

ისინი უნდა უზრუნველყოფდნენ საკონტაქტო პირების სიას და ინფორმაციას მათ მისამართებს, ოფისისა და მობილური (ფიჭური) ტელეფონის ნომრებს, ფაქსის ნომრებსა და ელ. ფოსტის მისამართებს, რომლის მეშვეობითაც მათთან დაკავშირება 24 საათიან რეჟიმში იქნება შესაძლებელი. მნიშვნელოვანია მონაცემთა პერიოდულად განახლება. ამასთან, საგანგებო გეგმის დანართებში ჩართული უნდა იყოს შემდეგი:

- რეგიონული და საერთაშორისო ლაბორატორიები, რომელთაც შეიძლება ღორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით მიმართოთ;
- რეგიონული და საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომელთაც შეიძლება დახმარებისთვის მიმართოთ.

დანართები ასევე უნდა შეიცავდეს ინფორმაციას ცხოველთა ჯანდაცვის ეროვნული კანონების შესახებ და ამა თუ იმ ქვეყანასთან დაკავშირებულ სხვა მონაცემებს, მაგალითად შინაური ღორების რაოდენობისა და გავრცელების აგრეთვე, გარეული ღორების პოპულაციების გავრცელების შესახებ.

საზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ წინამდებარე სახელმძღვანელო უზრუნველყოფს მხოლოდ ჩარჩო გეგმას, რომლის მიხედვითაც შესაძლებელი იქნება ღორის აფრიკული ცხელებისთვის ეროვნული საგანგებო გეგმების შემუშავება ამა თუ იმ ქვეყანის კონკრეტულ გარემოებათა გათვალისწინებით.

თავი 2

დაავადების ბუნება

ბანმარტაბა

ლორის აფრიკული ცხელება - სწრაფად გადამდები ვირუსული დაავადებაა, რომელიც ვლინდება როგორც ჰემორაგიული ცხელება და სიკვდილიანობის მაღალი დონით ხასიათდება (შეიძლება მიაღწიოს 100%). ამ დაავადების კატასტროფულ შედეგს ლორის წარმოებაზე როგორც შინამეურნეობის, ასევე კომერციულ მიზნებისთვის, სოციალურ-ეკონომიკური და საკვების უსაფრთხოების თვალსაზრისით სერიოზული გართულებები მოჰყვება. ლორის აფრიკული ცხელება ცხოველთა სერიოზული ტრანსსასაზღვრო დაავადებაა, რომელიც შეიძლება სწრაფად გავრცელდეს მთელი მსოფლიოს მასშტაბით.

ლორის აფრიკული ცხელების გავრცელება მსოფლიოში

ლორის აფრიკული ცხელება პირველად 1921 წელს მონტგომერის მიერ არის აღწერილი, კენიაში. შემდგომში კი მის შესახებ ინფორმაცია ფიქსირდება სამხრეთ და აღმოსავლეთ აფრიკის ქვეყნების უმეტესობაში, სადაც ველურ ბუნებაში ვირუსის მატარებლები უძველესი დროიდან მეჭეჭიანი ღორები (*Phacochoerus aethiopicus*) და *Ornithodoros moubata*-ს ჯგუფის ტკიპები არიან ან შინაურ გარემოში, სადაც იგი ვრცელდება ადგილობრივი ჯიშის ღორებში ტკიპების მეშვეობით ან მათ გარეშე.

1957 წელს ეს დაავადება გავრცელდა პორტუგალიაში, სადაც იგი სავარაუდოდ ანგოლიდან იქნა შეტანილი. მიუხედავად იმისა, რომ მაშინ დაავადების აღმოფხვრა მოხერხდა, მან ხელმეორედ იფეთქა 1959 წელს და მომდევნო ათწლეულებში მთლიანად მოიცვა პირენეის ნახევარკუნძული და ევროპის რამოდენიმე სხვა ქვეყანაშიც გავრცელდა მათ შორის საფრანგეთში, იტალიაში, მალტაში, ბელგიასა და ნიდერლანდებში. თუმცა, ლორის აფრიკულმა ცხელებამ ფეხი მოიკიდა მხოლოდ ესპანეთსა და პორტუგალიაში, სადაც მისი საბოლოოდ აღმოფხვრა მხოლოდ 30 წლის შემდეგ მოხერხდა. დაავადება დღემდე ენდემურად რჩება კუნძულ სარდინიაზე (იტალია). 1999 წლის ბოლოს დაავადებამ ხელახლა იფეთქა პორტუგალიაში, თუმცა, ამჯერად მისი დაძლევა მალევე მოხერხდა.

1977 წელს, ლორის აფრიკული ცხელება გავრცელდა კუბაში, სადაც მის აღმოფხვრას 400 ათასამდე ღორი შეეწირა. 1978 წელს, აფეთქებები დაფიქსირდა ბრაზილიასა და დომინიკის რესპუბლიკაში, 1979 წელს - ჰაიტსა და 1980 წელს - კუბაზე. დაავადების აღმოფხვრა ამ ქვეყნებში მოხერხდა მხოლოდ ღორების მასობრივი განადგურების შედეგად. დაავადების აფეთქებები პირველად ევროპაში მოხდა თუ აფრიკაში, კვლავაც დაუდგენელია. არსებობს ინფორმაცია, რომ 1977 წელს დაავადება დაფიქსირდა ყოფილ საბჭოთა კავშირში.

პირველი ცნობები დასავლეთ აფრიკაში ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსის შესახებ მიღებულია სენეგალიდან (1978 წ.) და კამერუნიდან (1982 წ.). თუმცა, შემდგომ გაირკვა, რომ ნიგერიაში დაავადების აფეთქებები 1970-იან წლებში მოხდა და რომ კაბო-ვერდეში ვირუსული ინფექცია 1960 წლიდან არსებობს. ცენტრალური აფრიკის ქვეყნებიდან გავრცელდა ინფექცია თუ ევროპიდან, საკამათო საკითხია. სან-ტომე და პრინსიპის გარდა (კუნძულოვანი სახელმწიფო ცენტრალურ აფრიკაში), სადაც მისი აღმოფხვრა 1992 წელს მოხდა, ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსი დასავლეთ აფრიკის არც ერთ სხვა ქვეყანაში 1996 წლამდე არ დაფიქსირებულა.

სწორედ ამ დროს დაიწყო პანდემია, რომლის შედეგადაც ინფექციამ პირველად ირინა თავი რამოდენიმე ქვეყანაში და ღორის აფრიკულმა ცხელებამ ხელახლა იფეთქა როგორც დასავლეთ, ასევე სამხრეთ და აღმოსავლეთ აფრიკაში. მადაგასკარში ვირუსი მძვინვარებს 1997/1998 წლებიდან, ხოლო მავრიკიაში ინფექცია 2007 წელს გავრცელდა. ცხადია, რომ აფრიკის მრავალ სახელმწიფოში ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის მაღალი აქტივობა, სხვა რეგიონებში ინფექციის გავრცელების საშიშროებას წარმოადგენს.

2007 წლის ივნისში ღორის აფრიკული ცხელება დაფიქსირდა საქართველოში და ქვეყნის რაიონების უმეტესობა მოიცვა. ოქტომბრისთვის, ღორის აფრიკული ცხელება დადასტურდა სომხეთში და ასევე საქართველოს საზღვართან სიახლოვეს, ჩეჩნეთში (რუსეთის ფედერაციის სამხრეთით), ამ დაავადებისგან გარეული ღორების ჯგუფი დაიხოცა. 2008 წელს, დაავადების გავრცელება დადასტურდა რუსეთის ფედერაციის სხვა ტერიტორიებზეც.

ეტიოლოგია

ღორის აფრიკული ცხელების მიზეზი უნიკალური დნმ-ის ვირუსია, რომელსაც ადრე, მორფოლოგიური მსგავსების გამო, ირიდოვირუსების ოჯახს (*Iridoviridae*) მიაკუთვნებდნენ. დღეს ითვლება, რომ მას პოქსვირუსების ოჯახის (*Poxviridae*) წევრებთან უფრო მეტი მსგავსება გააჩნია და იგი ღორის აფრიკული ცხელების მსგავსი ვირუსების ოჯახის (*Asfarviridae*) ერთადერთი წევრია (*Asfivirus*). დნმ-ის შემცველი ვირუსებისთვის უჩვეულოა ამ ვირუსის ნამდვილი არბოვირუსივით ქცევა, რაც გულისხმობს, რომ მას როგორც ხერხემლიან, ასევე უხერხემლო მტარებლებში გამრავლების უნარი გააჩნია. მიუხედავად იმისა, რომ მხოლოდ ერთი სეროლოგიური ტიპი არსებობს, ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის 20-ზე მეტი გენოტიპი და განსხვავებული ვირულენტობის მრავალი ქვეტიპი გამოვლენილი.

ეპიდემიოლოგიური ნიშნები

ამთვისებული სახეობები

ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის მიმართ მგრძნობელობა მხოლოდ ღორის ოჯახის (*Suidae*) სახეობებს ალენიშნებათ.

შინაური ღორები ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის მიმართ მაღალი მგრძნობელობით გამოირჩევიან, მათი ასაკის ან სქესის განურჩევლად. თუმცა, ცენტრალურ აფრიკასა და გარკვეული ადგილობრივი ჯიშის ღორების პოპულაციებში, გადარჩენის კოეფიციენტები მოსალოდნელზე უფრო მაღალ დონეზეა დაფიქსირებული მაშინაც კი, როდესაც ღორის აფრიკული ცხელების აფეთქებები ვირულენტური შტამითაა გამოწვეული. ვირუსის ენდემურმა პერსისტენციამ, ვირულენტობის მახასიათებლებისგან დამოუკიდებლად, შეიძლება იმოქმედოს ვირუსის მიმართ შინაგანი სიმდგრადის სელექციაზე ღორის დაუცველ პოპულაციებში. ამ ვირუსის მიმართ მგრძნობელობა დამახასიათებელია ყველა გარეული აფრიკული ღორისთვის, მაგრამ მათ კლინიკური ნიშნები არ უვითარდებათ. ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის მთავარი მტარებლები ე.წ. მეჭეჭიანი ღორები არიან. აღმოჩნდა, რომ *Potamochoerus porcus* და *P. larvatus* ღორი და გიგანტური გარეული ღორი *Hylochoerus meinertzhageni* ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის მტარებლები არიან, მაგრამ დაავადების ეპიდემიოლოგიაში მათი როლი (თუ კი ასეთი გააჩნიათ) უცნობია.

ევროპული გარეული ტახები (*Sus scrofa*) ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსისადმი მაღალი ამთვისებლობით ხასიათდებიან და მათში სიკვდილიანობის დონე ისეთივე მაღალია, როგორც შინაურ ღორებში. ამერიკაში გარეულმა ღორებმა, რომლებიც საგარეოდ, გარკვეულწილად ევროპული გარეული ღორის შთამომავლები არიან, ექსპერიმენტის დროს ინფექციის მიმართ მაღალი მგრძნობელობა გამოავლინეს ისევე, როგორც ევროპული გარეული ღორის მოშინაურებულმა შთამომავლებმა და შინაურმა ღორებმა სამხრეთ აფრიკაში. იმ ადგილებში, სადაც ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსი არ დაფიქსირებულა, სხვა გარეული ღორების მგრძნობელობა

გამოკვლეული არ არის. გამონაკლისის წარმოადგენს მხოლოდ *collared peccary (Tayassu tajacu)*, რომელიც ვირუსის მიმართ სრულიად მდგრადი აღმოჩნდა.

ადამიანებს ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსისადმი მგრძნობელობა არ ახასიათებთ.

ვირუსის სიცოცხლისუნარიანობა

გარემოში: შესაფერის ცილოვან გარემოში, ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსი სტაბილური რჩება ტემპერატურისა და pH მაჩვენებელთა დიდი დიაპაზონის პირობებში. გაირკვა, რომ იგი ძალას ინარჩუნებს შრატში, ოთახის ტემპერატურაზე - 18 თვის, გაყინულ სისხლში - ექვსი წლის, ხოლო 37°C სისხლში - ერთი თვის განმავლობაში. ვირუსის ინაქტივაცია ხდება 60°C ტემპერატურაზე, 30 წუთის მანძილზე გაცხელებისას. ლაბორატორიაში, -70 °C ტემპერატურაზე, ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსი ინფიცირების უნარს განუსაზღვრელი დროით ინარჩუნებს, მაგრამ მისი ინაქტივაცია შესაძლებელია -20 °C ტემპერატურაზე ხანგრძლივი დროით შენახვისას. ცილოვანი, საზრდო გარემოს გარეშე, მისი სიცოცხლისუნარიანობის პერიოდი მნიშვნელოვნად მცირდება. ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსი, pH 4-10 დიაპაზონში ჩვეულებრივ სტაბილურია, მაგრამ როგორც გაირკვა, შესაფერის საზრდო გარემოში (შრატში), იგი რამოდენიმე საათიდან სამ დღემდე პერიოდში, უფრო დაბალი და მაღალი მაჩვენებლების პირობებშიც კი შეიძლება აქტიური დარჩეს. აუცილებელი არ არის, რომ გახრწნამ ვირუსის ინაქტივაცია გამოიწვიოს: ფეკალში იგი მინიმუმ 11 დღე, გახრწნილ შრატში - 15 კვირა, ძვლის ტვინში კი თვეობით ცოცხლობს. მეორეს მხრივ, გახრწნილი ნიმუშებიდან ვირუსის გამოყოფა ხშირად ვერ ხერხდება, შესაძლოა იმ ტოქსიკური ეფექტის გამო, რომელსაც უჯრედშიდა ნარჩენები და ფერმენტები კულტურის სისტემაზე ახდენს.

როდესაც დაცული არ არის, ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის ინაქტივაცია სწრაფად მიიღწევა მზის შუქის ზემოქმედებისა და გაშრობის შედეგად. აღმოჩნდა, რომ ტროპიკულ ქვეყნებში, ვირუსი 3-4 დღეზე მეტს ხანს ვერ ცოცხლობს იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც საღორე არ არის დასუფთავებული და მას არა აქვს ჩატარებული დეზინფექცია. თუმცა, ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსმა შეიძლება მაღალი აქტივობა შეინარჩუნოს ცილებით მდიდარ, ტენიან გარემოში (მაგალითად, სუსპენზიაში).

pH მაჩვენებელთა ფართო დიაპაზონის მიმართ მისი სიმდგრადის შედეგად, ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლისთვის ეფექტურია მხოლოდ გარკვეული სახის სადეზინფექციო საშუალებები.

მტარებელში: ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსით დასნებოვნების შემდეგ, შინაურ ღორებს აქტიური ვირუსის გავრცელების უნარი აქვთ 24-48 საათამდე პერიოდის განმავლობაში მანამდე, ვიდრე მათ კლინიკური ნიშნები გამოუვლინდებათ. დაავადების მწვავე პერიოდში, ვირუსი ინტენსიურად გამოიყოფა ყველა სახის სეკრეციებსა და ექსკრეციებში და დიდი რაოდენობით არის წარმოდგენილი ქსოვილებსა და სისხლში. ღორები, რომელთაც დაავადების მწვავე ფორმა აქვთ გადატანილი, ინფექციის მტარებლებად შეიძლება რამოდენიმე თვის მანძილზე დარჩნენ, მაგრამ 30 დღის შემდეგ ვირუსის გავრცელების უნარს კარგავენ. ისევე როგორც გარეული ღორების შემთხვევაში, ვირუსი ცოცხლობს მხოლოდ ლიმფურ კვანძებში, სხვა ქსოვილებში კი ვირუსის მიერ აქტივობის შენარჩუნება ინფიცირებიდან მაქსიმუმ ორი თვის შემდეგ, ნაკლებ სავარაუდოა. როგორც გარეულ, ასევე შინაურ ღორებში, ზუსტად ცნობილი არ არის რა პერიოდის განმავლობაში ინარჩუნებს ვირუსი ინფექციის გადაცემის უნარს ლიმფოიდურ ქსოვილებში და სავარაუდოდ, მნიშვნელოვნად განსხვავდება თითოეულ ინდივიდუალურ შემთხვევაში; შინაურ ღორებში ეს პერიოდი, სავარაუდოდ, 3-4 თვის არ უნდა აღემატებოდეს.

Ornithodoros. ამ ოჯახის ტკიპები განსაკუთრებით დიდ ხანს ცოცხლობენ და შეუძლიათ ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსი რამოდენიმე წლის მანძილზე ატარონ და მხოლოდ თანდათანობით კარგავენ ინფიცირების უნარს. საღორეებში მოზინადრე *Ornithodoros* ოჯახის ტკიპების როლი ღორის აფრიკული ცხელების ვი-

რუსის შენარჩუნებასა და გადაცემაში, სრულფასოვნად იქნა შესწავლილი როგორც აფრიკაში (მალავი), ასევე ევროპაში. პირენეის ნახევარკუნძულზე, *Ornithodoros erraticus* ოჯახის ტკიპებმა მნიშვნელოვნად შეუწყო ხელი იმას, რომ ლორის აფრიკული ცხელება ენდემურ დაავადებად გადაიქცა. სავარაუდოდ, სწორედ ამ სახეობის ტკიპებმა გამოიწვია დაავადების აფეთქება პორტუგალიაში, 1999 წელს, როდესაც ღორები მოათავსეს მიტოვებულ საღორეებში, რომლებშიც ეს ტკიპები ჯერ-კიდევ ბინადრობდნენ. კარიბის კუნძულებსა და ჩრდილოეთ აფრიკაში გვხვდება რამოდენიმე სახის *Ornithodoros* ტკიპები, რომელთაც ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსის შენარჩუნებისა და გადაცემის უნარი გააჩნიათ, მაგრამ აღმოჩნდა რომ კარიბის კუნძულებზე ლორის აფრიკული ცხელების აფეთქება მათი მიზეზით არ ყოფილა გამოწვეული. სარდინიაში *Ornithodoros* ოჯახის ტკიპები საერთოდ არ გვხვდება.

ისევე როგორც ლორის კლასიკური ცხელების შემთხვევაში, ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსი ცოცხლობს შინაურ ღორებში *Ornithodoros* ოჯახის ტკიპების გარეშეც. ეს ფაქტი შეიძლება აიხსნას იმით, რომ რეპროდუქციის მაღალი დონის გამო ღორების დიდ პოპულაციებში, რომლებიც აქ მუდმივად ბინადრობენ, ისინი ვირუსს ჯერ-კიდევ არაინფიცირებულ ღორებს გადასცემენ.

ცხოველური წარმოშობის პროდუქტებში: ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსი, რომელიც ინაჩუნებს ინფიცირების უნარს საკვებ პროდუქტებში, როგორიცაა გაცივებული ხორცი (მინიმუმ 15 კვირის განმავლობაში და გაცივებით უფრო ხანგრძლივი დროით, თუ ხორცი გაყინულია) და გამოყვანილ ღორსა და ძხვებში, რომლებიც მალ-ალ ტემპერატურაზე დამუშავებას არ გადაიან (სამიდან ექვს თვემდე), მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს ლორის აფრიკული ცხელების ინფექციის გავრცელებაზე. არასაკმარისად დამუშავებული, ხმელი, შებოლილი და დამარილებული ღორის ხორცისადა ღორის სისხლის ან ძვლის ფქვილის ღორებისთვის საკვებად გამოყენება, სახიფათოა.

დაავადების გადაცემა: ტყის ციკლის პირობებში, მეჭექიან ღორებსა და *Ornithodoros moubata* კომპლექსის აგრასიულ ტკიპებს შორის, ვირუსის გადაცემა ხდება ტკიპებსა და ახალშობილ მეჭექიან ღორებს შორის, თვით ტკიპებში და ტკიპებსა და შინაურ ღორებს შორის. მოზრდილი მეჭექიანი ღორები, რომელთაც ლორის აფრიკული ცხელების აქტიური ვირუსი შეიძლება ლიმფურ კვანძებში ჰქონდეთ, ვირუსს არ ავრცელებენ ან ვირემია არასაკმარისად აქვთ განვითარებული სხვა ღორების ან იმ ტკიპების ინფიცირებისთვის, რომლებიც მათი სისხლით იკვებებიან. *Ornithodoros* ოჯახის ტკიპებში, ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსის გადაცემა ხდება ტრანსოვარიალური, ტრანსსტადიალური და სექსობრივი გზით, მამრებიდან მდედრებზე.

მრავალრიცხოვანი ექტოპარაზიტების და მათ შორის, ლორის რწყილის, მუნის ტკიპებისა და *Ornithodoros* ოჯახის ტკიპების გარდა სხვა სახის ტკიპების გამოკვლევამ, რომლებიც ღორებით იკვებებიან (მაგალითად, *Rhipicephalus* ოჯახის ტკიპები) აჩვენა, რომ მათ არც ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსის შენარჩუნების და არც მისი მექანიკურად გადაცემის უნარი არ გააჩნიათ. გაირკვა, რომ ვირუსის მატარებელი მხოლოდ *Stomoxys* გვარის ბუზანკალია, რომელიც ვირუსული ინფექციის გადაცემის უნარს 24-48 საათის განმავლობაში ინარჩუნებს.

ეპიზოოტიის დროს, ინფიცირებული ღორების სეკრეციებსა და ექსკრეციებთან პირდაპირი კონტაქტი ვირუსის გადაცემის ყველაზე მნიშვნელოვანი გზაა. ინფექციის გადაცემა ჩვეულებრივ ორონაზალური გზით ხდება. თუ დაავადების კონტროლის ღონისძიებები დაუწერგავია, მაშინ ღორის მწარმოებელსა და მევაჭრეებს სასწრაფოდ გადაჰყავთ ღორები სხვა ადგილას და ამგვარად (ცდილობენ თავი დააღწიონ დაავადებას და არ შეასრულონ ღორების სავალდებულო წესით დაკვლის მოთხოვნა, რომელიც მათთვის კომპენსაციის გადახდას არ ითვალისწინებს.

გარემოს ძლიერი დაბინძურების შემთხვევაში არსებობს ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსის გავრცელების შესაძლებლობა ე.წ ფომიტების (სატრანსპორტო საშუალებები, აღჭურვილობა, იარაღები და ტანისამოსი) მეშვეობით. არსებობს დაავადების იატროგენული (სპეციალისტის მიზეზით) გავრცელების ალბათობა დაბინძურებული ნემსებიდან, რომლებსაც სათანადოდ სტერილიზაციის ან შეცვლის გარეშე იყენებენ ლორის კლასიკური ცხელების წინააღმდეგ აცრების გასაკეთებლად

სურათი – 1

თავისუფლად მოხეტიალე ცხოველები დაავადების გავრცელების ერთ-ერთ უმთავრეს პრობლემას წარმოადგენს.

ან ისეთი ბაქტერიული დაავადების მკურნალობის დროს, როგორიცაა წითელი ქარი. მიუხედავად იმისა, რომ ნაგავი ხშირად მდინარეებსა და წყლის სხვა წყაროებში იყრება, ინფექციის წყლით გადაცემა ნაკლებ სავარაუდოა, ვინაიდან წყალში ვირუსი ძალას კარგავს. მაგრამ დახოცილი ცხოველების წყალში გადაყრის შემთხვევაში, ნარჩენების საკვებად მოხმარების შედეგად ინფექციის გავრცელების ალბათობა ძალზე მაღალია. წყალში ნარჩენების გადაყრა რეკომენდებული არ არის ასევე სხვა სანიტარულ-ჰიგიენური და გარემოსდაცვითი მოსაზრებებიდან გამომდინარე.

ჰაერ-წვეთოვანი გზით ინფექციის გადაცემა მხოლოდ ძალიან მოკლე მანძილზეა შესაძლებელი.

სალაფავით ღორების კვება, მითუმეტეს თუ იგი თვითმფრინავისა და გემის სამზარეულოს ნარჩენებს შეიცავს, დაავადებისგან თავისუფალ ზონებში ინფექციის შემოტანის მთავარი წყაროა. სალაფავი, რომელიც მთლიანად ინფიცირებული ღორის ხორცისგან შედგება, ან მას დიდი ოდენობით შეიცავს, ინფექციის გავრცელების შესაძლო წყაროს წარმოადგენს და სავარაუდოდ, დაავადების მრავალი აფეთქება სწორედ ამ მიზეზით არის გამოწვეული. ადამიანის მიერ ღორის ხორცის ნაგავში გადაყრილი ინფიცირებული ნარჩენებით ღორები, ძირითადად, იკვებებიან იქ, სადაც მათ თავისუფლად ხეტილის საშუალებას აძლევენ. დაავადების აფეთქების შედეგად ღორების დახოცვისას, დიდი ოდენობით ინფიცირებული ღორის ხორცი ხდება ხელმისაწვდომი. ამ დროს უხვად მორჩენილი ხორცი ზოგიერთმა შეიძლება შესანახად დაამარილოს ან სხვაგვარად დამუშაოს. მაგრამ ამგვარი დამუშავების შედეგად ვირუსის ინაქტივაცია არ მიიღწევა, რაც კიდევ უფრო ზრდის ასეთი ხორცი ღორების გამოკვებასთან დაკავშირებულ რისკს.

კლინიკური ნიშნები

ინკუბაციური პერიოდი ხუთიდან თხუთმეტ დღემდე გრძელდება. კლინიკურად დაავადება ჩვეულებრივ, ზემწვავე ან მწვავე ფორმით მიმდინარეობს და ლეტალური შედეგიც მალევე დგება. ევროპისა და კარიბის აუზის ქვეყნებში, ღორის აფრიკული ცხელება ქვემწვავე და ქრონიკული ფორმებით განვითარდა (რომლებსაც უფრო ხანგრძლივი პერიოდი ახასიათებს, მაგრამ ლეტალური შედეგი მაინც გარდაუვალია), რადგანაც ინფიცირება გამოწვეული იყო დაბალი ვირულენტობის ვირუსებით. მაგრამ, აფრიკაში ასეთი შემთხვევები იშვიათად გვხვდება, რაც იმის მომასწავებელია, რომ ცნობილი ვირუსების უმეტესობა ვირულენტურია.

სიკვდილიანობის მაღალი დონე, ყველა ასაკის ღორებში, ღორის აფრიკული ან კლასიკური ცხელების მთავარი მაჩვენებელია.

იმისათვის, რომ გავიგოთ და შევაფასოთ ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსული ინფექციის კლინიკური ნიშნების განვითარება, ძირითადი მიზეზების დიდი ნაწილი შეიძლება მივანეროდ ანთებითი ციტოკინის (პროტეინების ოჯახი, რომელიც გამოიყოფა ინფიცირებული ან სტიმულირებული უჯრედის მიერ) სისტემურ და ლოკალურ გამოყოფას, ე.წ. წარმონაქმნის ნეკროზის ალფა (TNF- α) ფაქტორი. ცნობილია, რომ TNF- α მონაწილეობს ღორის აფრიკული ცხელების მკაფიოდ გამოკვეთილი კლინიკური გამოვლინებების პათოგენეზში, როგორიცაა ინტრავასკულარული კოაგულოპათია და თრომბოციტოპენია, ქსოვილის ლოკალური დაზიანება და სისხლჩაქცევა, უჯრედების ნეკროზი და შოკი.

ღორის აფრიკული ცხელების ზემწვავე ფორმა

ჩვეულებრივ, ღორები, პროდრომალური ნიშნების გარეშე იხოცებიან. ამ დროს ისინი წოლას არჩევენ, აღენიშნებათ მაღალი ტემპერატურა, რაზეც თეთრი ფერის ღორებში მუცლის არისა და კიდურების გაწითლება მიუთითებს. სიკვდილის წინ ზოგიერთი ცხოველი ინყებს თავშესაფარის ძებნას, ცდილობს შექუჩებას, სუნთქვა ხშირი და ზედაპირული ხდება.

ღორის აფრიკული ცხელების მწვავე ფორმა

ღორებს მუდმივად აქვთ სიცხე და ამ დროს ტემპერატურამ შეიძლება 42 °C გრადუსამდე მიაღწიოს. ისინი აპათიურები ხდებიან და ანორექსია უვითარდებათ. ცდილობენ ერთად შექუჩებას, ჩრდილში მოქცევას, ზოგჯერ ძლიერი წყურვილი აწუხებთ და ნაკლებად მოძრაობენ. თეთრი ფერის ღორებს ციანოზი უვითარდებათ: კანს მოლურჯო ფერი დაჰკრავს, განსაკუთრებით ყურებზე, კიდურების ქვედა ნაწილში და მუცლის არეში. აღენიშნებათ ღორწოვან-ჩირქოვანი გამონადენი თვალებიდან და ცხვირიდან. ასევე შეიძლება გამოავლინონ მუცლის ტკივილის ნიშნები, როგორ-

ცხრილი 1

Ornithodoros ოჯახის ტკიპების ვექტორის კომპეტენციის მოკლე მიმოხილვა, ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის გადაცემის წრილში.

Ornithodoros	გეოგრაფიული გავრცელება	ტრანს-სოვარი-ალური	ტრანს-სტადი-ალური	ლორეზი	შენიშვნები
<i>O. maroccanus</i> = <i>O. erraticus</i>	პირენეის ნახევარკუნძული და ჩრდილოეთი აფრიკა	არა	დიახ	დიახ	ბინადრობს სალორეზებში და განაგრძობს ციკლს შინაური ღორების ორგანიზმში
<i>O. porcinus porcinus</i>	სამხრეთი და აღმოსავლეთი აფრიკა	დიახ	დიახ	დიახ	ბინადრობს მეჭეჭიანი ღორების სოროებში და განაგრძობს ციკლს მეჭეჭიანი ღორების ორგანიზმში
<i>O. porcinus domesticus</i>	სამხრეთი და აღმოსავლეთი აფრიკა	დიახ	დიახ	დიახ	ბინადრობს სალორეზებში და განაგრძობს ციკლს შინაური ღორების ორგანიზმში
<i>O. moubata</i>	სამხრეთი და აღმოსავლეთი აფრიკა (საჰარა), მადაგასკარი, ერთი შეტყობინება სიერა ლეონედან (მეჭეჭიანი ღორის სორო)				
<i>O. coriaceus</i>	აშშ	არა	დიახ	დიახ	
<i>O. turicata</i>	აშშ	?	?	დიახ	ლაბორატორულ პირობებში ვირუსის გადაცემა არ მოხდა, მაგრამ ველზე შეგროვებულ ნიმუშებში ვირუსის გადაცემა ეფექტურად შედგა
<i>O. parkeri</i>	აშშ	?	?	არა	ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსს არ გადასცემს, მაგრამ გამოსაკვლევად ხელმისაწვდომი იყო მხოლოდ ის ნიმუშები, რომლებიც 15-წლიანი ლაბორატორული კოლონიიდან იქნა მოპოვებული
<i>O. puertoricensis</i>	კარიბის კუნძულები	დიახ	დიახ	დიახ	ლაბორატორულ პირობებში ვექტორი ეფექტური აღმოჩნდა, მაგრამ შაიტის კუნძულსა და დომინიკის რესპუბლიკაში ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრის ღონისძიებების დროს დიდი რაოდენობით შეგროვებულ ნიმუშებში, ვირუსი არ აღმოჩნდა
<i>O. savignyi</i>	დასავლეთ-სამხრეთ აფრიკა	?	?	დიახ	უდაბნოს ტიპაა, რომელიც არ ასოცირდება შინაურ ან მეჭეჭიან ღორებთან
<i>O. sonrai</i>	საპელი ჩრდილოეთ აფრიკაში (სამხრეთ სენეგალამდე)				ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსული გენომი, რომელიც პოლიმერაზას ჯაჭვური რეაქციით (PCR ტესტი) გამოვლინდა 4/36 ტკიპებში იმ ფერმებზე, სადაც ავეთქებები 2004 და 2005 წლებში მოხდა
სხვა ვექტორები					
<i>Stomoxys calcitrans</i>					უნარი აქვს შეინარჩუნოს ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსი 48 საათის განმავლობაში და გადასცეს იგი ღორებს

ცაა ზურგის ამოზნექვა, უხერხული მოძრაობები და ჩლიქის გვერდულად ამორტყმა. ამ დროს დამახასიათებელია გულის რევა. ღორებს ასევე შეიძლება განუვითარდეს კუჭის შეკრულობა (სისხლითა და ღორწითი დაფარული მცირე ზომის, მკვრივი ფეკალი) ან დიარეა (დაბინძურებული კუდი და საზარდულის არე). უკანა კიდურე-

ბის სისუსტის გამო, ჩვეულებრივ ირღვევა მოძრაობის კოორდინაცია (ატაქსია). უძნელდებოდა სუნთქვა. ზოგჯერ, პირსა და ნესტოებზე აღენიშნებათ ქაფი (შესაძლოა სისხლიანი), რაც ფილტვების შეშუპებაზე მიუთითებს, რომელიც ხშირად სიკვდილის ძირითადი მიზეზი ხდება. ლორებს, რომლებიც უფრო დიდხანს ცოცხლობენ, შეიძლება განუვითარდეთ ნერვული მოვლენები, მათ შორის ვირუსული ენცეფალიტი/ვასკულიტი გამოწვეული ან ტერმინალური კონვულსიები (კრუნჩხვა). ლორ-წოვან გარსსა და კანზე შეიძლება შესამჩნევი გახდეს სისხლჩაქცევები - წერტილოვანიდან (პეტეჩიალური) უფრო მსხვილ (ეკიმოზიდან გვამის ლაქებისთვის დამახა-

სურათი 2

ადრეული კლინიკური ნიშნები, როგორიცაა ცხელება, შეჯგუფება, ციანოზი

სიათებელ სილურჯემდე) სისხლჩაქცევებამდე. ცხელების გამო ღორებს მაკეობა შეიძლება ნებისმიერ დროს შეუწყდეს, ვინაიდან აშკარაა, რომ ინფექცია ე.წ. ვერტიკალურად (მთაბრძოლობას) არ გადაიცემა. კლინიკური ნიშნების ხანგრძლიობა ჩვეულებრივ უფრო მოკლეა (ორიდან შვიდ დღემდე), მაგრამ შეიძლება უფრო დიდ ხანსაც გაგრძელდეს და მოჩვენებით გამოჯანმრთელების რეცდივი და სასიკვდილო შედეგი მოჰყვეს. სიკვდილიანობის მაჩვენებელი 100 პროცენტს უახლოვდება. მწვავე ინფექციის გადატანის შემდეგ გამოჯანმრთელებული ღორები, როგორც წესი, დაავადების სიმპტომებს არ ავლენენ.

ღორის აფრიკული ცხელების ქვემწვავე ფორმა

ღორებს, რომლებიც დასნებოვნების შემდეგ (ჩვეულებრივ ნაკლებად ვირულენტური შტამებით) უფრო დიდ ხანს ცოცხლობენ, შეიძლება აღენიშნებოდეთ არასტაბილური ტემპერატურა და როგორც წესი, მათი ჯანმრთელობის მდგომარეობა უარესდება. ძირითადად, მათ აქვთ ინტერსტიციალური პნევმონია, რომელმაც შეიძლება რესპირატორული უკმარისობა და სველი ხველა გამოიწვიოს. ასევე შესაძლებელია მეორადი ბაქტერიული ინფექციის წარმოშობა, სახსრების ტკივილი და შეშუპება. სიკვდილის დადგომა შესაძლებელია რამოდენიმე კვირიდან რამოდენიმე თვემდე გაგრძელდეს, ან შესაძლებელია ღორები გამოჯანმრთელდნენ ან დაავადებამ ქრონიკული ფორმა მიიღოს. კარდიალურმა დარღვევამ შეიძლება გამოიწვიოს სიკვდილი გულის მწვავე ან ქრონიკული უკმარისობის შედეგად.

ღორის აფრიკული ცხელების ქრონიკული ფორმა

ქრონიკულად ინფიცირებული ღორები, როგორც წესი, უკიდურესად გამხდრები და სუსტები არიან. აქვთ გრძელი, ბზინვარება დაკარგული ჯაგარი. შესაძლოა წარმოდგენილი იყოს პნევმონიის ნიშნები ასევე კოჭლობა, სისხლჩაქცევები და წყლულები. როდესაც ღორის ჯანმრთელობის მდგომარეობა იმდენად ცუდია, რომ ღორები შეძლება დაავადდეს მეორადი ბაქტერიული ინფექციებით. მათ შეიძლება რამოდენიმე თვე იცოცხლონ, მაგრამ გადარჩენის შანსი ნაკლებად აქვთ.

პათოლოგია

საერთო პათოლოგია

ღორებს, რომლებიც ღორის აფრიკული ცხელების ზემწვავე ფორმით განვითარების შემდეგ დაიბოცნენ, სისხლიანი გამონადენის და სხეულის სხვადასხვა ღრუში სითხის უმნიშვნელოდ დაგროვების გარდა, რომელიც ჩვეულებრივ თან ახლავს უეცარ სიკვდილს, შეიძლება ასევე მცირე ოდენობით მძიმე დაზიანებებიც აღენიშნებოდეს.

ღორის აფრიკული ცხელების მწვავე ფორმის შემთხვევაში, გვამი ხშირად კარგ მდგომარეობაში გვხვდება. თეთრი ფერის ღორებში, კიდურებისა და მუცლის ღრუს ზედაპირზე შესაძლოა შეიმჩნეოდეს სილურჯე და კანქვეშა სისხლჩაქცევები. ღორ-ნოვანი გარსი ხშირად გაჯერებულია სისხლით და მასზე აღინიშნება სისხლჩაქცევები. გვამის გაკვეთისას, სხეულის ღრუებსა და პერიკარდიუმში შეიძლება აღმოჩნდეს ბაცი ყვითელი ფერის ან სისხლიანი სითხე. როგორც წესი, ორგანოები გაჯერებულია სისხლით და სეროზიან ზედაპირებზე შეიძლება აღენიშნებოდეს სისხლჩაქცევები. ნერტილოვანი სისხლჩაქცევები ხშირად შესამჩნევია თირკმელის ქერქოვან ნივთიერებაში, ელენთის კაფსულასა და ფილტვებში. უფრო მსხვილი ზომის სისხლჩაქცევები ხშირად გვხვდება ეპიკარდიუმსა და ენდოკარდიუმზე აგრეთვე კუჭ-ნაწლავის სეროზულ გარსზე. ელენთა შეიძლება იყოს ოდნავ ან მნიშვნელოვნად გადიდებული, რბილი და მუქი ფერის, მომრგვალებული კიდეებით. შეიძლება პერიფერული ინფარქტი განვითარდეს, რა შემთხვევაშიც ელენთა უმნიშვნელოდ იქნება გადიდებული. ლიმფური კვანძები, განსაკუთრებით კი გასტროჰეპათიური, მეზენტერიალური, რენალური და ყბისქვეშა ლიმფური კვანძები გადიდებულია, ძლიერად ჰემორაგიულია და ხშირად სისხლის კოაგულბებს გვაგონებს. ხშირია კუჭის ღორნოვანი გარსის გადატვირთვა, რამაც შეიძლება სისხლდენა და ზოგჯერ ნეკროზიც კი გამოიწვიოს; სისხლდენა შეიძლება ნაღვლისა და შარდის ბუშტშიც განვითარდეს. შესაძლებელია შეიმჩნეოდეს ნაღვლის

ბუშტის კედლების ბაცი ყვითელი ფერის ჟელატინისებრი გასქელება. ფილტვების კოლაფსი არ აღინიშნება, ისინი გადიდებულია სითხის დაგროვების გამო ისე, რომ ინტერლობულარული (ნაწილებშორისი) ტიხრები მკაფიოდ არის გამოკვეთილი. გაკვეთილი ზედაპირებიდან გამოიყოფა სითხე და ქაფი, ტრაქეია ხშირად ქაფით არის ამოვსებული, რომელიც სისხლნარევი შეიძლება იყოს. ჩვეულებრივ სახეზეა მძიმე თრომბოციტოპენია, რომელიც გამოწვეულია კოაგულოპათიის მიმდინარეობით და მეგაკარიოციტებზე (ძვლის ტვინის გიგანტური ბირთვი) ვირუსის პირდაპირი მოქმედების შედეგს არ წარმოადგენს. სიკვდილს ხშირად წინ უსწრებს დისემინირებული (ინფიც.აგენტების და სიმსივნური უჯრედები) შიდასისხლძარღვული შედედება.

ლორის აფრიკული ცხელების ქვემწავე და ქრონიკული ფორმების მთავარი ნიშნებია: ღორების მიერ კონდიციის დაკარგვა სრულ გამოფიტვამდე, ინტერსტიციალური პნევმონია და გადიდებული ლიმფური კვანძები, რომლებიც დაავადების ქრონიკული ფორმის დროს შეიძლება გამაგრებული და ბოჭკოვანი იყოს.

ჰისტოპათოლოგია

პათოლოგიური ცვლილებები მიენერება ვირუსის ზემოქმედებას მაკროფაგებზე, რომელიც იწვევს ამ უჯრედების მასობრივ განადგურებას, რომელსაც თან ახლავს ციტოკინების გამოყოფა.

ლორის აფრიკული ცხელების ყველაზე თვალშისაცემი ჰისტოპათოლოგიური ნიშანია ძლიერი კარიორექსისი (უჯრედის დაშლის პროცესი) ლიმფოიდურ ქსოვილებში, რომელსაც ხშირად თან ახლავს სისხლდენები. ფაქტობრივად ხდება ელენთის შვავიერ-სიდელის აპკის (S-S) ობლიტერაცია. სისხლძარღვების კედლები, განსაკუთრებით ლიმფოიდურ ქსოვილებში, ხშირად გამოხატავენ ფიბრინოიდურ ცვლილებას ენდოთელიუმის ნეკროზისა და ანთებითი მედიატორების გაჟონვის შედეგად, სხვა ცვლილებები მოიცავს ინტერსტიციალურ პნევმონიას, ფიბრინისა და მაკროფაგების დაგროვებით; თირკმელის არხის დეგრადაციას, ჰიალინური წვეთების აბსორბციით; პორტალური ტრაქტების ინფილტრაციას, მაკროფაგებით ღვიძლში და ლიმფოციტარულ მენინგოენცეფალიტს.

იმუნიტეტი

როგორც მეჭეჭიან, ასევე შინაურ ღორებს, რომლებმაც ლორის აფრიკული ცხელების ინფექციის უმწვავესი ან მწვავე კლინიკური ფორმები გადაიტანეს, ანტისხეულები მრატში წარმოეშვათ შვიდიდან თორმეტ დღემდე პერიოდში, კლინიკური ნიშნების პირველად გამოვლინების შემდეგ და ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში უნარჩუნდებათ (შესაძლოა მთელი სიცოცხლის განმავლობაში). ისინი არ უზრუნველყოფენ შინაური ღორების სრულად დაცვას შემდგომში ინფექციით დასნებოვნებისაგან, თუმცა ცნობილია, რომ მათ გარკვეული იმუნიტეტი უვითარდებათ ვირუსის ჰომოლოგიური შტამებით დასნებოვნებისადმი. სეროლოგიურად დადებითი დიაგნოზის მქონე მდებარი ღორები ხსენით გადასცემენ ანტისხეულებს ძუძუთა გოჭებს. ინფექციის ქვემწავე და ქრონიკული ფორმების მქონე ღორებში, ვირუსის რეპლიკაცია გრძელდება ანტისხეულების არსებობის მიუხედავად. დაავადების ამ ფორმით განვითარების შემთხვევაში აღნიშნული მრავალი დაზიანება შეიძლება აიხსნას იმუნური კომპლექსების დაგროვებით ქსოვილებში.

ვინაიდან ლორის აფრიკული ცხელების წინააღმდეგ ვაქცინა არ არსებობს, ანტისხეულების გამოვლენა ღორებში უდაოდ შეიძლება მივანეროთ მათ ექსპოზიციას ბუნებრივი ინფექციისადმი. სეროლოგიური ჯვარედინი რეაქციები სხვა ვირუსებთან ცნობილი არ არის.

ღიაგნოზი

დიაგნოსის დასმა საველე პირობებში

ჩვეულებრივ, სიკვდილიანობის მაღალი დონე ყველა ასაკობრივი ჯგუფის ღორებში ლორის აფრიკული ან ლორის კლასიკური ცხელების ძლიერი ეჭვის საფუძველს

იძლევა. დამატებითი ინდიკატორები, ტიპური კლინიკური ნიშნებია: ორგანოთა დაზიანებები, რომლებიც ღორის ცხელებისთვის არის დამახასიათებელი, რომ დაავადება ანტიბიოტიკებით მკურნალობას არ ექვემდებარება და დაავადების ნიშნები სხვა შინაურ ცხოველს არ აღენიშნება. ღორის აფრიკული და კლასიკური ცხელების და სხვა პათოლოგიების ლაბორატორულ პირობებში დიფერენცირებას არსებითი მნიშვნელობა აქვს.

დიფერენცირებული დიაგნოზი

ღორის ჭირის ანუ ღორის კლასიკური ცხელების დიფერენცირებული დიაგნოზი, ღორის აფრიკული ცხელების დიაგნოსტიკისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანია. კლინიკური ნიშნები და მაკროსკოპიური დაზიანებები შეიძლება იდენტური იყოს და ისეთი მეორადი ხასიათის სხვაობები, რომლებიც ზემოთაა აღწერილი, პათოგნომიური (მთავარი განმასხვავებელი) ან თავსებადი არაა. დაზიანებები, როგორცაა ღილისებური წყლულები ილეოცეკალურ სახსრებზე (როგორც მოცემულია ღორის კლასიკური ცხელების აღწერილობაში) არც თუ ისე ხშირია და ელენთის ინფარქტი ორივე შემთხვევაში დაახლოებით იგივე სიხშირით გვხვდება. მაშასადამე, ღორის ცხელების ნებისმიერ საეჭვო შემთხვევაში აბსოლუტურად აუცილებელია ლაბორატორული დიაგნოზის დასმა.

ღორის აფრიკული ცხელება კლინიკურად შეიძლება მივამსგავსოთ რამოდენიმე სხვა დაავადებას:

- ღორის სხვა ვირუსული დაავადებები, რომელთაც რამოდენიმე საერთო ნიშანი აქვთ ღორის აფრიკული ცხელებასთან, არის ღორის რეპროდუქციული და რესპირატორული სინდრომი (PRRS), რომელმაც შეიძლება ღორებში მაღალი სიკვდილიანობა გამოიწვიოს. ასევე ღორის დერმატიტი/ნეფროპათიის სინდრომი (PDNS), რომელიც ერთ-ერთი იმ დაავადებათგანია, რომელიც ასოცირდება ღორის ცირკოვირუსის 2 ინფექციასთან. ჩვეულებრივ PDNS გვხვდება ბურვაკებში და ხასიათდება ლაქისებურიდან კოალისცენტურამდე (კონცენტრტრებული, გამაგრებული) კანის დაზიანებებით (განსაკუთრებით უკანა კიდურების არეში) და მწვავე ნეფროზით. დაავადების გადაცემის შანსი ნაკლებია, მაგრამ დაავადებული ღორების გადარჩენა პრაქტიკულად შეუძლებელია.

სურათი 3

სისხლის ნიმუშების აღება დაავადების დიაგნოსტიკასა და ზედამხედველობისათვის

- ბაქტერიული სეპტიკური დაავადებები, როგორიცაა ნითელი ქარი, პასტერელოზი და სალმონელოზი ჩვეულებრივ დამახასიათებელია კონკრეტული ასაკობრივი ჯგუფისთვის. ეს დაავადებები შედარებით იშვიათად გვხვდება, ხასიათდება უფრო დაბალი სიკვდილიანობის კოეფიციენტით, ექვემდებარება მკურნალობას შესაბამისი ანტიბაქტერიული პრეპარატებით და დიაგნოზის დადასტურებას ბაქტერიული და ჰისტოპათოლოგიური გამოკვლევის შედეგად. მწვავე და სისტემური ფორმით გამოვლინებისას, ციმბირული წყლული შეიძლება განიხილოს როგორც დიფერენცირებული დიაგნოზი, თუმცა ღორებში ეს დაავადება ჩვეულებრივ ფარინგეალური ფორმით გვხვდება, რომელიც კარგად არის გამოხატული და ღორის აფრიკული ცხელებასთან ცოტა რამ აქვს საერთო.
- ზოოკუმარინით (ვალფარინი) მონამვლვა; ორგანიზმში ვირთხის სანამლავის მოხვედრის შედეგად, იწვევს ძლიერ სისხლდენასა და ხშირად სასიკვდილო შედეგს; თუმცა, სავარაუდოდ, კოლტში დაავადება სულ რამდენიმე ღორს შეიძლება დაემართოს და ნეკროფსიის შემდეგ სისხლის შედედება არ აღინიშნება.
- დაობებული საკვების მიღების შედეგად სოკოთი მონამვლვამ, როგორცაა აფლატოქსიკოზი და სტაქიბოტრიოტოქსიკოზი, შეიძლება გამოიწვიოს ძლიერი სისხლდენა და სასიკვდილო შედეგის დადგომა და სტაქიბოტრიოტოქსიკოზის შემთხვევაში – გამოკვეთილი კარიორექსისი ლიმფოიდურ ქსოვილებში. მიუხედავად იმისა, რომ ამ დაავადებებმა შეიძლება გამოიწვიოს სასიკვდილო შედეგის დადგომა ნებისმიერ ასაკობრივ ჯგუფში, ჩვეულებრივ იგი ღორების გარკვეული ჯგუფებისთვის არის დამახასიათებელი, რაც განპირობებულია იმით, რომ სხვადასხვა ასაკის ღორებს სხვადასხვა კვების რაციონები მიეწოდებათ. დიაგნოზის დადასტურება ხდება საკვების ან ჯიშის ანალიზის საფუძველზე, რომლის განხორციელებაც მხოლოდ სათანადოდ აღჭურვილ სადიაგნოსტიკო ვეტ.ლაბორატორიებშია შესაძლებელი.
- შემთხვევითმა ან არაშემთხვევითმა მწვავე მონამვლვამ დროის ძალიან მცირე მონაკვეთში შეიძლება გამოიწვიოს სასიკვდილო შედეგის დადგომა ყველა ასაკის ღორებში, რა პერიოდშიც ნებისმიერ შემთხვევაში უფრო მოკლე იქნება ვიდრე ღორის აფრიკული ცხელების შემთხვევაში და კლინიკური ნიშნები და დაზიანებები (თუ კი ასეთი აღინიშნება) განსხვავებული იქნება ვიდრე ცხელებისას. დიაგნოზის დადასტურება ხდება კუჭ-ნაწლავის შემადგენლობის ან ორგანოების ტოქსიკოლოგიური ანალიზის საფუძველზე.

ღორის აფრიკული ცხელების ქვემწვავე და ქრონიკული ფორმების გარჩევა ღორის კლასიკური ცხელებისგან და ღორის დაცემის სხვა მიზეზებისგან რთულია. დიაგნოზის დასმა შეიძლება ასევე გართულდეს მეორადი ინფექციების არსებობის გამო.

ლაბორატორული დიაგნოზი

ღორის აფრიკული ცხელების სავარაუდო დიაგნოზის ლაბორატორიაში დადასტურება დამოკიდებულია ვირუსის ან ანტისხეულების გამოვლენაზე. ვინაიდან ღორების უმეტესობა დაავადების მწვავე ფორმისას, ღორის აფრიკული ცხელების ანტისხეულების წარომშობამდე იხოცება, ვირუსის გამოვლენა დიაგნოზის დასმის ყველაზე მნიშვნელოვანი მეთოდია.

დანვრილებითი მითითებები ღორის აფრიკული ცხელებისთვის ლაბორატორული სადიაგნოსტიკო პროცედურებთან დაკავშირებით მოცემულია ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის (OIE) *სახელმძღვანელოში სადიაგნოსტიკო ტესტებისა და ვაქცინების სტანდარტების შესახებ*. აღნიშნული წარმოადგენს მოკლე მიმოხილვას, რომელშიც ყურადღება გამახვილებულია იმ ანალიზებზე, რომლებიც ყველაზე ხშირად გამოიყენება.

სადიაგნოსტიკო ნიმუშების შეგროვება და ტრანსპორტირება: ვირუსის იზოლირების/ ანტისხეულების გამოვლენისთვის სასურველია შემდეგი ნიმუშების შეგროვება:

- ქსოვილის ნიმუშები ლიმფური კვანძებიდან, ელენთიდან და ლიმფური ჯირკვლებიდან, რომლებიც სტერილურად უნდა შეგროვდეს და ინახებოდეს გაცივებულ, მაგრამ არა გაყინულ მდგომარეობაში;
- შეუდედებელი სისხლი, რომელიც სტერილურად უნდა შეგროვდეს ცხელების მქონე ღორებისაგან და მოთავსდეს ეთილენდიამინის ტეტრა-აცეტილ მჟავაში (EDTA) ან ჰეპარინში (იისფერი ან მწვანე ფერის საცობიან სინჯარებში) ცხელების დაწყებიდან მაქსიმუმ ხუთ დღემდე ვადაში; თუ ნიმუშების შემოწმებას პოლიმერაზას ჯაჭვური რეაქციით (PCR რეაქცია) აპირებთ, მაშინ მხოლოდ EDTA უნდა გამოიყენოთ;
- იმ შემთხვევებში, სადაც ნიმუშების შესაგროვებლად მხოლოდ გახრწნილი ღორის ნარჩენებია ხელმისაწვდომი, სპეციალური ტესტების განსახორციელებლად, როგორიცაა PCR-ტესტი, სანიმუშო ქსოვილად გამოდგება ძვლის ტვინი.

ანტისხეულების გამოსავლენად, სისხლის ნიმუშები უნდა შეგროვდეს ნითელი ფერის (ანუ კოაგულანტის გარეშე) საცობიან სინჯარებში/ვაკუტაინერებში. სასურველ ნიმუშთან დაკავშირებით მითითებების მიწოდება უნდა მოხდეს იმ ლაბორატორიისაგან, რომელიც ახორციელებს სადიაგნოსტიკო ტესტებს.

მთელი რიგი ქსოვილებისა – ელენთა, ლიმფური კვანძები, ფილტვი, ღვიძლი, თირკმელი და ტვინი – ჰისტოლოგიური გამოკვლევისთვის და იმუნოპეროქსიდაზის მეშვეობით ვირუსის გამოსავლენად, შეიძლება შეინახოს 10 პროცენტთან ბუფერულ ფორმალინის ხსნარში.

სისხლისა და არაკონსერვირებული ქსოვილის ნიმუშების გადასატანად ისინი ჯერ უნდა გაცივდეს და შემდეგ მოთავსდეს ყინულში ან გაყინული გელის პაკეტებში. თუ კი არსებობს გაღებების ალბათობა, ან გაყინვა შეუძლებელია, უმატებენ სტერილური გლიცეროზალინის 50 პროცენტთან ხსნარს (50% გლიცეროლი და 0.8% NaCl), რომელიც უზრუნველყოფს სათანადო კონსერვაციის პირობებს და იმავდროულად, ვირუსული კულტურის გამოყოფის შესაძლებლობას. ანტიბიოტიკების დამატება – 200 ერთეული პენიცილინი და 200 მგ/მლ სტრეპტომიცინი – ხელს შეუშლის ბაქტერიციდულ აქტივობას. ფორმოლ-გლიცერომარილის გამოყენება (50% გლიცეროლ-მარილი: 1/2 10% ბუფერული ფორმალინი, 1/2 გლიცეროლით) უზრუნველყოფს ვირუსული დნმ-ის გამოვლენის შესაძლებლობას, მაგრამ ამ შემთხვევაში კულტურის გამოყვანა შეუძლებელი იქნება. თუ კულტურის გამოყვანა გასურთ, მაშინ გაყინვა რეკომენდებული არ არის, როდესაც -20°C ტემპერატურაზე შესაძლებელია ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის ინაქტივაცია მოხდეს.

გადატანამდე, თუ ეს შესაძლებელია, შრატის ნიმუშები ცენტრიფუგაში უნდა დამუშავდეს ან კოლტები უნდა მოცილდეს. შეგროვების შემდეგ, სეროლოგიისთვის განკუთვნილი სისხლის ნიმუშები ოთახის ტემპერატურაზე ინახება საკმარისი დროის განმავლობაში იმისათვის, რომ გაყინვამდე კოლტების მოცილება იყოს შესაძლებელი. სინჯარები პირქვე უნდა განთავსდეს იმისათვის, რომ კოლტი საცობთან ერთად იოლად მოცილდეს, რის შემდეგაც საცობი უნდა შეიცვალოს. შემდეგ ნიმუშები ყინულზე თავსდება ისევე, როგორც ეს ქსოვილის ნიმუშების შენახვის ნესშია აღწერილი, ან იყინება.

არაკონსერვირებული სადიაგნოსტიკო ნიმუშები უნდა მოთავსდეს მაგარ წყალ-გაუმტარ კონტეინერში (ჩვეულებრივ იყენებენ პლასტმასის ხრახნიან ქილას, ან სპეციალურად სისხლისთვის ან შრატისთვის განკუთვნილ კონტეინერს), რომელიც უნდა შეიფუთოს აბსორბენტულ მასალაში და ამგვარად მოთავსდეს მეორე ჰერმეტიკულ კონტეინერში (ჩვეულებრივ, იყენებენ თბოიზოლაციის მქონე პლასტმასის ან პენო-პლასტის ყუთს), რომელიც საბოლოოდ მყარ გარე შეფუთვაში უნდა მოთავსდეს. ამის შემდეგ, პაკეტს ეკვრება წყალგამძლე მელნით დაწერილი იარლიყი და იგი იგზავნება ადგილობრივ ან საერთაშორისო ლაბორატორიაში. თუ ნიმუშების გადატანა თბილი

კლიმატის პირობებში ხდება ველიდან ადგილბრივ ლაბორატორიაში, მაშინ მიზანშეწონილი იქნება თბოიზოლაციის მქონე ყინულიანი ან გამყინავი პაკეტების შეძენა. ნიმუშების საჰაერო ტრანსპორტით გაგზავნა უნდა მოხდეს საჰაერო ტრანსპორტის საერთაშორისო ასოციაციის (IATA-ს) წესების დაცვით. ინფორმაცია გადამზიდველის შესახებ, სატვირთო ზედნადების ნომერი და ჩამოსვლის დრო ლაბორატორიას წინასწარ უნდა ეცნობოს. მიმღებ ლაბორატორიასთან წინასწარ დაკავშირება აუცილებელია იმის უზრუნველსაყოფად, რათა გაგზავნილ პაკეტს დროულად დახვდნენ და რომ ყველა ინსტრუქცია დაცული იყოს (ექსპორტისა და იმპორტის ნებართვების ჩათლით).

ყველა ნიმუშს თან უნდა ახლდეს ძირითადი ინფორმაცია: მფლობელის სახელი და გვარი, მისამართი, მოკლე ისტორია (დახოცილი ღორების რაოდენობა და დახოცვის თარიღები, ღორების ასაკი და კლინიკური ნიშნები), ნიმუშების შეგროვების თარიღები, დაავადების საეჭვო დიაგნოზი და სადიაგნოსტიკოდ აუცილებელი ტესტები. თუ რამოდენიმე ნიმუშია ჩაბარებული, თითოეულს უნდა დაეკრას იარლიყი ან მიეცეს ნომერი, რომელიც დაწერილი იქნება წყალგამძლე მელნით და მიუთითებს თანდართულ ინფორმაციაზე.

ლაბორატორული დიაგნოზის დასმა უნდა ხდებოდეს მხოლოდ სპეციალურად მომზადებული პერსონალის მიერ სათანადოდ აღჭურვილ ლაბორატორიებში.

ვირუსის იზოლაცია: იზოლაცია უნდა მოხდეს მხოლოდ სათანადოდ აღჭურვილ ლაბორატორიებში, რომლებშიც შესაძლებელია ქსოვილის კულტურის გამოყვანა და ფუნქციონალური აქტივობის შენარჩუნება სავსე ნიმუშების არარსებობის პირობებში.

ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის იზოლირება შესაძლებელია ღორის პირველადი ლეიკოციტის კულტურების ინოკულაციისა და ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის შემდგომი იდენტიფიკაციის შედეგად სისხლის ადსორბაციის ან ციტოპათიური ეფექტის მეშვეობით. ციტოპათიური ეფექტი ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსისთვის სპეციფიური არ არის და სხვა ტესტებით უნდა იყოს დადასტურებული. ცოცხალი ღორების გამოყენება სადიაგნოსტიკო მიზნებისთვის ხდებოდა მანამდე, ვიდრე სხვა მეთოდები არ იქნა შემოღებული.

ანტიგენის გამოვლენა: შესაძლებელია შემდეგი ტესტების გამოყენება:

- იმუნოფლუორესცენცული ანტიგენების პირდაპირი ტესტი;
- მყარფაზიანი იმუნოფერმენტული ანალიზი (ELISA);
- ჰისტოლოგიური ნიმუშების იმუნოპეროქსიდაზული შეფერვა; ეს არჩევითი ტესტი არ არის, რადგანაც მის მომზადებას 24 საათი მაინც სჭირდება და ტესტის ჩატარება მხოლოდ ისეთ ლაბორატორიაშია შესაძლებელი, რომელიც სათანადოდ არის აღჭურვილი ჰისტოპათოლოგიის ანალიზის ჩასატარებლად; თუმცა, ერთადერთი ხელმისაწვდომი ნიმუშის ფორმალინში შენახვა სასარგებლო იქნება.

ვირუსული გენეტიკური მასალების გამოვლენა: PCR პროტოკოლები ხელმისაწვდომია ღორის აფრიკული ცხელების დიაგნოსტიკისათვის. PCR ტესტი მაღალი მგრძნობელობისა და ძალზე სპეციფიური ტესტია და ჯვარედინი დაბინძურების შესაძლებლობის გამო, მისი გამოყენება ხდება მხოლოდ ისეთ ლაბორატორიებში, რომლებშიც უზრუნველყოფილია ბიოუსაფრთხოების აუცილებელი დონე და ხორციელდება ამ მეთოდის გამოყენებაში სპეციალური მომზადებისა და გამოცდილების მქონე პერსონალის მიერ.

ანტისხეულების გამოვლენა: სეროლოგიური ტესტები ღორის აფრიკული ცხელებისთვის, მოიცავს:

- ELISA - ტესტი, რომელიც ყველაზე ხშირად გამოიყენება და მიღებულია საერთაშორისო ვაჭროაში მისი მაღალი მგრძნობიარობისა და სპეციფიურობის გამო;
- ფლუორესცენცული ანტისხეულების ირიბი ტესტი;
- იმუნობლოთინგი;
- შემხვედრი იმუნოფორეზის ტესტი; (ტესტი, რომელსაც ELISA ტესტის შემოღებამდე ირჩევდნენ).

თავი 3

რისკის ანალიზი ღორის აფრიკული ცხელებისთვის

შესავალი

რისკის ანალიზი ხშირად ადამიანის ყოველდღიური ყოფისა და პროფესიული მოღვაწეობის ინტუიციურ ნაწილს შეადგენს, მაგრამ უფრო ფორმალურ დისციპლინად იგი მხოლოდ ამ ცოტა ხნის წინ ჩამოყალიბდა და დღეს, მას სულ უფრო ხშირად მართავენ საქმიანობის მრავალ სფეროში. ცხოველთა ჯანდაცვის სფეროში რისკის შეფასებას ალბათ ყველაზე ფართოდ იყენებენ, რადგანაც იგი ეხმარება საკარანტინო ღონისძიებათა გატარებასა და ქვეყანაში შემოტანილი ცხოველებისა და ცხოველური პროდუქტების ჯანმრთელობისთვის შესაფერისი პირობების შექმნის სტრატეგიების განსაზღვრაში. თუმცა, შესაძლოა, რომ მისმ გამოყენებამ ასევე მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავოს ცხოველთა დაავადებებისთვის მზადყოფნის საგანგებო გეგმების შემუშავების პროცესშიც.

რისკის ანალიზის პრინციპები

რისკის ანალიზი ოთხ კომპონენტს მოიცავს, ესენია: რისკის დადგენა, რისკის შეფასება, რისკის მართვა და რისკის შესახებ ინფორმაციის შეტყობინება.

რისკის დადგენა

მოცემული კომპონენტის ფარგლებში ხდება საფრთხის ან საფრთხეების წარმოშობის ალბათობის დადგენა, ცნობა და ამოსავალი ინფორმაციის მოპოვება და შესწავლა (მაგ. სამეცნიერო კვლევების შესახებ ლიტერატურისა და სხვა მონაცემთა დახმარებით).

რისკის შეფასება

მოცემული კომპონენტის ფარგლებში ხდება იმ საფრთხეების დადგენა და აღწერა, რომლებიც შეიძლება წარმოიშვას ამა თუ იმ მოვლენის ან კონკრეტული მოქმედების შედეგად. შემდგომ, ამგვარი საფრთხეების წარმოშობის ალბათობის, ანუ რისკის შეფასება ხდება. საფრთხეებით გამოწვეული შესაძლო შედეგები განისაზღვრება რისკის შეფასებაში ცვლილებების შესატანად მათი გამოყენების მიზნით. მაგალითად, ქვეყანაში გავრცელების მაღალი რისკის მქონე ეგზოტიკურ დაავადებას რისკის შეფასებაში დაბალი საერთო ქულა მიენიჭება, თუ მისი დამკვიდრების რისკი დაბალია, ან თუ მისი შესაძლო სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები ქვეყნისთვის უმნიშვნელოა. ქვეყანაში გავრცელების დაბალი რისკის დაავადებას, რომელიც შემდგომ დამკვიდრების მაღალი რისკით ხასიათდება, ან რომელსაც შეიძლება მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები მოჰყვეს, უფრო მაღალი ქულა ენიჭება.

რისკების შეფასება შეიძლება იყოს რაოდენობრივი, ნახევრად-რაოდენობრივი ან ხარისხობრივი. რეალობაში მრავალ ბიოლოგიურ სისტემაში არსებული რისკის რაოდენობრივად განსაზღვრა ან მისთვის ალბათობითი რაოდენობის მინიჭება რთულია, ისტორიული პრეცედენტების ნაკლებობისა და იმ სერიოზული ხარვეზების გამო, რომლებიც ჩვენთვის ხელმისაწვდომ ბიოლოგიურ მონაცემებში არსებობს. ეგზოტიკური დაავადებებისთვის რეკომენდებულია რაოდენობრივი რისკის შეფასებების

გამოყენება. რისკები შეიძლება დავახასიათოთ როგორც უკიდურესი, მაღალი, საშუალო ან დაბალი, ან მივანიჭოთ ქულები მარტივი შკალის მიხედვით, მაგალითად 1-დან 5-მდე - რისკის დონისთვის და 1 დან 5-მდე - შესაძლო შედეგების დონისთვის (სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები, შედეგები საარსებო შესაძლებლობებსა და საკვების უსაფრთხოებაზე, შედეგები შიდა და საერთაშორისო ვაჭრობაზე, ზოონოზურ პოტენციალზე, საფრთხის დადგენის ან გაკონტროლების შეუძლებლობის ალბათობა, სხვა პოპულაციებზე გადაცემის შესაძლებლობა და განსაკუთრებით გარეულ ცხოველებზე და ა.შ.).

რისკის მართვა

ეს არის რისკებისა და მათი შედეგების დადგენის, დოკუმენტურად ასახვისა და შემცირების ღონისძიებათა განხორციელების პროცესი. მართალია რისკის სრულად აღმოფხვრა შეუძლებელია, მაგრამ ამ კომპონენტის მიზანია ახალი პროცედურების შემოღება, ან უკვე არსებულის შეცვლა რისკის დონის შესამცირებლად იმ დონემდე, რომელიც დასაშვებად შეიძლება ჩაითვალოს.

ფაქტორივად, შეიძლება ჩაითვალოს, რომ მოცემული სახელმძღვანელო მთლიანობაში უზრუნველყოფს რისკის მართვის ბაზას, რაც წარმოადგენს საფუძველს ღორის აფრიკული ცხელების საწინააღმდეგო საგანგებო ღონისძიებათა დასაგეგმად.

რისკის შესახებ ინფორმაციის გაცვლა

ეს წარმოადგენს რისკის შესახებ ინფორმაციისა და მოსაზრებების გაცვლის პროცესს, რისკის ანალიტიკოსებსა და დაინტერესებულ მხარეთა შორის. მოცემულ კონტექსტში დაინტერესებული მხარეები არიან ყველა ისინი, ვინც შეიძლება რისკების/საფრთხეების ზემოქმედების ქვეშ მოექცენ, ანუ ყველა დაწყებული ფერმერებიდან და დამთავრებული პოლიტიკოსებით. მნიშვნელოვნია ამ ადამიანებთან რისკის შეფასებისა და რისკის მართვის სტრატეგიების სრულფასოვნად განხილვა, რათა დავარწმუნოთ ისინი, რომ ზედმეტი რისკები გამორიცხული იქნება და რომ რისკის მართვის ხარჯები გამართლებულ სადაზღვევო პოლიტიკას უზრუნველყოფს.

გადანყვეტილებათა უზრუნველსაყოფად, რისკის ანალიტიკოსებმა და გადანყვეტილებების მიმღებმა პირებმა, რისკის ანალიზის განხორციელების მთელი პერიოდის განმავლობაში, კონსულტაციები უნდა აწარმოონ დაინტერესებულ მხარეებთან იმისათვის, რომ რისკის მართვის სტრატეგიებში გათვალისწინებული იყოს დაინტერესებულ მხარეთა ინტერესები და მიღებული გადანყვეტილებები სრულად იქნეს გაცნობიერებული და მხარდაჭერილი.

ვინ უნდა განახორციელოს რისკის ანალიზი?

რისკის შეფასების კომპონენტს ყველაზე კარგად ახორციელებს ეროვნული ვეტ. სამსახურის ეპიდემიოლოგიური ერთეული, როგორც ტრანსსასაზღვრო და ცხოველთა სხვა საგანგებო დაავადებათა შესახებ წინასწარი შეტყობინების ეროვნული სისტემის ნაწილი. რისკის მართვა და რისკის შესახებ ინფორმაციის გაცვლა ყველა უწყების მოვალეობაა, მაგრამ ამ მოვალეობათა კოორდინაციას ვეტ.სამსახურის უფროსი (CVO) უნდა ახორციელებდეს.

უნდა გვახსოვდეს, რომ რისკები უცვლელი არ რჩება. ისინი იცვლებიან ისეთ ფაქტორებთან ერთად, როგორიცაა შინაური საქონლის ეპიდემიურ დაავადებათა ევოლუცია და მსოფლიო მასშტაბით გავრცელება აგრეთვე ახალი დაავადებების განვითარება და ასევე საერთაშორისო ვაჭრობის მოდელების შეცვლა ქვეყანაში. რისკის ანალიზი უნდა განიხილებოდეს არა როგორც ერთჯერადი ღონისძიება, არამედ როგორც ღონისძიება, რომელიც აუცილებლად საჭიროებს სისტემატურად გადახედვასა და განახლებას.

რისკის შეფასება ღორის აფრიკული ცხელებისთვის

როგორც წინა პარაგრაფებშია აღწერილი, რისკის შეფასება მოიცავს საფრთხეების დადგენას, მათი წარმოშობის ალბათობის განსაზღვრასა და რისკების კლასიფიკაციის შეცვლას მათი შესაძლო შედეგების შეფასების საფუძველზე.

ეროვნული ვეტ.სამსახურის ეპიდემიოლოგიური ერთეულის ყოველდღიურ მოვალეობებში უნდა შედიოდეს ღორის აფრიკული ცხელებისა და ცხოველთა სხვა მნიშვნელოვანი ტრანსსასაზღვრო დაავადებების საერთაშორისო სტატუსის და მათი აფეთქებების ევოლუციისა და უახლეს სამეცნიერო მონაცემთა მონიტორინგის მუდმივად წარმოება. ისევე როგორც სამეცნიერო-კვლევითი ლიტერატურა. ოფიციალური ინფორმაციის ყველაზე საიმედო წყაროს წარმოადგენს ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის პუბლიკაციები, როგორიცაა დაავადების შესახებ ყოველკვირეული ანგარიშები და FAO/OIE/WHO წლიური ანგარიშები ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ და ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის ცხოველთა ჯანმრთელობის შესახებ საინფორმაციო მონაცემთა ბაზა (WAHID). დაავადებათა გამოვლენა შესაძლებელია ასევე სხვა წყაროებიდან, როგორიცაა FAO, ცხოველთა წარმოებაში და ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვაში მონაწილე რეგიონული ორგანიზაციები, საზღვარგარეთ სოფლის მეურნეობის დარგში მოღვაწე ატაშეები, ელექტრონული ფოსტით გადაცემული ახალი ამბები და ცხოველთა ჯანმრთელობის შესახებ ინტერნეტ-საიტები.

ეგზოტიკურ დაავადებებთან დაკავშირებული საფრთხეების განსაზღვრისა და ჩამოთვლის შემდეგ, მომდევნო ნაბიჯი ითვალისწინებს ქვეყანაში თითოეული დაავადების გავრცელების რისკის სერიოზულობის და მათ შორის იმ გზებისა და მექანიზმების შეფასებას, რომლითაც დაავადებამ შეიძლება ქვეყანაში შეაღწიოს. აქ გასათვალისწინებელია რამოდენიმე ფაქტორი:

- როგორია დღეს-დღეობით დაავადებათა (როგორიცაა ღორის აფრიკული ცხელება) გეოგრაფიული განაწილება მსოფლიოში და სად არის დაფიქსირებული დაავადების გავრცელების ყველაზე მაღალი კოეფიციენტი?
- დაავადება საკმაოდ სტაბილურია, თუ უკანასკნელ პერიოდში ცნობილი გახდა ინფორმაცია მისი გავრცელების შესახებ სხვა ქვეყნებში, რეგიონებში ან კონტინენტებზე?
- რამდენად ახლოსაა დაავადება? როგორი მდგომარეობაა მეზობელ ქვეყნებში, სადაც ცნობილია რომ დაფიქსირდა ღორის აფრიკული ცხელება და რამდენად დარწმუნებული არიან ეს ქვეყნები თავიანთი ვეტ.სამსახურების შესაძლებლობაში გამოავლინონ და გააკონტროლონ დაავადების აფეთქებები?
- თუ კი მეზობელ ქვეყნებში დაფიქსირებულია დაავადების შემთხვევები, სად ხდება დაავადების აფეთქებები ყველაზე ახლოს საერთო საზღვართან?
- ადრეც თუ ყოფილა დაფიქსირებული ღორის აფრიკული ცხელების შემთხვევები ქვეყანაში? არსებობს თუ არა იმის შესაძლებლობა, რომ ინფექციის დაუდგენელი ენდემური კერები კვლავაც არსებობდეს შინაურ ან გარეულ ღორებში?
- როგორ ხდება დაავადების გავრცელება? რა როლს თამაშობენ ცოცხალი ცხოველები, გენეტიკური მასალა, ღორის ხორცი ან სხვა ცხოველური წარმოშობის პროდუქტები და ასევე ტკიპები და მიგრირებული ცხოველები ეტიოლოგიური აგენტის გადაცემაში?
- არსებობს თუ არა ღორის აფრიკული ცხელებით დასნებოვნებული ცხოველების, ხორცპროდუქტების ან სხვა მასალების იმპორტირებასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი რისკ ფაქტორი? ხომ არ ხდება მათი შემოტანა ენდემური რეგიონებიდან? შეესაბამება თუ არა საკარანტინო იმპორტის ოქმები ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის სტანდარტებს? რამდენად საიმედოა იმპორტის საკარანტინო პროცედურები?
- რამდენად საიმედოა საბარიერო ან სასაზღვრო საკარანტინო პროცედურები ღორის აფრიკული ცხელების რისკ ფაქტორის მქონე მასალების ქვეყა-

ნაში უკანონოდ შემოტანის თავიდან აცილების თვალსაზრისით (გემისა და თვითმფრინავის სამზარეულოს ნარჩენების ჩათვლით)?

- წარმოდგენს თუ არა ღორების სალაფავით კვება მიღებულ პრაქტიკას ქვეყანაში? არსებობს თუ არა შესაბამისი პროცედურები, რომლებიც უზრუნველყოფს ამგვარი საკვების უსაფრთხოებას?
- არსებობს თუ არა ქვეყანაში საქონლის კონტრაბანდის, არაოფიციალურად გადაადგილებისა და ზამთრის საძოვრებიდან საზაფხულო საძოვრებზე გადარეკვის პრაქტიკა, რომელიც შეიძლება ღორის აფრიკული ცხელების შემოტანის რისკთან იყოს დაკავშირებული? კერძოდ, მეზობელ ქვეყნებში თუ აქვს ადგილი სახალხო გამოსვლებს, რომელიც შეიძლება ადამიანების მასობრივი გადაადგილების ან საქონლის მიტოვების მიზეზი გახდეს?

მომდევნო ნაბიჯი მოიცავს იმის შეფასებას, თუ რამდენად სერიოზული სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს დაავადების გავრცელებას ქვეყანაში. ამასთან დაკავშირებით კიდევ რამდენიმე ფაქტორია გასათვალისწინებელი:

- არსებობს თუ არა იმის ალბათობა, რომ დაავადებამ ფეხი მოიკიდოს ქვეყანაში? არსებობს თუ არა ქვეყანაში ცხოველთა ისეთი პოპულაციები და მათ შორის ველურ ბუნებაში, რომლებიც მგრძნობიარე არიან დაავადებისადმი?
- გააჩნიათ თუ არა სადიაგნოსტიკო ვეტ.ლაბორატორიებს სათანადო აღჭურვილობა და სპეციალურად მომზადებული პერსონალი იმისათვის, რომ ინფექციის გამოვლენა სწრაფად მოხდეს?
- რთული იქნება თუ არა დაავადების სწრაფად ამოცნობა ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონებში?
- შინაური ღორის რამდენად დიდი პოპულაციები არსებობს ქვეყანაში? რამდენად მნიშვნელოვანია ღორის წარმოება ეროვნული ეკონომიკისთვის? რა მნიშვნელობა აქვს ღორის წარმოებას ქვეყნის მოსახლეობის კვებისა და სხვა საჭიროებათა დაკმაყოფილებისთვის?
- როგორ არის ორგანიზებული ღორის წარმოება ქვეყანაში? არსებობს თუ არა ღორის მსხვილი წარმოება, თუ ღორის წარმოება მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო შინამეურნეობათა დონეზე ხდება? ღორის წარმოებით ქვეყნის მხოლოდ რამდენიმე რაიონია დაკავებული?
- რამდენად სერიოზული იქნება დაავადებით გამოწვეული საწარმოო დანაკარგები? იმოქმედებს ეს თუ არა საკვების უსაფრთხოებაზე?
- რა შედეგს იქონიებს დაავადება ცხოველთა და ცხოველური წარმოშობის პროდუქტების ექსპორტზე? რა შედეგს მოახდენს იგი საგარეო ვაჭრობაზე?
- არსებობს თუ არა გარეული ღორების პოპულაციები ან შინაური ღორები, რომლებიც კონტროლის გარეშე, თავისუფლად დახეტიალობენ? წარმოდგენენ თუ არა ისინი ღორის აფრიკული ცხელების ინფექციის რეზერვუარებს, რომლებიც ძნელად ექვემდებარებიან კონტროლს?
- დაფიქსირებულია თუ არა ქვეყანაში *Ornithodoros spp.* ოჯახის ტკიპების არსებობა, რომლებიც ვირუსის მატარებლები არიან და მისი გადაცემის უნარი გააჩნიათ; აქვთ თუ არა კონტაქტი ღორებთან?
- რამდენად რთული იქნება დაავადების კონტროლი და აღმოფხვრა და რა ხარჯებთან იქნება ეს დაკავშირებული? შესაძლებელი იქნება თუ არა დაავადების აღმოფხვრა?

აღნიშნული საკითხებისა და პრობლემების განხილვა ანალიტიკოსებს ღორის აფრიკული ცხელებისთვის რისკის პროფილის აგებისა და დაავადებით შექმნილი რისკის სიდიდის რაოდენობრივად შეფასების შესაძლებლობას აძლევს. რაც ყველზე მნიშვნელოვანია, იგი იძლევა წარმოდგენას ღორის აფრიკული ცხელების რისკის კატეგორიის შესახებ სხვა მაღალი პრიორიტეტის მქონე დაავადებათა რისკთან მიმართებაში და რა რესურსები უნდა იქნეს გამოყოფილი ღორის აფრიკული ცხელების მზადყოფნისთვის იმ რესურსებთან შედარებით, რომლებიც სხვა დაავადებებისთვის არის გამოყოფილი. იგი ასევე იძლევა წარმოდგენას იმის შესახებ, თუ საიდან არის მოსალოდნელი დაავადების გავრცელება ქვეყანაში და როგორ უნდა გაძლიერდეს

ღორის აფრიკულ ცხელებასთან ბრძოლისთვის ვეტ.სამსახურების რესურსები და როგორ უნდა მოხდეს საგანგებო ღონისძიებათა დაგეგმვა. მოცემული ინფორმაციით შეგიძლიათ იხელმძღვანელოთ გადანაცვლების მიღებაში ქვეყანაში ღორის აფრიკული ცხელების შემთხვევის დაფიქსირებისას არსებული გარემოებებისთვის ყველაზე შესაფერისი კონტროლის სტრატეგიის შერჩევის თაობაზე.

რისკის შეფასების მნიშვნელობა ღორის აფრიკული ცხელების საგანგებო გაგზავნის მომზადებისთვის

ზემოთ აღწერილი რისკის შეფასება მნიშვნელოვანია იმისათვის, რომ:

- გადავწყვიტოთ რა ადგილი უჭირავს ღორის აფრიკულ ცხელებას ქვეყნისთვის, დაავადებით გამოწვეულ სერიოზულ საფრთხეთა პრიორიტეტების სიაში და სხვა დაავადებებთან შედარებით რა დონის რესურსების მოზილიზაცია უნდა მოვახდინოთ მასთან ბრძოლის მოსამზადებლად;
- გადავწყვიტოთ, სად და როგორ უნდა მოხდეს საკარანტინო პროტოკოლებისა და პროცედურების გაძლიერება;
- გავარკვეოთ, როგორ ხდება ღორის წარმოება და ღორისა და ღორის ხორცის პროდუქტების მარკეტინგი ქვეყნის ყველა რეგიონში;
- გადავწყვიტოთ, სად და როგორ უნდა მოხდეს ლაბორატორული დიაგნოსტიკის შესაძლებლობათა გაძლიერება;
- დავგეგმოთ ვეტ.პერსონალისთვის სპეციალური მომზადების კურსები და ფერმერთა ცნობიერების დონის ამაღლებისა და საინფორმაციო კამპანიების განხორციელება;
- გადავწყვიტოთ, სად და როგორ უნდა მოხდეს დაავადების კონტროლის გაძლიერება;
- დავგეგმოთ დაავადებაზე რეაგირების სათანადო სტრატეგიები.

სასარგებლო მეთოდოლოგიის შესახებ შემდგომი წასაკითხი მასალა

მაკდიარმიდი, ს.ც. და ფარო, ჰ.ჯ. 2003 წ. რისკის ანალიზი: შეფასება, მართვა და ინფორმაციის გაცვლა. სამეცნირო-ტექნიკური გამოცემა, 22(2): 397–408.

www.oie.int/boutique/index.php?page=ficprod&id_produit=85&fichrech=1.

ურბინა-ამარისი, მ.ე. 2003 წ. სპეციალიზებული რისკის ანალიზის ჯგუფის როლი განვითარებადი ქვეყნის ვეტ.სამსახურში. სამეცნირო-ტექნიკური გამოცემა, 22(2): 587–595.

www.oie.int/boutique/extrait/23urbinaesp.pdf.

ნ. მიურეი. 2004 წ. სახელმძღვანელო ქვეყანაში დაავადებათა შემოტანის რისკის ანალიზის შესახებ, ცხოველებისა და ცხოველური წარმოშობის პროდუქტებისთვის, ტომი I, დაავადების სივრცული და რაოდენობრივი რისკის ანალიზი; და ტომი II, რაოდენობრივი რისკის ანალიზი. პარიზი, ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია (OIE).

თავი 4

ლორის აფრიკული ცხელების პრევენციის სტრატეგიები

შესავალი

ძველი გამოთქმა, რომ მკურნალობას პრევენცია სჯობია, განსაკუთრებით სამართლიანია ლორის აფრიკული ცხელებისა და ცხოველთა სხვა ტრანსსასაზღვრო დაავადებებთან მიმართებაში. კარანტინი ამ დაავადებებისაგან თავდაცვის პირველი ხაზია (ანუ ცოცხალი ღორების წინასწარ მოთავსება კარანტინში), ცოცხალი ცხოველებისა და პროდუქტების გადაადგილების მართვასა და საზღვრების გადაკვეთის კონტროლთან ერთად. ყველა ქვეყანამ უნდა მოახდინოს სათანადო დონის რესურსების მობილიზაცია ეფექტური სასაზღვრო და იმპორტის საკარანტინო ღონისძიებების გასატარებლად, რომლებიც ხელს შეუშლის საქონლის სერიოზული დაავადებების გავრცელებას ქვეყანაში.

ლორის აფრიკული ცხელებისთვის რისკის ანალიზი უნდა უზრუნველყოფდეს შემდეგ შეფასებებს:

- დაავადების ქვეყანაში შეღწევის რისკის ხარისხი;
- ლორის აფრიკული ცხელების ქვეყანაში შეღწევის სავარაუდო ტერიტორიები და მექანიზმები;
- რამდენად სერიოზული შეიძლება იყოს დაავადების ქვეყანაში შეღწევის შედეგები.

ეს შეფასებები უნდა უზრუნველყოფდეს საფუძველს ლორის აფრიკული ცხელების პრევენციის სტრატეგიების დაგეგმვისა და განხორციელებისთვის, სათანადო რესურსების მობილიზაციის მეშვეობით.

ლორის აფრიკული ცხელებისა და საქონლის სხვა დაავადებათა პრევენციაში ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორია პირუტყვის ინფორმირებული მეპატრონე ან ფერმის მმართველი. ლორის მეპატრონეებმა (წარმოების ყველა დონეზე) უნდა იცოდნენ როგორც ამოიცნონ ლორის აფრიკული ცხელება და როგორ იმოქმედონ ლორის დაავადებაზე ეჭვის გაჩენისას. ამის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ ფერმერთა ინტენსიური სპეციალური მომზადების შედეგად იმ საშუალებათა გამოყენებით, რომლებიც მათთვის გასაგები, თვალსაჩინო იქნება და მუდამ შეახსენებს დაავადებისა და მისი მნიშვნელობის შესახებ. ასეთი საინფორმაციო თუ შემეცნებითი ხასიათის მასალები საკმაოდ ფართო სპექტრის უნდა იყოს და მოიცავდეს როგორც ლორის აფრიკულ ცხელებას, ასევე იმ სხვა პათოლოგიებსაც, რომლებიც შეიძლება შეცდომით ლორის აფრიკულ ცხელებად იქნეს მიჩნეული. იმისათვის, რომ ცალკეული ფერმერების გადასანყვეტი არ იყოს წარმოადგენს თუ არა რომელიმე კონკრეტული შემთხვევა ლორის აფრიკული ცხელებას, აუცილებელია მჭიდრო საინფორმაციო კავშირების შემოღება საქონლის მესაკუთრეებსა და ვეტსამსახურებს შორის, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელი იქნება ინფორმაციის შეტყობინება ლორის მასობრივი დახოცვის ან ნებისმიერი მსგავსი პრობლემების არსებობის შესახებ რომლებიც ფერმერთა ჩვეულებრივი გამოცდილების ფარგლებს სცილდება. ადგილობრივი ხელისუფლება და სოფლის მეურნეობის დარგის მუშაკები ინფორმირებული უნდა იყვნენ ლორის აფრიკული ცხელების შესახებ და საჭიროების შემთხვევაში, შუამავლის როლი ითაონ. ყოველ დღე მხოლოდ პირუტყვის მეპატრონეს ან ფერმის მმართველს აქვს ცხოველებთან კონტაქტი და სწორედ ამიტომ, ცხოველთა დაავადე-

ბის ყოველდღიური კონტროლის მხრივ, ამგვარად ინფორმირებული მეპატრონეები რეალურად ერთადერთ საიმედო რესურს წარმოადგენენ.

იმპორტის საკარანტინო პოლიტიკა

ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის *ხმელეთის ცხოველთა ჯანმრთელობის კოდექსი* (2007 წლის გამოცემა, თავი 2.6.6) უზრუნველყოფს სახელმძღვანელო მითითებებს შინაური და გარეული ღორების, ღორის ხორცისა და ხორცპროდუქტების, ღორის სპერმის, ემბრიონების, კვერცხუჯრედებისა და ღორის ქსოვილების შემცველი სხვა პროდუქტების (როგორიცაა ფარმაცევტული პრეპარატები) უსაფრთხოდ იმპორტირებისთვის (www.oie.int).

დიდი მნიშვნელობა აქვს საკარანტინო და ინსპექტირების სამსახურების მუშაობას, რომლებმაც უნდა უზრუნველყონ ღორის ხორცისა ან ღორის ხორცის პროდუქტების შემცველი საკვები პროდუქტებისა და იმ სხვა სარისკო მასალების დაკავება, რომლებიც ქვეყანაში საერთაშორისო აეროპორტებიდან, ნავსადგურებიდან და სასაზღვრო საფრთხეებიდან შემოდის. ნებისმიერი ჩამორთმეული რისკ შემცველი მასალა აუცილებლად უსაფრთხოდ უნდა განთავსდეს – ღრმად ჩაიმარხოს ან დაინვას, ისევე როგორც სამზარეულოს ნარჩენები, რომელიც მოიპოვება საერთაშორისო აეროპორტებსა და ნავსადგურებზე. მაგალითად, ევროკომისიამ შემოიღო პირველი კატეგორიის სარისკო მასალების ჩამონათვალი, რომელშიც მითითებულია უკიდურესად მაღალი რისკის მასალები.

კონტროლი სალაფავით კვებაზე

ღორებისთვის საკვებად ისეთი სალაფავის მიწოდება, რომელიც შეიცავს ადამიანის საკვების ნარჩენებსა და მათ შორის შესაძლოა ცხოველური წარმოშობის იმპორტირებულ პროდუქტებსაც, მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს ქვეყანაში ღორის აფრიკული ცხელებისა და მათ შორის ტრანსსასაზღვრო ცხოველთა სხვა სერიოზული დაავადებების შემოტანას (როგორიცაა თურქული, ღორის ვეზიკულარული დაავადება და ღორის კლასიკური ცხელება). ამიტომ, ღორების სალაფავით კვება უნდა აიკრძალოს ან ამაზე კონტროლი მაინც უნდა იყოს დანესებული, რომელიც უზრუნველყოფს ასეთი საკვების უვნებლობას. დაუშვებელია პირუტყვის გამოკვება სალაფავით, რომელიც საერთაშორისო აეროპორტების ან ნავსადგურების სამზარეულოს ნარჩენებს შეიცავს, ვინაიდან ეს ქვეყანაში ღორის აფრიკული ცხელებისა და სხვა ტრანსსასაზღვრო ცხოველთა დაავადებების გავრცელების ძალზე მაღალ რისკთან არის დაკავშირებული. არსებობს დიდი ალბათობა, რომ ღორის აფრიკული ცხელება სწორედ ამ გზით იქნა შემოტანილი დასავლეთ ევროპაში, ლათინური ამერიკის ქვეყნებსა და საქართველოში.

დაავადებათა პროფილაქტიკის თვალსაზრისით, სასურველია ღორების სალაფავით კვების აკრძალვა, მაგრამ შინამეურნეობათა დონეზე ამ მოთხოვნის შესრულების გაკონტროლება შეუძლებელია. უნდა გვახსოვდეს, რომ უწინარეს ყოვლისა ღორების მოშინაურება სწორედ იმიტომ მოხდა, რომ მათ სხვადასხვა სახის დაბალი ხარისხის საკვების და მათ შორის, ადამიანის საკვების ორგანული ნარჩენების, მაღალი ხარისხის პროტეინში გადამუშავების უნარი აქვთ. სოფლად, ქალაქის პერიფერიებსა და ქალაქად, ღორის ბევრ მწარმოებელს ეკონომიური გარემოებები კარნახობს, რომ გამოიყენონ კვების ნებისმიერი ხელმისაწვდომი წყარო და უნდა ვივარაუდოთ, რომ ქალაქად და ქალაქის პერიფერიებში, კვების ასეთ წყაროს სალაფავი წარმოადგენს. ღორის მწარმოებლებისთვის დაავადების თავიდან აცილების ერთადერთი გზა არსებული საფრთხეების გაცნობიერებაა: ღორის მწარმოებლებმა თავად უნდა უზრუნველყონ, რომ ღორებისთვის საკვების სახით სალაფავის მიწოდებამდე, იგი ჯერ აუცილებლად უნდა წამოდუღდეს (15-20 წუთის განმავლობაში). იქ, სადაც სიღარიბის დონე მაღალია, კანონი, როგორც წესი, არ კანონობს. მარეგულირებელ ღონისძიებებთან შესაბამისობას უზრუნველყოფს რისკისა და მისი დაძლევის პრაქტიკული შესაძლებლობების შესახებ ინფორმირებულობა. იმ ქვეყნებში, სადაც ღორის წარმოება საკამოდ მაღალ დონეზეა განვითარებული, ფერმერებმა შეიძლება დაი-

ცვან მოთხოვნა სალაფავით ღორების კვების აკრძალვასთან დაკავშირებით, ვინაიდან მათ კარგად აქვთ გაცნობიერებული, რომ თანამედროვე ეკონომიკის პირობებში, ღორის სალაფავით კვებით საუკეთესო შედეგების მიღწევა შეუძლებელია.

ლორების ჩაკეტილ პირობებში შენახვა

ის ფაქტი, რომ ღორების დიდი რაოდენობა თავისუფლად ან სათანადო კონტროლის გარეშე დახეტიალობს, საფრთხეს უქმნის ქვეყანაში ღორის აფრიკული ცხელების შემოტანასა და სწრაფად გავრცელებას. ამგვარად დაავადების ამოცნობა შეიძლება მნიშვნელოვნად დაგვიანდეს და შესაბამისად, მისი აღმოფხვრა უფრო რთული იქნება. ამ მხრივ, ყველაზე დიდ საფრთხეს წარმოადგენდეს ის, რომ შესაძლოა სოფლის შემოგარენში ან ნაგავსაყრელებზე ეს ღორები დახოცილი ღორის ნარჩენებით და უფრო მეტიც, აფრიკული ცხელებისგან დახოცილი ღორის ნარჩენებით იკვებებიან. აუცილებელია ისეთი ზომების მიღება, რომლებიც ხელს შეუწყობს სათანადო სალორების აშენებას და შეამცირებს ნაგავსაყრელებზე თავისუფლად მოხეტიალე ღორების რაოდენობას, განსაკუთრებით კი იმ ადგილებში, სადაც ითვლება რომ ღორის აფრიკული ცხელების გავრცელების მაღალი რისკი არსებობს. ცნობილია, რომ ინფექციის გავრცელების პრევენციის უზრუნველსაყოფად საკმარისია, თუნდაც ფერმის დონეზე, მინიმალური ბიოუსაფრთხოების პირობების დაცვა. აუცილებელია, რომ ღორის მწარმოებებმა, ღორის წარმოების ყველა დონეზე, ძალისხმევა არ დაიშურონ იმისათვის, რომ გააუმჯობესონ ფერმაზე არსებული ბიოუსაფრთხოების პირობები. ამგვარად შესაძლებელი იქნება არა მხოლოდ ისეთი დაავადებების გაკონტროლება, როგორიცაა ღორის აფრიკული და კლასიკური ცხელება და ღორის ცისტიცერკოზი, არამედ მწარმოებლურობის დონის ამაღლება, რასაც შესაბამისად შედეგად მოჰყვება შემოსავლების დონის გაზრდა ღორის მცირე მწარმოებლებისთვის. მცირე ფერმერთა დასახმარებლად ასევე ხელი უნდა შეეწყოს ღორის მწარმოებელთა ორგანიზაციების ჩამოყალიბებას.

ცხადია, რომ მრავალ ქვეყანაში ღორების შენახვის ტრადიციული მეთოდები ერთ დღეში ვერ შეიცვლება და რომ ღორების მუდმივად ჩაკეტილ პირობებში შენახვა ღორის მესაკუთრეებს კვებასთან დაკავშირებით ისეთ ვალდებულებებს აკისრებს, რომლის შესრულებაც მათ შეიძლება ვერ მოახერხონ. ვიდრე ალტერნატიული კვების წყაროები სრულყოფილად არ იქნება გამოკვლეული, ღორის ბევრი მწარმოებელი ღორების ჩაკეტილ პირობებში შენახვაზე არ დათანახმდება. ახლო მომავალში მხოლოდ იმის იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ინფორმირებული ღორის მწარმოებლები გააცნობიერებენ, რა საფრთხეს წარმოადგენს ღორის ნარჩენების ნაგავსაყრელზე გადაყრა მაშინ, როდესაც ღორებს თავისუფლად ხეტიალისა და ნაგავსაყრელზე საკვების მოძიების შესაძლებლობა აქვთ. აუცილებელია ღორის წარმოების გაუმჯობესების ეროვნული პოლიტიკის შემუშავება, რომელშიც განსაზღვრული იქნება კვების წყაროები, რომლებიც ფიზიკურად და მატერიალურად ხელმისაწვდომი იქნება.

თავი 5

დაავადების შესახებ წინასწარი გაფრთხილება და ღორის აფრიკული ცხელებისთვის საგანგებო ღონისძიებათა დაგეგმვა

შესავალი

დაავადების შესახებ წინასწარი გაფრთხილება ხდება დაავადების ზედამხედველობის, სწრაფად შეტყობინებისა და ეპიდემიოლოგიური ანალიზის საფუძველზე, რაც მიზნად ისახავს დაავადებისა და ინფექციის აფეთქებათა გავრცელებისა და ქცევის შესახებ ინფორმირებულობისა და ცოდნის ღონის ამაღლებას. ეს მოიცავს რეგიონისა და მსოფლიო მასშტაბით დაავადების გამოკვლევას ვეტ.სამსახურების ეპიდემიოლოგიური ერთეულების მიერ, რომლებიც რისკის შეფასებაზე შესაძლო ზეგავლენის მქონე ცვლილებათა ინტერპრეტირებას ახდენენ. ინფორმირებულობის ამგვარად გაზრდილი დონე უნდა უზრუნველყოფდეს ისეთი სერიოზული დაავადებების სწრაფად გამოვლენას, როგორიცაა ღორის აფრიკული ცხელება, მისი ქვეყანაში შემოტანის ან დაავადების შემთხვევათა რიცხვის უეცრად მომატების შემთხვევაში მანამდე, ვიდრე იგი ეპიდემიაში გადაიზრდება და სერიოზულ სოციალურ-ეკონომიკურ შედეგებს გამოიწვევს. დაავადების შესახებ წინასწარი გაფრთხილება დაავადების წყაროსა და აფეთქებების გავრცელების პროგნოზირებისა და დაავადების კონტროლის ღონისძიებათა ეფექტურობის მონიტორინგის შესაძლებლობას უზრუნველყოფს. (გლობალურ ღონეზე იხილეთ, მაგალითად, [\[1\]](#)).

ამა თუ იმ ქვეყნის მიერ ღორის აფრიკული ცხელების ქვეყანის ტერიტორიაზე შემოტანის ან დაავადების შემთხვევათა გაზრდილი რიცხვის გამოვლენაში მიღწეული წარმატება, დამოკიდებულია შემდეგ ფაქტორებზე, როგორიცაა:

- ღორის აფრიკული ცხელებისა და ცხოველთა სხვა, მაღალი საფრთხის, ეპიდემიურ დაავადებათა შესახებ ინფორმირების კარგი პროგრამები, რომლებიც ითვალისწინებს ვეტ.სამსახურის მუშაკთა და ფერმერთა შორის ინფორმაციის გაცვლის სისტემის გაუმჯობესებას;
- დაავადების საეჭვო და დადასტურებულ შემთხვევათა განმარტება და მათ შესახებ განცხადება;
- საველე ვეტ.სამსახურის მუშაკების, დამხმარე ვეტ. პერსონალის, ადგილობრივი ხელისუფლებისა და ღორის მესაკუთრეების სპეციალური მომზადება ღორის აფრიკული ცხელებისა და პირუტყვის სხვა სერიოზული ეპიდემიური დაავადებების კლინიკური ნიშნებისა და საერთო პათოლოგიების ამოცნობის საკითხებში;
- სადიაგნოსტიკო ნიმუშების დაუყოვნებლივ შეგროვება და ლაბორატორიაში გადაგზავნა;
- კლინიკური დაავადების საველე პირობებში გამოკვლევების გარდა, ღორის მესაკუთრეთა და საველე და ლაბორატორულ/ეპიდემიოლოგიურ ვეტ.სამსახურებს შორის მჭიდრო კოორდინაციაზე დამყარებული უწყვეტი აქტიური ზედამხედველობის წარმოება, დაავადების პასიური მონიტორინგის გასამყარე-

ბლად. მონაწილე მხარეებისთვის განკუთვნილი კითხვარების, სეროლოგიური კვლევებისა და სასაკლაოების მონიტორინგის მეშვეობით;

- საიმედო მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფს დაავადების შესახებ ინფორმაციის საგანგებო რეჟიმში შეტყობინებას რეგიონული, ფედერალური და ეროვნული ვეტ.სამსახურების შტაბისთვის;
- დაავადებათა შესახებ ინფორმირების კომპიუტერული სისტემის დანერგვა, როგორცაა ტრანსსასაზღვრო ცხოველთა დაავადებებისთვის საინფორმაციო სისტემა(TADinfo) და კერძოდ FAO/EMPRES-ის კომპიუტერული პროგრამა;
- ვეტ.ლაბორატორიებში ლაბორატორული დიაგნოსტიკის რესურსების გაძლიერება ღორის აფრიკული ცხელებისთვის და მათ შორის, მათი ჩართვა რეალურ სისტემაში, პრეციპიტაციის რეაქციის რეგონულ და საერთაშორისო ტესტებში;
- კავშირების განვითარება ეროვნულ ლაბორატორიებსა და მითითებულ რეგონულ და მსოფლიო ლაბორატორიებს შორის;
- მჭიდრო თანამშრომლობა საველე სამსახურებსა და სადიაგნოსტიკო ვეტ. ლაბორატორიებს შორის;
- ეროვნული ეპიდემიოლოგიური სამსახურების რესურსების გაძლიერება დაავადებასთან ბრძოლისთვის მზადყოფნისა და მისი მართვის მხარდასაჭერად;
- ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციისთვის (OIE), მეზობელი ქვეყნებისა და სავაჭრო პარტნიორებისთვის, დაავადების შესახებ დაუყოვნებლოვნი და ამომწურავი ინფორმაციის შეტყობინების საერთაშორისო სისტემა.

მოცემული სახელმძღვანელოს ფორმატი არ ითვალისწინებს ყველა აღნიშნული საკითხის დანვრლებით განხილვას. დანვრლებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ სახელმძღვანელო ცხოველთა დაავადებებთან ბრძოლისთვის მზადყოფნის ეროვნული საგანგებო გეგმების მომზადების შესახებ (FAO-ს სახელმძღვანელო ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ, 6) და სახელმძღვანელო შინაური ცხოველების დავაადებათა კონტროლისა და საინფორმაციო სისტემების შესახებ (FAO-ს სახელმძღვანელო ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ, 8).

ღორის აფრიკული ცხელების განმარტება დაავადების გავრცელების ახალი ტერიტორიებისთვის (კავკასიის რეგიონი)

დაავადების საექსპრესიო შემთხვევა

ნებისმიერი ცალკეული ღორი ან ღორების ჯგუფი, რომელსაც აღენიშნება:

- 1. კლინიკური ნიშნები:**
 - მაღალი სიცხე (> 41.5°C)
 - ნერვული აშლილობა
 - სიკვდილიანობის მაღალი კოეფიციენტი (> 30 პროცენტი, ყველა ასაკობრივი ჯგუფისთვის)
 - უეცარი სიკვდილი, წინასწარი კლინიკური ნიშნების გარეშე;
- 2. პათოლოგია:**
 - ჰემორაგიული ლიმფური კვანძები
 - გადიდებული და სისხლით გაჯერებული ელენთა;

3. ისტორია ფერმის ტერიტორიაზე ახალი ღორის შემოყვანის, ან სალაფავით კვების პრაქტიკის, ან ნაგავსაყრელზე ღორების საკვებად გაშვების შესახებ.

დაავადების დადასტურებული შემთხვევა – ლაბორატორია

ღორის აფრიკული ცხელებისთვის ანტიხეულეზზე ჩატარებული ტესტის დადებითი პასუხი (ნებისმიერი ტესტი) კლინიკური დაავადების ეპიდემიოლოგიური მონაცემები; ან ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის დადასტურება: ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსის (ASFV) ან გენეტიკური კომპონენტის გამოვლენა ლაბორატორულ დონეზე

ცხოველთა ჯანდაცვის სფეროს მუშაკთა სპეციალური მომზადება დაავადების აღრეულ ეტაპზე ამოცნობის და სადიაგნოსტიკო ნიმუშების შეგროვებისა და გაგზავნის საკითხებში

იმ ქვეყნებში, სადაც ღორის აფრიკული ცხელების შემთხვევები საერთოდ ან უკვე მრავალი წელია არ ყოფილა დაფიქსირებული ან პირველად არის დაფიქსირებული, ისეთი ვეტერინარები ან ცხოველთა ჯანდაცვის სფეროს სხვა მუშაკები, რომელთაც დაავადებასთან უშუალო შეხების გამოცდილება გააჩნიათ, სავარაუდოდ, ნაკლებად მოიძებნება როგორც სახელმწიფო, ასევე კერძო სექტორში. იგივე შეიძლება ითქვას ტრანსსასაზღვრო ცხოველთა სხვა დაავადებებთან დაკავშირებითაც. ეს ნაკლი უნდა გამოსწორდეს სპეციალური მომზადების პროგრამების მეშვეობით, რომლებიც განკუთვნილია ყველა იმ ვეტ.სამსახურების მუშაკებისთვის, რომელთაც შეიძლება პირველ რიგში მოუწიოს ამ ან სხვა დაავადების შემთხვევასთან ან აფეთქებასთან კონტაქტში შესვლა. ვინაიდან დაავადების შემთხვევები შეიძლება ქვეყნის ნებისმიერ ნაწილში დაფიქსირდეს და კადრების გაახლების გათვალისწინებით, სპეციალური მომზადების პროგრამები ვრცელი უნდა იყოს და რეგულარულად უნდა ტარდებოდეს. სპეციალური მომზადება უნდა ჩაუტარდეს ქვეყნის ყველაზე შორეულ რაიონებში მოღვაწე ვეტ.მუშაკებს, ისევე როგორც ადგილობრივ ხელისუფლებას, ღორების მეპატრონეებსა და ღორის გადამყიდველებს. სპეციალური მომზადებისთვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს პარტნიორულ ურთიერთობებს ცენტრალურ და რეგიონულ ხელისუფლებებს შორის (შტატები, პროვინციები, გუბერნიები, ავტონომიური რეგიონები ან დეპარტამენტები), განსაკუთრებით კი დეცენტრალიზებულ ან ფედერაციულ სახელმწიფოებში.

ცხადია, რომ პერსონალის უმაღლეს დონეზე მომზადება ყველა ამ დაავადებაში არც პრაქტიკულად არის შესაძლებელი და არც აუცილებელი არ არის. უმეტეს შემთხვევებში ისიც საკმარისია, რომ სტაჟირებისთვის ცნობილი იყოს თითოეული დაავადების (ღორის აფრიკული ცხელების ჩათვლით) ძირითადი კლინიკური, პათოლოგიური და ეპიდემიოლოგიური ნიშნები და იცოდნენ, როგორ იმოქმედონ იმ შემთხვევაში, თუ ეჭვი გაუჩნდებათ რომელიმე აღნიშნულ დაავადებაზე. აქ, შესაძლოა, ყველაზე მნიშვნელოვანი იყოს იმის იმის მიღწევა, რომ როგორც საველე, ასევე სადიაგნოსტიკო ლაბორატორიის მუშაკებმა ღორებში უცნობი დაავადების აფეთქებასთან დაკავშირებით სხვადასხვა სადიაგნოსტიკო შესაძლებლობებს შორის გაითვალისწინონ ასევე ღორის აფრიკული ცხელების დიაგნოზის შესაძლებლობა და შესაბამისად იმოქმედონ. ისინი სათანადო ცოდნას უნდა ფლობდნენ იმასთან დაკავშირებით თუ რა ნაბიჯებია გადასადგმელი დიაგნოზის დასადასტურებლად და მათ შორის ის, რომ აუცილებელია სადიაგნოსტიკო ნიმუშების შეგროვება და ლაბორატორიაში გადაგზავნა; დაავადების კონტროლის რა ღონისძიებები უნდა განხორციელდეს უშუალოდ დაავადების აფეთქების ადგილზე და რა რისკი შეიძლება მოჰყვეს მათ მიერ განხორციელებულ ქმედებებს დაავადების გავრცელების ხელშეწყობის მხრივ იმ შემთხვევაში, თუ ბიოუსაფრთხოების ზომები მკაცრად არ იქნება დაცული. იმ პერსონალს, რომელთაც სპეციალისტთა სადიაგნოსტიკო ჯგუფები უნდა დაკომპლექტდეს, უფრო სპეციალიზირებული სწავლება უნდა ჩაუტარდეს.

კადრების სპეციალური მომზადების სხვადასხვა შესაძლებლობები მოიცავს:

- ნამყვანი სავალ და ლაბორატორული მუშაკების გაგზავნას სხვა ქვეყანაში ღორის აფრიკული ცხელების აფეთქებასთან დაკავშირებით უშუალო გამოცდილების მისაღებად, ან სემინარებზე დასასწრებად, სადაც მათ შესაძლებლობა ექნებათ გაიზიარონ დაავადების აფეთქების გაკონტროლებასთან დაკავშირებით სხვა ქვეყნების გამოცდილება;
- უცხო ქვეყანაში სტაჟირების შესაძლებლობებს, მაგალითად ვეტერინარიის ფაკულტეტების მიერ შემოთავაზებული კურსები ეგზოტიურ დაავადებებთან დაკავშირებულ საკითხებში და ლაბორატორიის მუშაკთა სპეციალურ მომზადებას მსოფლიოს ან რეგიონის მასშტაბით მითითებულ ლაბორატორიებსა და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებში;

- ქვეყნის დონეზე სემინარების ჩატარებას ქვეყნისათვის განსაკუთრებით საშიშ დაავადებათა საკითხებში (რომელიც კადრების სპეციალური მომზადების ბირთვს უნდა წარმოადგენდეს) სახელმწიფო სექტორში დასაქმებულ საველე და ლაბორატორული ვეტ.პერსონალისთვის, ჯანდაცვისა და საკარანტინო სამსახურების ვეტ.მუშაკებისთვის (მათ შორის მათთვის, ვინც სასაკლაოებზე, ბაზრებზე, სასაზღვრო გამშვებ პუნქტებზე, აეროპორტებსა და ნავსადგურებზე, სანარმოებზე მუშაობს და პრაქტიკოსი ვეტ.ექიმებისთვის); ასეთ სემინარებში უნდა მონაწილეობდნენ ასევე მეზობელი ქვეყნების წარმომადგენლები და შემდგომ სემინარების მონაწილეებმა თავად უნდა ჩაატარონ მსგავსი სემინარები ფერმერებისთვის;
- საველე დიაგნოსტიკის სახელმძღვანელო, რომელიც უნდა იყოს მარტივი, პრაქტიკული, შეიცავდეს ნახატებსა და დიაგრამებს და აუცილებლობის შემთხვევაში, ხელმისაწვდომი იყოს დაავადების აფეთქების ადგილზე სწრაფი კონსულტაციის მისაღებად.

ფერმერთა ინფორმირების/განათლების პროგრამები

ფერმერთა ინფორმირების პროგრამებს კრიტიკული მნიშვნელობა აქვს. მაგრამ მათში ზოგჯერ უგულვებელყოფილია საგანგებო დაავადებებისთვის მზადყოფნის ღონისძიებათა დაგეგმვის საკითხები. ისინი ხელს უწყობს მხარდაჭერის გაძლიერებას მესაქონლეებსა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს შორის საგანგებო დაავადებათა კონტროლის/აღმოფხვრის ღონისძიებების პროგრამების დაგეგმვა - განხორციელებისადმი და საფუძველს უყრის დაავადებათა კონტროლის “ქვემოდან ზემოთ” მიდგომის დამატებით შემოღებას იმ ე.წ. “ზემოდან ქვემოთ” მიდგომასთან ერთად, რომელსაც ჩვეულებრივ ქვეყნების მთავრობები არჩევენ.

ინფორმაციის უზრუნველყოფის სტრატეგიები მიზნად უნდა ისახავდეს დაინტერესებულ მხარეთა ინფორმირებას ღორის აფრიკული ცხელებისა და პირუტყვის სხვა მნიშვნელოვანი დაავადებების ბუნების, შესაძლო შედეგების, მათი პრევენციისა და აღმოფხვრის უპირატესობების შესახებ. ის ყოველთვის უნდა ითვალისწინებდეს დაავადების ეპიდემიის პრევენციის ან მასთან ბრძოლის საერთო მიზნის ირგვლივ საზოგადოების გაერთიანების ელემენტს, რომელსაც საბოლოო ჯამში შედეგად მოჰყვება სანიტარული დაცვის ჯგუფებისა და ფერმერთა სხვა სახის ორგანიზაციების ჩამოყალიბება.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გზავნილი, რომელიც კარგად უნდა იყოს გააზრებული არის ის, რომ ღორებში უცნობი დაავადების აფეთქების ნიშნების გამოვლენისთანავე აუცილებელია ცხოველთა ჯანდაცვის სახელმწიფო უწყებების მუშაკთა ინფორმირება ამის შესახებ და მათთვის დახმარებისთვის მიმართვა. აუცილებელია ინფორმაციის უზრუნველყოფა იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა გაკეთდეს ეს. ამ მიზნით უნდა განხორციელდეს საინფორმაციო კამპნიები ფერმერებისთვის, ადგილობრივი ხელისუფლებისა და საქონლით მოვაჭრეებისთვის. ინფორმაციის სწრაფად მიწოდების უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია სამართლიანი საკომპენსაციო პოლიტიკის შემოღება ფერმერთა დანაკარგების ასანაზღაურებლად და ამის შესახებ ფერმერებისთვის ინფორმაციის მიწოდება.

საკომპენსაციო პოლიტიკის შემოღება დაგეგმვის პროცესის ნაწილია და ღორის მწარმოებლებმა უნდა იცოდნენ ამგვარი პოლიტიკის არსებობის შესახებ. მართალია ხშირად საკომპენსაციო თანხების დადგენა მხოლოდ და მხოლოდ სოფლის მეურნეობისა და მეცხოველეობის დეპარტამენტების მოვალეობას წარმოადგენს, მაგრამ მნიშვნელოვანია, რომ რისკის ანალიზის საინფორმაციო კომპონენტში გათვალისწინებული იყოს ასევე სხვა სამინისტროების (მაგ. ფინანსთა, სოფლის საკითხების, გარემოს დაცვის) ან პრემიერ მინისტრის გაფრთხილება იმ საგანგებო მოთხოვნილებათა შესახებ, რომლებიც შეიძლება წარმოიშვას ქვეყანაში ცხოველთა ისეთი ტრანს-სასაზღვრო ან ეგზოტიკური დაავადების შემოტანის შემთხვევაში, როგორიცაა ღორის აფრიკული ცხელება.

სადიაგნოსტიკო ჯგუფის სპეციალისტები

რეკომენდებულია, რომ ღორის აფრიკული ცხელების სადიაგნოსტიკო ჯგუფი და-კომპლექტდეს სპეციალური მომზადების მქონე სპეციალისტებით, რომლებიც განვეული იქნებიან ველზე ღორებში დაავადების აფეთქების შესახებ ინფორმაციის მიღებისას. ამგვარი ზომების მიღება აუცილებელია ნებისმიერი საგანგებო სიტუაციის შექმნამდე დიდი ხნით ადრე და პერსონალი ხელმისაწვდომი და სათანადოდ აღჭურვილი უნდა იყოს იმისათვის, რომ დაუყოვნებლივ შეძლოს დაავადების აფეთქების ადგილზე გასვლა. აღჭურვილობა უნდა მოიცავდეს დაავადების შემთხვევის წინასწარი ეპიდემიოლოგიური გამოკვლევისთვისა და სადიაგნოსტიკო ნიმუშების შეგროვებისა და ტრანსპორტირებისთვის საჭირო ყველა საშუალებას.

სადიაგნოსტიკო ჯგუფის შემადგენლობა შეიძლება გარემოებებისდამოკიდებით განსხვავდებოდეს, მაგრამ მასში უნდა შედიოდნენ:

- ვეტერინარ-პათოლოგთან (ცენტრალური ან რეგიონული სადიაგნოსტიკო ვეტ.ლაბორატორიიდან);
- სპეციალისტ-ეპიდემიოლოგი (სასურველია, ღორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით უშუალო გამოცდილებისა და სპეციალური მომზადების მქონე სპეციალისტის შერჩევა);
- ღორის ენდემურ დაავადებებში გამოცდილი ვეტერინარი.

ასეთი ჯგუფი იგზავნება დაავადების აფეთქების ადგილზე, ადგილობრივი ვეტ. სამსახურის მუშაკებთან ერთად, რომლებსაც ამ მიზნით ქვეყნის მთავარი ვეტერინარი (CVO) გამოყოფს და:

- ახორციელებს დისპანსერიზაციას;
- აგროვებს ისტორიებს;
- აწარმოებს წინასწარ ეპიდემიოლოგიურ გამოკვლევებს და კერძოდ:
- წინამორბედი შემთხვევების მიკვლევადობას – შეუერთდა თუ არა უკანასკნელ კვირებში ახალი ცხოველი უკვე ინფიცირებულ კოლტებს და საიდან მოხდა მათი შემოყვანა?
- მომდევნო შემთხვევების მიკვლევადობას – გამოაკლდა თუ არა უკანასკნელ კვირებში ცხოველები უკვე ინფიცირებულ კოლტებს და სად მოხდა მათი გადაყვანა?
- ახორციელებს დაავადების განვითარების გვიან სტადიაში ან ცოტა ხნის წინ დახოცილ ცხოველთა გვამების გაკვეთას. თუ კი ამის შესაძლებლობა არსებობს, ცხოველთა გვამები გადატანილი უნდა იქნეს ნეკროფსიის გასახორციელებლად სათანადოდ აღჭურვილ ლაბორატორიაში;
- აგროვებს შესაფერის სადიაგნოსტიკო ნიმუშებს ენდემური და ეგზოტიკური დაავადებებისთვის, რომლებსაც დიფერენციული დიაგნოზი მოიცავს და აგზავნის მათ ლაბორატორიაში.

ეპიდემიოლოგიური ერთეული

ეპიდემიოლოგიური ერთეული წარმოადგენს ღორის საწარმოთა რიგს (მომიჯნავე, ან ოჯახური ფერმები), რომლებიც ერთმანეთთან ახლოს მდებარეობს ან ერთმანეთთან დაკავშირებულია სავაჭრო ან საწარმოო ხელშეკრულებებით, როგორიცაა მაგალითად ღორის სასაკლაო წონამდე მიყვანის, ღორის სანაშენე ფერმები ან ბაზრები. ინფექციით დასნეოვნების რისკის განსაზღვრისას (წინა ან შემდგომი პერიოდის მიკვლევადობა) არსებითი მნიშვნელობა აქვს ინფიცირებული ცხოველებისა და მათი სადგომებიდან გადაადგილებული მასალების შესაძლო კონტაქტის დადგენას, კლინიკური ნიშნების გამოვლენისა და კლინიკური მიმდინარეობის პროცესის განხილვას, ისეთი კონტრეპიზოტური ღონისძიებების გატარებამდე, როგორიცაა პირუტყვის დაწუნება/განადგურება. სოფელი შეიძლება ჩაითვალოს ეპიდემიოლოგიურ ერთეულად, მაგრამ დაავადების კონტროლის ღონისძიებები ასევე სოციალურ-ეკონომიკურ მოსაზრებებს უნდა ემყარებოდეს.

ასეთ ჯგუფს უფლება უნდა ჰქონდეს დაავადების აფეთქების ადგილზე მიიღოს დაავადების კონტროლის ნებისმიერი გადაუდებელი ზომები, გამომდინარე იქდან თუ რას წარმოადგენს ეპიდემიოლოგიური ერთეული (იხ. წინამდებარე ჩანართი). იგი ვალდებულია შეფასების ანგარიში ჩააბაროს უშუალოდ სახელმწიფო, პროვინციის ან რეგიონულ ვეტ.მუშაკსა და ქვეყნის მთავარ ვეტერინარს, რომელშიც აღწერილი იქნება ყველა ის ნაბიჯი, რომელიც დიაგნოზის დადასტურების მიზნით გადაიდგა და უზრუნველყოფილი იქნება რჩევა დაავადების კონტროლის შემდგომ სტრატეგიებთან და მათ შორის, ინფიცირებული და მეთვალყურეობის ქვეშ მოქცეული ზონების შესახებ განცხადების გაკეთებასთან დაკავშირებით.

ლაბორატორული დიაგნოსტიკის შესაძლებლობები

დაავადებათა სწრაფი და საიმედო დიაგნოსტიკის უზრუნველყოფა შესაძლებელია მხოლოდ სრულფასოვნად აღჭურვილ ლაბორატორიებში, რომელთაც გააჩნიათ სტანდარტული სადიაგნოსტიკო რეაგენტების ასორტიმენტი, გამოცდილი შტატი და ექსპერტიზის განსახორციელებლად საკმარისი ოდენობით სადიაგნოსტიკო ნიმუშები. სადიაგნოსტიკო ექსპერტიზა ეგზოტიკურ დაავადებათა ტესტირებისთვის, რომლებიც ცოცხალი აგენტის დამუშავებას მოითხოვს, მიკრობიოლოგიური თვალსაზრისით მხოლოდ დაცულ ლაბორატორიებში უნდა განხორციელდეს.

ქვეყნების უმრავლესობისთვის ეროვნული სადიაგნოსტიკო ვეტ.ლაბორატორიის დაფუძნება, რომელიც სათანადოდ იქნება აღჭურვილი ცხოველთა ყველა ტრანს-სასაზღვრო და სხვა საშუალებით დაავადებათა და მათ შორის ბევრ ეგზოტიკურ დაავადებათა დიაგნოზის დასადასტურებლად, შეიძლება არაპრაქტიკული და მეტისმეტად ძვირადღირებული საქმე იყოს. მაგრამ იმ ქვეყნებში, სადაც მესაქონლეობა კარგად არის განვითარებული, უნდა არსებობდეს სადიაგნოსტიკო ვეტ.ლაბორატორია, რომელიც აღჭურვილი და კომპეტენტური იქნება სტანდარტული მეთოდების განსახორციელებლად: პათ-ანატომიაში, ვირუსოლოგიაში, ბაქტერიოლოგიაში და სეროლოგიაში იმ დონეზე, რომელზეც შესაძლებელია ცხოველთა საშინო დაავადებების ეტიოლოგიური აგენტების (დაავადების გამომწვევის) განსაზღვრა. იმ შემთხვევაში, თუ ღორის აფრიკული ცხელება მაღალი საფრთხის დაავადებას წარმოადგენს, მაშინ განხილული უნდა იყოს რესურსების მობილიზების შესაძლებლობა ზოგიერთი ძირითადი პირველადი ტესტის განსახორციელებლად (მაგალითად, როგორიცაა იმ-უნოფლორესცენცული რეაქცია).

ნიმუშების გადასატანად განკუთვნილი კონტეინერები უნდა ინახებოდეს ცენტრალურ, სახელმწიფო ან რეგიონალურ ვეტ.ლაბორატორიებში და ხელმისაწვდომი იყოს საველე ვეტ.მუშაკებისა და სადიაგნოსტიკო ჯგუფის სპეციალისტებისთვის. უკლებლივ ყველა პირველადი კონტეინერი ჰერმეტიკულად უნდა იყოს დაცული. ეს შეიძლება იყოს პოლიპროპილენის ბოთლები (ხრახნიანი თავსახურით და რეზინის საფენით). ან მაღალი ხარისხის პლასტიკური ხრახნიანი ქილები, ან დასალუქი სპეციალური ტომრები. ასეთი კონტეინერები თავსდება უფრო დიდი ზომის, ჰერმეტიკულად დაცულ მეორად კონტეინერებში. ეს შეიძლება იყოს პლასტმასის ან პოლიპროპილენის კონტეინერები, რომლებიც თავსდება პენოპლასტის თბოიზოლაციის მქონე ყუთებში, აბსორბენტულ მასალებსა და ყინულის პაკეტებთან ერთად. თუ თავდაპირველად, გაცივება არ არის გათვალისწინებული, მასალების გახრწნის თავიდან ასაცილებლად შესაძლებელია 50% გლიცერინისა და მარილის შემცველი ხსნარის დამატება. საბოლოოდ, ეს კონტეინერები თავსდება მყარი მასალისგან დამზადებულ ყუთებში, რომლებსაც გარედან მკაფიო წარწერის მქონე იარაღიყები ეკვრება. ნიმუშებს მკაფიოდ, წაუშლელი მელნით უნდა გაუკეთდეს წარწერა და ასევე, თან უნდა ახლდეს ბარათები (ფორმა) მათი აღწერილობით.

საერთაშორისო ლაბორატორიები და თანამშრომლობის ცენტრები

მსოფლიოში არსებობს FAO-სა OIE -ს და ცენტრების მთელი ქსელი (ლაბორატორიები და თანამშრომლობის ცენტრები) ღორის აფრიკული ცხელებისთვის, რომლებიც უზრუნველყოფენ რჩევასა და დახმარებას. დანართში 1 მითითებულია საკონტაქტო პირები და მისამართები.

ღორის აფრიკულ ცხელებასთან ბრძოლის საგანგებო ღონისძიებათა დაგეგმვის ნაწილის სახით, ქვეყნებმა უნდა დაამყარონ კავშირი შესაბამის, მითითებულ ცენტრებთან და აუღწერონ მათ იმ სადიაგნოსტიკო ნიმუშების ან იზოლირებული აგენტების ბუნება და რაოდენობა, რომლის გაგზავნასაც აპირებენ დასადასტურებელი დიაგნოზისთვის ან შემდგომი დახასიათებისთვის. ასევე მნიშვნელოვანია ინფორმაციის მოპოვება შესაძლო დამატებითი სატრანსპორტო საშუალების, შეფუთვის, გაყინვის, ეტიკეტირების მეთოდებისა და ნებისმიერი სავალდებულო საბაჟო ან IATA-ს (საჰაერო ტრანსპორტის საერთაშორისო ასოციაცია) დეკლარაციების შესახებ. აღნიშნული ინფორმაცია დოკუმენტურად უნდა იყოს წარმოდგენილი გეგმებში.

ძალიან მნიშვნელოვანია დაავადების აფეთქების შედეგად შესაძლო ან დადასტურებული ეტიოლოგიური აგენტების გაგზავნა შემდგომი დახასიათებისთვის შესაბამის საერთაშორისო ლაბორატორიაში. რეკომენდებულია რამოდენიმე შტამის (იზოლატის) გაგზავნა სხვადასხვა გეოგრაფიული ზონიდან, რომელიც დაავადების აფეთქების სხვადასხვა ფაზას მოიცავს. ნიმუშების ჩაბარება წარმოშობის ქვეყნის ტერიტორიის გარეთ მდებარე ნებისმიერ ლაბორატორიაში ყოველთვის წინასწარ უნდა იყოს შეთანხმებული მიმღებ სახელმწიფოსთან. ქვეყნის მთავარი ვეტერინარ-ისგან წინასწარ მოპოვებული ექსპორტის ნებართვა დაგეხმარებათ ნიმუშების დაყვანების გარეშე გაგზავნაში. ნიმუშების გაგზავნა აუცილებლად ისეთ კონტეინერებში უნდა მოხდეს, რომლებიც IATA-ს (საჰაერო ტრანსპორტის საერთაშორისო ასოციაციის) სტანდარტებს შეესაბამება.

მითითებული ლაბორატორიები და თანამშრომლობის ცენტრები სრულფასოვნად უნდა იყოს გამოყენებული კადრების მომზადებისთვის, საგანგებო ღონისძიებათა დაგეგმვის პროცესში და სტანდარტული სადიაგნოსტიკო პროცედურების რეაგენტებთან დაკავშირებული შესაბამისი რჩევებითა და რეკომენდაციებით დასახმარებლად.

თავი 6

ლორის აფრიკული ცხელებით გამოწვეული საგანგებო მდგომარე- ობისას, რეაგირების ღონისძიებათა დაგეგმვა ადრეულ ეტაპზე

შესავალი

მოცემული სახელმძღვანელო ძირითადად განიხილავს სიტუაციებს, როდესაც ადგილი აქვს ლორის აფრიკული ცხელების შემოტანას ისეთ ქვეყანაში ან ზონაში, რომელიც ადრე ლორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალ ქვეყანად ან ზონად ითვლებოდა. ამგვარი საგანგებო მდგომარეობის წარმოშობის შემთხვევაში, ყველა ძალისხმევა მიმართული უნდა იყოს დაავადების სწრაფად ლოკალიზებაზე ინფექციის პირველადი აფეთქების ადგილზე ან ზონაში და მის უმოკლეს ვადაში აღმოფხვრაზე, რათა თავიდან იქნეს აცილებული დაავადების გავრცელებისა და მისი ემდემურ დაავადებაში გადაზრდის შესაძლებლობა.

როგორც ადრე ავლნიშნეთ, კავშირები ცენტრალურ და რეგიონულ ხელისუფლებებსა (შტატები, პროვინციები, გუბერნიები, ავტონომიური რეგიონები) და კერძო დაინტერესებულ ჯგუფებს შორის მნიშვნელოვანია, განსაკუთრებით კი დეცენტრალიზებული ხელისუფლების მქონე ქვეყნებში ან ფედერაციულ სახელმწიფოებში და იქ სადაც სახელმწიფო და კერძო სექტორების მიერ შესაძლებელია სტრატეგიული გეგმების ერთობლივად შემუშავება, საგანგებო სიტუაციის წარმოშობის შემთხვევაში. ამგვარი ოპერატიული ჯგუფების არსებობა აუცილებელია ნებისმიერი საგანგებო მდგომარეობის დროს, იქნება ეს ადამიანის მიერ გამოწვეული შემთხვევა თუ სტიქიური უბედურება და მათ შორის, ქვეყანაში ცხოველთა ისეთი ტრანსსასაზღვრო ან ეგზოტიკური დაავადების შემოტანის შემთხვევაში, როგორიცაა ლორის აფრიკული ცხელება. საკომპენსაციო პოლიტიკის არსებობა საგანგებო ღონისძიებათა დაგეგმვის და საგანგებო მდგომარეობასთან გამკლავების პროცესის ნაწილია და ინფორმაცია ამგვარი პოლიტიკის შესახებ აუცილებლად უნდა იყოს მიწოდებული ლორის მეპატრონეებისთვის.

ზოგიერთ ქვეყნებში დაავადების აღმოფხვრის ღონისძიებათა განხორციელება მაინც და მაინც ეფექტური არ არის, მაგალითად სამხრეთი ან აღმოსავლეთი აფრიკის ქვეყნებში, სადაც მეჭეჭიანი და შესაძლოა გარეული ლორის სხვა პოპულაციები ამ დაავადების მატარებლები არიან. თუმცა, ეს არ ნიშნავს, რომ ამ ადგილებში შეუძლებელია პრევენციული ღონისძიებების გატარება ან ლორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრა შინაურ ღორებში. იმ ქვეყნებში, სადაც ლორის აფრიკული ცხელება ენდემური დაავადებაა, შესაძლებელია დაავადებისგან თავისუფალი ზონების ან სექტორების შექმნა, ღორების გადაადგილებასა და კარანტინზე კონტროლის მექანიზმების გამკაცრებისა და ლორის ფერმებზე ბიოუსაფრთხოების გაძლიერების მეშვეობით. ამის მისაღწევად აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს აქტიური ზედამხედველობა, რომელიც ითვალისწინებს ლორის მეპატრონეთა მიერ წესების დაცვასა და ფერმებსა და სასაქლოებზე ვეტ.ინსპექციის ჩატარებას.

ეპიდემიოლოგიური მახასიათებლები, რომლებიც გავლენას ახდენს ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლის, ლიკვიდაციის ან აღმოფხვრის სტრატეგიებზე

ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლის, ლიკვიდაციის ან აღმოფხვრის სტრატეგიებზე გავლენას ახდენს რამოდენიმე ეპიდემიოლოგიური და სხვა ფაქტორი. მათ შორის ზოგიერთი დადებითია, უმეტესობა კი უარყოფითი.

დადებითი ფაქტორები:

- ღორების გარდა არც ერთ სხვა შინაურ ცხოველს ღორის აფრიკული ცხელები-სადმი მგრძნობელობა(ამთვისებლობა) არ გააჩნია.
- კლინიკური ნიშნები დაავადების შესაძლო არსებობის აშკარა მაჩვენებელია.
- არსებობს დაავადებით გამონეწეული შედეგების სწრაფად ანაზღაურების შესაძლებლობა (მაგალითად ის, რომ ღორებს რეპროდუქციის მაღალი პოტენციალი გააჩნიათ).
- ადამიანებს ამ დაავადებისადმი მგრძნობელობა არ გააჩნიათ; უარყოფითი ფაქტორები:
- ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსი ინაქტივაციისადმი მდგრადია და ხანგრძლივი დროით ინარჩუნებს სიცოცხლიუნარიანობას სხვადასხვა აღჭურვილობაზე, ღორის ინფიცირებულ ქსოვილებში, ხორცსა და დამუშავებულ პროდუქტებში.
- *Ornithodoros* ოჯახის ტკიპების გარკვეული სახეობები გადასცემენ ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსს.
- ღორის აფრიკული ცხელება სწრაფად ვრცელდება შინაურ ღორებში.
- ღორის აფრიკულ ცხელებას, ჩვეულებრივ, კარგად გამოხატული კლინიკური ნიშნები ახასიათებს. თუმცა, ამ ნიშნებმა შეიძლება შეცდომაში შეგვიყვანოს და ღორის კლასიკურ ცხელებაში აგვერიოს; ვირუსის დაბალი ვირულენტობის შტამების ამოცნობა შეიძლება უფრო რთული იყოს.
- ღორის წარმოება მონაწილეთა ფართო წრეს მოიცავს, რომლებიც ამ საქმიანობას პირადი მოხმარების (ღარიბი მოსახლეობა სოფლად და ქალაქის შემოგარენში) ან კომეციული მიზნით ეწევიან.

სურათი 4

ტიპიური ფერმა სადაც დაცულია ბიოუსაფრთხოების ძირითადი ნორმები, რაც დაავადებისაგან დაცვის კარგი საშუალებაა ინფიცირებულ ზონაშიც კი

- გარეული ღორის პოპულაციები ამ დაავადებისადმი ამთვისებლები არიან.
- ღორის აფრიკული ცხელება მკურნალობას არ ექვემდებარება და მის წინააღმდეგ ვაქცინა არ არსებობს.

ზოგიერთი აღნიშნული ფაქტორის გამო ღორის აფრიკული ცხელება არის ცხოველთა ერთ-ერთი ყველაზე ძნელად კონტროლირებადი და აღმოსაფხვრელი ტრანს-სასაზღვრო დაავადება. მიუხედავად იმისა რომ ევროპის, აფრიკისა და ამერიკის ქვეყნების მრავალი მაგალითი გვიჩვენებს, რომ ერთობლივი, კარგად ორგანიზებული კამპანიების მეშვეობით ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრა/ლიკვიდაცია შესაძლებელია, ამგვარ ღონისძიებებს, უმეტეს შემთხვევებში, შედეგად მოჰყვა უამრავი ჯანმრთელი ღორისა და საკვებად ვარგისი ხორცის განადგურება და შესაძლოა მეტი ზიანი მიაყენოს ღორის მეპატრონეებს, ვიდრე თავად დაავადებამ და განსაკუთრებით მათ, ვისაც დაავადება უშუალოდ არ შეხებია, მაგრამ ყველა ღორი დაეხოცა დაავადების თავიდან აცილების ღონისძიების ფარგლებში, ღორების მასობრივი ლიკვიდაციის შედეგად.

ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრის სტრატეგიები

ვაქცინების არ არსებობის პირობებში, ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრის პრობლემის გადაწყვეტის ერთადერთი ხელმისაწვდომი საშუალებაა ღორების დაკვლა და ყველა ინფიცირებული და სავარაუდოდ ინფიცირებული (დაავადებულ ღორებთან კონტაქტში მყოფი) ღორის თავიდან მოცილება. ეს უკვე გამოცდილი მეთოდია, რომელიც კარგ შედეგებს იძლევა ღორის აფრიკულ ცხელებასა და ცხოველთა სხვა სერიოზულ ტრანსსასაზღვრო დაავადებათა და მათ შორის, თურქულია და საქონლის ინფექციური პლევროპნევმონიის აღმოფხვრაში. თუმცა, აღიარებულია ისიც, რომ ამგვარი რადიკალური მიდგომები ნაკლებად მისაღებია, განსაკუთრებით კი მაშინ, როდესაც საუბარია დიდი რაოდენობის ცხოველებზე; გარკვეულ გარემოებებში, განსაკუთრებით კი იმ შემთხვევაში, თუ დაავადება ფართოდ არის გავრცელებული და თავისუფლად მოხეტიალე გარეული ღორების პოპულაციები არსებობს, ამგვარი ზომები როგორც წესი, წარუმატებელია.

სალიკვიდაციო პოლიტიკის ძირითადი ელემენტები ღორის აფრიკული ცხელებისათვის შემდეგნაირია:

- ინფექციის გამოვლენა ადრეულ ეტაპზე:
 - მოთხოვნები: სავსე დონეზე სპეციალური მომზადების მქონე კადრები; და სპეციალიზებული სადიაგნოსტიკო ვეტ.ლაბორატორია.
- კანონმდებლობის მოქმედება ეროვნული საგანგებო ღონისძიებების შესახებ განცხადებისთვის:
 - მოთხოვნები: ღორის აფრიკული ცხელება საშიში ინფექციური დაავადებაა; შესაბამისი უწყებებისთვის დაუყოვნებლივ უნდა გამოიყოს სახსრები, რათა მათ სწრაფად შესძლონ გადამანყვეტი ზომების მიღება; შემოღებული უნდა იყოს საკომპენსაციო სტრატეგია; ვეტ.სამსახურის განკარგულებაში უნდა იყვნენ საზოგადოებრივი წესრიგის დამცველები, რომლებიც უზრუნველყოფენ კანონმდებლობით დადგენილი წესების შესრულებას.
- ქვეყნის ტერიტორიის დაყოფა (ზონირება) ინფიცირებულ, ზედამხედველობისა და თავისუფალ ზონებად:
 - მოთხოვნები: ინფორმაციის ფლობა იმის შესახებ თუ **სად არის** და **სად არ არის** დაავადება (კავშირი ლაბორატორულ/ეპიდემიოლოგიურ ერთეულთან); ცხოველთა გადაადგილების მართვა (მარეგულირებელი ვეტ.სამსახურები უნდა მოქმედებდნენ პოლიციასთან, საბაჟო სამსახურთან, ინსპექციასთან ან უშიშროების სხვა სამსახურებთან ერთად).
- ინსპექტირება და საკარანტინო ღონისძიებები დაავადების ლოკალიზებისთვის მათ შორის, ღორების გადაადგილების გაკონტროლება და ღორის ხორცის ისეთი პროდუქტებით ვაჭრობის აკრძალვა, რომლებიც შეიძლება ინფიცირებული იყოს:

- ინფიცირებული ან სავარაუდოდ ინფიცირებული (დაავადებულ ღორებთან კონტაქტში მყოფი) ღორების დაუყოვნებლივ დაკვლა და მათი მეპატრონეებისთვის ადექვატური კომპენსაციის დაუყოვნებლივ გადახდა:
 - *მოთხოვნები:* სპეციალურად მომზადებული კადრები, რომლებიც ღორების დაკვლის პროცესს მისაღები (ჰუმანური) მეთოდებით ახორციელებენ; და ეროვნული კანონმდებლობა, ღორების მეპატრონეებისთვის კომპენსაციის გადახდასთან დაკავშირებით.
- კარკასისა და სხვა ინფიცირებული მასალების უსაფრთხოდ ჩამარხვა ან დანვა:
 - *მოთხოვნები:* ჰიდრო/გეოგრაფიული ტერიტორიების შესახებ ინფორმაციის ფლობა, ოპერაციების სწრაფად განხორციელების მიზნით; კანონმდებლობის წინასწარ ამოქმედება, საგანგებო სიტუაციებში ეკოლოგიური თვალსაზრისით მისაღები გადაწყვეტილებების განსაზღვრის მიზნით.
- ინფიცირებული ტერიტორიების განმენდა და დეზინფექციის ჩატარება:
 - *მოთხოვნა:* განახლებული მონაცემები შესაფერისი და რეკომენდირებული სადეზინფექციო საშუალებებისა და იმის შესახებ, თუ სად არის შესაძლებელი მათი შეძენა.
- ადრე ინფიცირებული სანარმოს /სოფლის ტერიტორიაზე ღორების შეყვანა მხოლოდ უსაფრთხო პერიოდის დადგომის შემდეგ (ე.წ ოთხი საინკუბაციო პერიოდის შემდეგ):
 - *მოთხოვნა:* საინფორმაციო კამპანიების ჩატარება ღორის მწარმოებელთა და ადგილობრივ ფერმერთა ინფორმირების მიზნით; და მოქმედი წესების დარღვევის შესახებ ინფორმაციის მიწოდებისთვის ჯილდოს დაწესების შესაძლებლობის განხილვა.

აღნიშნული პროცედურების ერთ-ერთი აუცილებლობაა საკმაოდ ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში კანონმდებლობის ამოქმედება იმისათვის, რათა არ მოხდეს დაავადების ქვეყანაში შემოტანა/გავრცელება და აგრეთვე დადგენილი წესების შესრულების უზრუნველყოფისათვის. საზოგადოების ინფორმირების ფართომასშტაბიანი კამპანიები, რომლებიც გათვალისწინებულია სხვადასხვა დაინტერესებული მხარეებისთვის (მწარმოებლები, სელექციონერები, მევაჭრეები, მარეგულირებლები, პოლიცია და ა.შ.) შედეგის მომტანი და დამაჯერებელი უნდა იყოს.

ღორების ლიკვიდაცია რესურს-ინტენსიური მეთოდია, რომელიც უზრუნველყოფს დაავადების ხანმოკლე ვადაში აღმოფხვრას. იქნება თუ არა იგი ეკონომიკურად ეფექტიური, დამოკიდებულია ღორების პოპულაციის სიდიდესა და იმაზე, თუ რამდენად მოასწრო ღორის აფრიკულმა ცხელებამ გავრცელება მანამ, ვიდრე ღონისძიებების განხორციელება დაიწყებოდა. ღორების ლიკვიდაციის ღონისძიების წარმატებით დაგვირგვინების შემთხვევაში, ქვეყნები უახლოვეს მომავალში აცხადებენ დაავადებისგან ტერიტორიის გათავისუფლების შესახებ. ეს შეიძლება მნიშვნელოვანი იყოს საერთაშორისო ვაჭრობის მიზნებისთვის, რომლებისთვისაც ასევე აუცილებელი იქნება განხორციელებული პროცედურების დასაბუთება. სალიკვიდაციო პოლიტიკა სრულიად ეფექტურია მაშინ, როდესაც დაავადების აღმოფხვრის მთლიანი ჯაჭვი სრულყოფილად არის განხორციელებული, დაწყებული დაავადების ადრეულ ეტაპზე ამოცნობიდან და დამთავრებული სალიკვიდაციო სავსელ პირობებში ღონისძიებათა გატარებით. დაავადების ამოცნობის, დიაგნოზის დასმის ან სალიკვიდაციო ღონისძიებების გატარების დაგვიანებამ შეიძლება მთლიანად ჩაშალოს დაავადების აღმოფხვრის პროგრამა.

ზონირება

ზონირება ნიშნავს იმ გეოგრაფიული ტერიტორიების გამოყოფას, რომლებზეც დაავადების კონტროლის სპეციალური ღონისძიებები უნდა განხორციელდეს. ასეთი ზონები წარმოადგენს ინფექციის ცნობილი ან სავარაუდო კერების გარშემო მდებარე ე.წ. კონცენტრიულ ტერიტორიებს, რომლის შიგნითაც ყველაზე ინტენსიურად ხორციელდება დაავადების კონტროლის ღონისძიებები. ზონირება მიეკუთვნება

ისეთი ღონისძიებების რიცხვს, რომლებიც ქვეყანაში ღორის აფრიკული ცხელების შემოტანის დროს ყველაზე ადრეულ ეტაპზე ხორციელდება. ზონების ზომისა და ფორმის განსაზღვრა შეიძლება მოხდეს გეოგრაფიული საზღვრების მიხედვით ან ეპიდემიოლოგიური მოსაზრებებიდან ან რესურსებიდან გამომდინარე. მაგრამ, ვინაიდან ღორის აფრიკული ცხელება ვრცელდება ინფიცირებული ღორის ან მასალების გადაადგილების შედეგად, უნდა გვახსოვდეს რომ დაავადების გადატანა ასობით და ათასობით კილომეტრით დაშორებულ მანძილზე ერთ დღეშია შესაძლებელი სახმელეთო, საზღვაო ან საჰაერო ტრანსპორტით. ეპიზოოტიის დროს, დაავადების ლოკალიზებისთვის მხოლოდ და მხოლოდ ინფიცირებული ზონების გამოცხადების იმედად ყოფნა წინდაუხედავი ნაბიჯი იქნება იმ შემთხვევაში თუ დარწმუნებული არ ხართ, რომ შეგიძლიათ ღორების (ან ღორის ხორცი) გადაადგილების თავიდან აცილება საკონტროლო პორტებში გეოგრაფიული ბარიერების ან საკონტროლო ზომების მეშვეობით (მაგალითად, ინსექტირება, სანქცია, კონფისკაცია და განადგურება).

ზონირება მოითხოვს შიდა საკონტროლო პუნქტების მონეობას, რომლებსაც (საჭიროების შემთხვევაში) უშიშროების სხვა თანამშრომლების მხარდაჭერით მოემ-

სურათი 6

დაინფიცირებული ზონა: გადაადგილებაზე კონტროლი

სახურებიან სპეციალურად მომზადებული ვეტ ინსპექტორები და ასევე ცხოველთა ჯანმრთელობის ცნობის, მათი წარმოშობის, დანიშნულების ადგილისა და გადაადგილების მიზნის (დაკვლა, გამოკვება ან ჯიშის მოშენება) შესახებ დოკუმენტების შემოწმებასა და მათი ნამდვილობის დადასტურებას. მნიშვნელოვანია ვეტერინარული კლინიკური შეფასება საკონტროლო პუნქტებზე. პრაქტიკული გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ სანიტარული კორდონის შემოღება ბევრ ქვეყანაში არც თუ ისე მარტივი ამოცანაა, ხოლო ასეთი ღონისძიებების გვერდის ავლა საკმაოდ მარტივად ხდება. უდავოა ის ფაქტი, რომ ცუდად ორგანიზებული ღორის ფერმები, რომლებიც ინფიცირებული ზონებიდან მოშორებით მდებარეობს, შეიძლება უფრო დიდი რისკის ქვეშ იმყოფებოდნენ, ვიდრე კარგად ორგანიზებული კომერციული ფერმები, რომლებიც ინფიცირებული ზონის ტერიტორიაზეა განლაგებული.

ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის (OIE) სახელმძღვანელო მითითებებში დაავადებისგან თავისუფალი ზონების აღიარება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრინციპია, როგორც ღორის აფრიკული ცხელების ასევე სხვა დაავადებების მიმართ, მაგრამ საბოლოო ჯამში, იგი დამოკიდებულია ადგილობრივი ვეტ.სამსახურების მიერ შიდა და გარე დაინტერესებულ მხარეებისთვის მიცემულ გარანტიებზე.

ინფიცირებული ზონები

ინფიცირებული ზონა მოიცავს ტერიტორიას, რომელიც მდებარეობს უშუალოდ ერთი ან მეტი ინფიცირებული ფერმის, საწარმოს ან სოფლის გარშემო. მის ზომასა და ფორმას განსაზღვრავს ტოპოგრაფიული მახასიათებლები, ფიზიკური ბარიერები, ადმინისტრაციული საზღვრები და სხვა ეპიდემიოლოგიური მოსაზრებები. ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის რეკომენდაციაა, რომ მისი რადიუსი დაავადების კერის გარშემო იყოს სულ მცირე 10 კმ ღორის ინტენსიური წარმოების შემთხვევაში და 50 კმ ექსტენსიური (ფართო) წარმოების შემთხვევაში. ინტენსიური წარმოება ნიშნავს, რომ ღორები საიმედოდ არიან დაცული საწარმოს ან ფერმის ტერიტორიაზე, რომლის გარეთაც გასვლას არ ანებებენ; ექსტენსიური წარმოებისას კი, ღორებს ზოგჯერ თავისუფლად ხეტილის შესაძლებლობას აძლევენ ან არასათანადოდ აკონტროლებენ.

როდესაც საქმე ეხება ისეთ დაავადებას, როგორიცაა ღორის აფრიკული ცხელება, რომელიც ჰაერ-წვეთოვანი გზით არ გადაეცემა, ინფიცირებული ზონების გამოსაყოფად რადიუსის გამოყენება პრაქტიკაში ბოლომდე გამართლებული შეიძლება არ იყოს. მთელ რიგ ქვეყნებში, სოფლად, ღორების ნაწილი ნაკლებად კონტროლირდება და ამიტომ 50 კილომეტრიანი ზონების გამოცხადება იქ, სადაც გატარებული იქნება ძვირადღირებული და მკაცრი ღონისძიებები, შეიძლება ზედმეტად და არაპრაქტიკულადაც კი ჩაითვალოს; თითოეული ზონა წარმოადგენს 7 850 კმ² ფართობს და მისი დაფარვა პრობლემატური შეიძლება იყოს ვეტ.სამსახურებისთვის, რომლებიც შეიძლება კადრებისა და ფინანსური რესურსების ნაკლებობას განიცდიდნენ. ინფიცირებული ზონების დასადგენად უნდა განისაზღვროს ინფექციის კერის ფარგლები და კარგი მმართველობის მქონე ფერმები, რომლებმაც თავი დააღწიეს ინფექციას. ფერმები შეიძლება არაინფიცირებულად ჩაითვალოს თუ ისინი ღია იქნებიან მარეგულირებელი ორგანოს ინსპექციისთვის და დადგენილ სტატუსთან შესაბამისობას შეინარჩუნებენ. მეორეს მხრივ, აუცილებელია მეთვალყურეობის წარმოება გაცილებით უფრო ფართო ტერიტორიაზე, რომელიც შეიძლება მოიცავდეს მთელ ქვეყანას ან კონკრეტულ რეგიონებს, რაც დამოკიდებულია ღორების გადაადგილების ცნობილ მარშრუტებზე, რომლებიც მარკეტინგის ან სხვა მოსაზრებებიდან გამომდინარე განისაზღვრება.

დაავადების აფეთქების საწყის ეტაპებზე, როდესაც მისი მასშტაბი ჯერ-კიდევ ზუსტად დადგენილი არ არის, მიზანშეწონილი იქნება ინფიცირებულ ზონებად დიდი ტერიტორიების გამოცხადება და შემდგომ, როდესაც დაავადების ზედამხედველობის შედეგებიდან ცნობილი გახდება დაავადების აფეთქების რეალური მასშტაბი, თანდათანობით მათი ფართობის შემცირება. თუ მისი მასშტაბების დაგვიანებით დადგენის შედეგად, ადგილი ექნება ღორის აფრიკული ცხელების სხვა აფეთქებებს

ან თუ თავდაპირველი აფეთქება განსაკუთრებით ფართოდ იქნება გავრცელებული, ალბათ უკეთესი იქნება ქვეყნის მთელი ტერიტორიის განხილვა ინფიცირებულ ზონად და ამის შესახებ მეზობელი ქვეყნებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციებისთვის ინფორმაციის შეტყობინება.

ზედამხედველობის (კონტროლის) ზონები

აღნიშნული ზონები გეოგრაფიულად უფრო დიდია და ერთ ან მეტ ინფიცირებულ ზონას მოიცავს. ისინი შეიძლება მოიცავდეს პროვინციას (რეგიონს) ან ადმინისტრაციულ ოლქს და ხშირად, მთლიანად ქვეყანას. ზედამხედველობის ზონაში სამუშაოების წარმოება მოითხოვს:

- ღორის მწარმოებელთა, მევაჭრეთა, ყასაბთა, ხორცის გამყიდველთა, სასაკლაოებისა და სასაკლაოების ინსპექტორთა აქტიურად ინფორმირებას, დაავადების ამოცნობისა და დაავადების შემთხვევების შეტყობინების აუცილებლობის შესახებ;
- საგამომძიებო და მონაწილეობის პრინციპზე დაფუძნებულ მეთოდებში სპეციალურად მომზადებული ვეტერინარული ან პარავეტერინარული ბრიგადების გაძლიერებული მოძრაობა დაავადების გამოვლენის მიზნით საფლებში, ქალაქის პერიფერიებსა და კომერციულ საწარმოებში;
- გაძლიერებულ კონტროლს დაავადების ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული ზონებიდან საქონლის შემოტანის პუნქტებში და ასევე ცოცხალი საქონლის ან ცხოველური პროდუქტების ბაზრებზე;
- საზოგადოების ინფორმირების უფრო ფართომასშტაბიან კამპანიებს.

ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალი ზონები

ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალი ზონა განმარტებულია, როგორც ქვეყნის შიგნით მდებარე ტერიტორია, სადაც არც ერთ ღორს არ აღენიშნება ინფექციით დასნებოვნების კლინიკური ნიშნები; ყველა საეჭვო შემთხვევისთვის, ღორის აფრიკული ცხელებაზე ლაბორატორული ტესტის ჩატარების შედეგად უარყოფითი პასუხია მიღებული და ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსზე სეროპოზიტიური ინდივიდუუმების რაოდენობა წინასწარ დადგენილ ზღვარზე დაბალია (< 1 პროცენტი 95 % საიმედოობის დონესთან მიმართებაში).

დაავადების აფეთქების შემთხვევაში (მიმდინარე ან ისტორიული), შეიძლება მოვახდინოთ ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალი ზონების დემარკაცია ქვეყნის იმ ნაწილებში, სადაც ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსი აქტიური არ არის. ვინაიდან დაავადებას ფართოდ გავრცელების უნარი ახასიათებს, რეკომენდებულია რომ, ქვეყნის ყველა იმ ნაწილში, სადაც დაავადების აფეთქება პირველად მოხდა, მკაცრი ზედამხედველობის ქვეშ იქნეს მოქცეული. ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალ ზონებში აქცენტი უნდა გაკეთდეს მკაცრ საკარანტინო ღონისძიებებზე იმისათვის, რომ ინფიცირებული ზონებიდან დაავადების შემოტანის შესაძლებლობა თავიდან იქნეს აცილებული და მუდმივი ზედამხედველობის წარმოებაზე, რათა ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალი ზონები ასეთად იქნეს შენარჩუნებული. ამ ზონებში, ისევე როგორც ინფიცირებულ და ზედამხედველობის ქვეშ მოქცეულ ზონებში უზრუნველყოფილი უნდა იყოს იგივე ინფორმაცია დაავადების პრევენციისა და დაავადების შემთხვევების შესახებ შეტყობინებასთან დაკავშირებით. აუცილებელია, რომ ეს ინფორმაცია რაც შეიძლება სწრაფად იქნეს გაზიარებული მეზობელი ქვეყნებისა და სავაჭრო პარტიოებისთვის.

ღორისა და ღორის ხორცის პროდუქტების კომერციული მარკეტინგის ჯაჭვის შესახებ ამომწურავი ინფორმაციის ფლობას არსებითი მნიშვნელობა აქვს იმისათვის, რომ შესაძლებელი იყოს ზედამხედველობის ზონების განსაზღვრა, მათ სიაში საფარაუდოდ ინფიცირებული ზონების ჩართვა ან გამორიცხვა და ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალი ზონების გამოყოფა.

კომპარტმენტები (უჯრედები)

არსებობს შემთხვევები, როდესაც ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალია მხოლოდ ის კონკრეტული ფერმები, რომლებიც ჩვეულებრივ გაერთიანებული არიან და რომლებზეც ბიოუსაფრთხოება სათანადო დონეზეა დაცული. ასეთ შემთხვევაში, ეს ზონები განიხილება როგორც ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალი კომპარტმენტები (უჯრედი) და დაავადებისგან თავისუფალი კომპარტმენტის სტატუსის შენარჩუნების უზრუნველსაყოფად ფერმის მფლობელებს სახელმძღვანელო მითითებები გადაეცემათ. დაავადებისგან თავისუფალი კომპარტმენტის გარანტირებისთვის აუცილებელია სახელმწიფო სერტიფიცირებისა და დამოუკიდებელი ინსპექციის ჩატარება. ასეთი ფერმების არსებობას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ღორის წარმოების უწყვეტად გაგრძელების თვალსაზრისით, ვინაიდან საკვები რომელსაც ისინი ყიდულობენ (ან თავად აწარმოებენ) საიმედო წყაროებიდან არის მოპოვებული და შეესაბამება ხარისხის სტანდარტებს, ფერმიდან ცხოველების გაყვანა/შემოყვანა მკაცრად რეგულირდება, ცხოველები ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით არიან დაყოფილი და გოჭების ასხლეტის-გამოკვების-დაკვლის პროცესი წარმოებს პრინციპით ყველა შინ, ყველა გარეთ, დაბინავების სისტემით. მნიშვნელოვანია, რომ მუშაკებს შეეძლოთ ღორის აფრიკული ცხელებისა და სხვა ინფექციური დაავადებების ამოცნობა და რომ არ ჰყავდეთ საკუთარი ღორები, რომლებმაც შეიძლება ღორის პათოგენები შემოიტანონ ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალ კოლტში. აკრედიტაციის შესანარჩუნებლად, ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფლად ცნობილი კომპარტმენტები უნდა დაექვემდებარონ სახელმწიფო ვეტსამსახურის მუშაკების მიერ წარმოებულ მონიტორინგს. კომპარტმენტალიზაციის პრინციპები შეიძლება უფრო მცირე მეურნეობების მიმართაც იყოს გამოყენებული, რომლის მფლობელებსაც კარგად აქვთ გაცნობიერებული ღორების იზოლირებისა და დაცვის აუცილებლობა.

ინფიცირებული ტერიტორია და საშიში საკონტაქტო ტერიტორია

მოცემულ კონტექსტში, ინფიცირებული ტერიტორია ნიშნავს ეპიდემიოლოგიურ ერთეულს, სადაც მოხდა ღორების ინფექციით დასნებოვნება. ეს შეიძლება იყოს ცალკეული ფერმა ან შინამეურნეობა, მთელი სოფელი ან დასახლება, ან საქონლის ბაზარი და სასაკლაო. საშიში საკონტაქტო ტერიტორია არის ესეთი ტერიტორია, რომელიც ეპიდემიოლოგიური მოსაზრებებიდან გამომდინარე შეიძლება იყოს ინფიცირებული, მიუხედავად იმისა, რომ დაავადების კლინიკური ნიშნები ჯერ-კიდევ არ არის გამოვლენილი. ინფიცირების მიზეზი შეიძლება იყოს ახლო მდებარეობა და ინფექცია შეიძლება გამოვლინდეს ეპიდემიოლოგიური მიკვლევადობის შედეგად.

ინფიცირებულ ზონებში გასატარებელი ღონისძიებები

ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსით ინფექცირებულ ზონაში არსებობს ორი ამოცანა: 1) ინფექციის შემდგომი გავრცელების თავიდან აცილება საკარანტინო ღონისძიებებისა და ღორების გადაადგილებაზე კონტროლის დაწესების მეშვეობით და 2) უმოკლეს ვადაში ინფექციის წყაროების განადგურება, სავარაუდოდ ინფექციით დასნებოვნებული ღორების დაკვლის, ლემის უსაფრთხოდ უტილიზაციისა და დეკონტამინაციის უზრუნველყოფის გზით.

აღნიშნული მიზნების მისაღწევად განსახორციელებელი ღონისძიებების ბალანსი გარემოებებზეა დამოკიდებული. თუ ღორები საიმედოდ არიან ჩაკეტილი ფერმის ტერიტორიაზე და ზედამხედველობისთვის და საკარანტინო ღონისძიებებისა და ღორების გადაადგილებაზე კონტროლის განსახორციელებლად განკუთვნილი რესურსები შესაბამისი ოდენობით არის ხელმისაწვდომი, მაშინ საუკეთესო გადაწყვეტილება იქნებოდა ყველა ღორის დაკვლა მხოლოდ ინფიცირებულ ტერიტორიებზე და თუ შესაძლებელია, იმ საშიშ საკონტაქტო ტერიტორიებზე, რომლებიც განსაზღვრული იქნება ეპიდემიოლოგიური მიკვლევადობის შედეგად იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ზოგიერთი მათგანი ჯანმრთელად გამოიყურება. თუ ინფიცირებულ

ზონაში ღორები კარგად არ კონტროლირდებიან და შემდგომში დაავადების სწრაფად გავრცელების ან გარეული ღორებისთვის გადაცემის რისკი არსებობს, ან თუ ზედამხედველობისთვის და საკარანტინო ღონისძიებებისა და ღორების გადაადგილებაზე კონტროლის განსახორციელებლად განკუთვნილი რესურსები არასაკმარისი ოდენობით არის ხელმისაწვდომი, მაშინ მიზანშეწონილი იქნება ყველა ღორის დაკვლა ინფიცირებულ და მასთან დაკავშირებულ ზონებში.

თუმცა, ფაქტობრივად, უკონტროლოდ მოხეტილ ღორების დაკვლა უფრო დაავადების გავრცელებას უწყობს ხელს, ვიდრე მის გაკონტროლებას. ეს მართლაც ასე იქნება, თუ საბაზრო ფასების მიხედვით კომპენსაციის გადახდა დაუყოვნებლივ არ მოხდება. ამ მხრივ, საუკეთესო გამოსავალია დავარწმუნოთ ღორის მეპატრონეები იმაში, რომ ცხოველები გარეთ არ გამოუშვან და რომ მათ ღორებს დაკვლა არ ემუქრება თუ კი ღორის აფრიკული ცხელების კლინიკური ნიშნები არ გამოუვლინდებათ. ღორის მეპატრონეებისა და მათი ასოციაციების მხრიდან სრული მხარდაჭერის მოპოვებას არსებითი მნიშვნელობა აქვს დაავადების კონტროლის ეფექტურად განხორციელებისათვის და ამიტომ, აუცილებელია შევავსოთ მათ რაოდენ სერიოზულია არსებული მდგომარეობა და რა შედეგები და გართულებები შეიძლება მოჰყვეს დადგენილი წესების შეუსრულებლობას და ღორების თავისუფლად გადაადგილებას. საკონტროლო ღონისძიებების ჩაშლა შემდგომ სირთულეებს შეუქმნის ღორის სხვა მწარმოებლებს რეგიონში.

ხელმისაწვდომი უნდა იყოს იაფფასიანი, მაგრამ ეფექტური სადეზინფექციო საშუალებების (მაგალითად, 2 პროცენტიანი კაუსტიკური სოდა) უხვი მარაგი და ღორის მეპატრონეებს უნდა განემარტოთ, რომ სასურველია შეზღუდონ მიმოსვლა თავიანთი მეურნეობის ტერიტორიაზე და უზრუნველყონ, რომ ყველა პირმა, რომელიც მეურნეობის ტერიტორიაზე შემოვა, აუცილებლად კარგად დაამუშავოს ფეხსაცმელი სადეზინფექციო საშუალებებით შესვლისას და ტერიტორიას დატოვებისას (ან ჩაიცვას მისთვის შეთავაზებული ფეხსაცმელი). ყოველივე ამის საბოლოო მიზანია დასაკლავი ღორების რაოდენობის აბსოლუტურ მინიმუმამდე დაყვანა.

დაავადების ზედამხედველობა და სხვა ეპიდემიოლოგიური გამოძიებები

სპეციალურად მომზადებული ვეტერინარების ან ინსპექტორთა ჯგუფების მიერ ინტენსიურად უნდა წარმოებდეს ღორის აფრიკული ცხელების ზედამხედველობა. აღნიშნულმა ვეტ. მუშაკებმა ან ინსპექტორთა ჯგუფებმა ღორის კოლტებს ხშირად უნდა ჩაუტარონ კლინიკური შემოწმება და შემდეგ თავადაც სათანადოდ უნდა ჩაიტარონ პერსონალური დეკონტამინაციის პროცედურები, რათა მათ მიერ არ მოხდეს ინფექციის ერთი ფერმიდან მეორეზე გადატანა.

ინფექციით დასნეოვნებული ღორის კოლტის აღმოჩენისას, ასევე უნდა განხორციელდეს დაავადების წინამორბედი ან შემდგომი შემთხვევების მიკვლევა. წინამორბედი შემთხვევების მიკვლევა ნიშნავს ინფიცირებულ ტერიტორიაზე ღორის აფრიკული ცხელების პირველი კლინიკური შემთხვევების დაფიქსირებამდე სამი ან ოთხი კვირით ადრე შემოყვანილი ნებისმიერი, ახალი ღორების წარმოშობის ადგილის დადგენას (ვინაიდან სწორედ ისინი შეიძლება წარმოადგენდნენ ინფექციის წყაროს) და იმ ფერმების შემოწმებას, საიდანაც ამ ღორების გადმოყვანა მოხდა. მომდევნო შემთხვევების მიკვლევა ნიშნავს ღორების, ხორცპროდუქტების, მათი საკვების ან ნებისმიერი სხვა სავარაუდოდ ინფიცირებული მასალების დანიშნულების ადგილის დადგენას, რომლებიც გატანილი იქნა ინფიცირებული ტერიტორიიდან პირველი კლინიკური შემთხვევების დაფიქსირებამდე ან მას შემდეგ. შემდგომ ხდება იმ ფერმების ინსპექტირება, რომლებიც შეიძლება ამ ღორების მიერ იყოს ინფიცირებული. წინამორბედი და მომდევნო შემთხვევების მიკვლევა შეიძლება გართულებას მაშინ, როდესაც ადგილი აქვს ღორების გადაყვანას საქონლის აუქციონებისა ან ბაზრობების მეშვეობით.

ინფიცირებული და საშიში საკონტაქტო ტერიტორიების კარანტინში მოქცევა

ინფიცირებული და საშიში საკონტაქტო ტერიტორიები დაუყოვნებლივ უნდა მოექცეს კარანტინში და აიკრძალოს ცოცხალი ღორების, ღორის ხორცისა და სხვა სავარაუდოდ კონტემინირებული მასალების გადაადგილება დაავადების კონტროლის შემდგომი ღონისძიებების განხორციელებამდე. სატრანსპორტო საშუალებებსა და სხვა აღჭურვილობას უნდა ჩაუტარდეს დეზინფექცია მანამდე, ვიდრე ისინი დატოვებენ ინფიცირებულ და საშიშ საკონტაქტო ტერიტორიებს.

კონტროლი ღორების გადაადგილებაზე

ინფიცირებული ზონის ტერიტორიაზე ცოცხალი ღორების, ღორის ხორცისა და ხორცპროდუქტების გადაადგილება (გატანა/შემოტანა) საერთოდ უნდა აიკრძალოს. დიდი სიფრთხილეა საჭირო იმის უზრუნველსაყოფად, რომ ინფიცირებული ზონიდან არც ცოცხალი ღორებისა და არც ღორის ხორცის კონტრაბანდული წესით გატანა არ მოხდეს. კანონმდებლობის ამოქმედება უნდა მოიცავდეს ჯარიმების დანესებას შემოღებული წესების დარღვევაზე. ამგვარად ინფექციის გავრცელების მაღალი რისკის გამო, ინფიცირებულ ტერიტორიაზე დროებით უნდა დაიხსროს ღორის ბაზრები და სასაკლაოები. ინფიცირებულ ზონებში ღორის მწარმოებლებისთვის ამგვარი აკრძალვით გამოწვეული სერიოზული ეკონომიკური შედეგების გათვალისწინებით, მათთვის მიწოდებული ინფორმაცია უნდა განმარტავდეს დანესებული აკრძალვის მიზანს - სიტუაციის ნორმალიზებისთვის. დაავადება რაც შეიძლება სწრაფად უნდა დაექვემდებაროს კონტროლს - და ხელს უწყობდეს მათი მხრიდან შემოღებული წესის დაცვას.

ინფიცირებული და სავარაუდოდ ინფიცირებული ღორების დაკვლა

ღორების დაკვლასთან დაკავშირებით რა გადანეყვებილებაც არ უნდა იქნეს მიღებული (მაგალითად ყველა ღორის დახოცვა ინფიცირებულ და სავარაუდოდ იმ ინფიცირებულ ტერიტორიებზე, რომლებზეც უკვე დადასტურდა დაავადების გავრცელება, ან ღორების დახოცვა მხოლოდ ინფიცირებულ ტერიტორიებზე), ღორების დაკვლა დაუყოვნებლივ უნდა მოხდეს. სავარაუდოდ ინფიცირებული ტერიტორიების ინსპექტირება კვირაში ერთხელ ან ყოველ ორ კვირაში ერთხელ უნდა განხორციელდეს. ღორის მეპატრონეებს უნდა მოეთხოვოს, რომ ლიკვიდატორთა ჯგუფის ჩამოსვლამდე ერთი დღით ადრე ღორებს თავი ერთად მოუყარონ და ჩაკეტონ ისინი. ცხოველების ლიკვიდაცია უნდა მოხდეს ჰუმანური მეთოდების გამოყენებით. ღორების ლიკვიდაციისთვის გამოიყენება სანადირო თოფები ან გამოსანეველერძიანი პნევმატური იარაღი. ძუძუთა ან ნებისმიერი ასაკის გოჭებისთვის შესაძლებელია სასიკვდილო ინექციების გამოყენება (მაგალითად, ბარბიტურატის) თუ ამის შესაძლებლობა არსებობს. გამოსანეველერძიანი პნევმატური იარაღის გამოყენებისას, ოპერატორებს უნდა ესმოდეთ, რომ ღორები შეიძლება გათიშულ მდგომარეობაში იმყოფებოდნენ და არ იყვნენ მოკლული და ამიტომ ჩამარხვამდე ან დანვამდე, აუცილებელია სათანადო ზომების მიღება და დარწმუნება იმაში, რომ ღორები ნამდვილად მოკლულები არიან. დაუშვებელია თოფების გამოყენება დახურულ სივრცეში, სადაც რიკოშეტის საფრთხე არსებობს. ამ ღონისძიების შესასრულებლად მხოლოდ კომპეტენტური და გამოცდილი კადრები უნდა იყვნენ გამოყენებული, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ადამიანებისა და ღორების გარდა სხვა ცხოველების უსაფრთხოებისთვის საფრთხის შექმნის შესაძლებლობა.

თუ ღორები მეურნეობის ტერიტორიაზე საიმედოდ არ არიან ჩაკეტილი ან თუ მათ სოფლის შემოგარენში უკონტროლოდ ხეტილის შესაძლებლობა ეძლევათ, მაშინ შესაძლოა საჭირო გახდეს მონადირეთა/ლიკვიდატორთა ჯგუფების გაგზავნა, რომლებიც ამ ღორებს იპოვიან და დახოცავენ. ამგვარი ღონისძიების წარმატება დამოკიდებულია სხვადასხვა ფაქტორებზე (მათ შორის, ადგილის ტოპოგრაფიაზე), რომლებიც სათანადოდ უნდა იყოს განხილული მანამდე, ვიდრე საქმეს შეუდგებოდეთ.

სურათი 7

ლორების დაკვლისას ნიმუშების აღება: 2/3 ჯერ გადიდებული ღვიძლი, ტიპური პათეჩიალური სისხლჩაქცევები თირკმელებზე.

გარეული ლორებისთვის და შესაძლოა თავისუფლად მოხეტიალე ლორებისთვის, რომელთა მართვაც შეუძლებელია: ზოგიერთ ქვეყანაში, რომელშიც ლორის აფრიკული ცხელების კონტროლი სირთულეს წარმოადგენდა, ლორების თოფით მოკვლაზე გაცილებით უფრო ეფექტური აღმოჩნდა მათთვის ხაფანგის მონყობა იმ ადგილებში, სადაც ცნობილი იყო თავისუფლად მოხეტიალე ან გარეული ლორების არსებობის შესახებ და შიგნით მოთავსებული სატყუარას მეშვეობით ერთდროულად რამოდენიმე ლორის დაჭრა. თუ ასეთი სისტემის გამოყენებას არჩევთ, მაშინ სასარგებლო იქნება ინფორმაციის მოპოვება გარეული ლორების ქცევის, მათი კვების, ჰაბიტატისა და მათი პოპულაციების რაოდენობის შესახებ იმ პერსონალისგან, რომელიც კომპეტენტურია გარეულ ცხოველებთან დაკავშირებულ საკითხებში.

თავისუფლად მოხეტიალე ლორების დასაჭერად, სატყუარას სახით, იყენებენ სიმინდისგან დამზადებულ სალაფავს, რომელიც დუღილს იწყებს ხუთიდან 15 დღემდე

ვადაში, რაც ჰაერის ტემპერატურაზეა დამოკიდებული. სალაფავის დასამზადებლად იყენებენ დიდი ზომის (50-300 ლიტრამდე ტევადობის) დახურულ ჭურჭელს, რომელიც ივსება სიმინდის მარცვლებით და ბადავით (შესაძლებელია შაქრის სხვა წყაროს გამოყენება) და ინახება, ვიდრე დუღილის პროცესის შედეგად ბუშტულები არ წარმოიშვება და დახურული ჭურჭელიდან მძაფრი მოტკბო სუნი არ წამოვივა.

აღნიშნული ვარიანტის განხილვის შემთხვევაში, ღორების სავარაუდო ადგილ-სამყოფელის დადგენა ხდება ახლად დატოვებული კვალის ან ისეთი ნიშნების აღმოჩენის შედეგად როგორიცაა მძუნობის ნიშნები და ექსკრემენტები (საკვების მიღების ნიშნები, ან ღორის ექსკრემენტებში სისველის არსებობა თუ არ არსებობა). ამის შემდეგ, სატყუარას სახით დამზადებულ სიმინდის სალაფავს სამიდან შვიდ დღემდე ტოვებენ მონიშნულ ტერიტორიებზე, ღორების შერჩეულ ადგილას შეტყუების მიზნით. როდესაც თავისუფლად მოხეტიალე ან გარეული ღორები საკვებს მიაგნებენ, შესაძლებელი იქნება რამოდენიმე ცხოველის ხაფანგით (გალიით) დაჭერა. ამისათვის, ხაფანგში ერთიანად დახვავებული საკვების გროვაში მაგრდება პალო, რომელზეც მიბმულია ბანარი და როდესაც კვების პროცესში ღორები გამოედებიან ბანარს, იგი ამოაგდებს პალოს და ხაფანგის კარიც დაიკეტება (გალიის ზომა: 3მ x 3მ). ხაფანგები ყოველდღიურად უნდა შემოწმდეს ცხოველების დაჭერის, გაცხრილვისა და სატყუარას დამატების მიზნით.

ღორების ლიკვიდაციის პროცედურებთან დაკავშირებით დამატებითი ინფორმაციისთვის მიმართეთ FAO-ს *სახელმძღვანელოს, ცხოველთა ლიკვიდაციის მეშვეობით დაავადების აღმოფხვრის პროცედურების შესახებ*. გარეული ღორების დაჭერა უნდა მოხდეს შესაბამის ინსტიტუტებში ან უნივერსიტეტებში გარეული ცხოველების დარგის სპეციალისტებთან კონსულტაციების წარმოების შედეგად.

ლეშის უსაფრთხო დანთავსება

დაკლულ ან დაავადებისგან ბუნებრივად დახოცილ ცხოველთა ლეშის სათანადოდ დანთავსება შეიცავს იმის უზრუნველყოფას, რომ ცხოველთა ლეში აღარ წარმოადგენს პათოგენის შემდგომი (პირდაპირი ან არაპირდაპირი გზით) გადაცემის რისკს ვირუსისადმი ამთვისებლობის მქონე სხვა ცხოველებზე (აგრეთვე იმ ცხოველების მეშვეობით, რომლებიც იკვებებიან ლეშით ან ნაგავსაყრელებზე ან საკვებისა და წყლის დაბინძურებით). ამგვარად ლეშის დანთავსება ჩვეულებრივ გულისხმობს მის ღრმად ჩამარხვას, თუ ნიადაგისა და გრუნტის წყლების ჰორიზონტი ამისათვის ხელსაყრელ პირობებს უზრუნველყოფს და მიწის ამოსაღებად საჭირო აღჭურვილობა არსებობს; ან დაწვას, თუ ამისათვის საჭირო საწვავ-საპოხი მასალები, როგორიცაა ძველი საბურავები, მოიპოვება და ცეცხლის ბალახსა და ბუჩქნარისთვის ნაკიდების საფრთხე მეტისმეტად მაღალი არ არის. საუკეთესო ვარიანტია, როდესაც ნეშტის დანთავსება იმავე ფერმაზე ხდება, სადაც ცხოველები დაკლეს, მაგრამ თუ ადგილზე დანთავსება არ ხერხდება, შესაძლებელია ლეშის გადატანა ჰერმეტიკულად დახურული სატრანსპორტო საშუალებებით, ეკოლოგიური თვალსაზრისით მისაღებ ადგილას, რომელიც ინფიცირებული ზონის ტერიტორიაზე იქნება განლაგებული. ასევე უნდა იზრუნოთ დამატებით მანქანაზეც, რომელიც პირველს გაჰყვება და შესაძლო გაჟონვის შემთხვევაში ადგილის დეზინფექციისთვის ან სატრანსპორტო საშუალების მწყობრიდან გამოსვლის შემთხვევაში იქნება გამოყენებული სამაშველო ოპერაციების დასაწყებად იმ შემთხვევაში, თუ დაკლული ღორების ტრანსპორტირებისას რაიმე პრობლემა წარმოიშვება.

გარკვეულ გარემოებებში, სასურველია, ნეშტის დანთავსების ადგილას, პირველი რამოდენიმე დღის განმავლობაში, გამაფრთხილებელი ნიშნის აღმართვა.

დანთავსების პროცედურებთან დაკავშირებით დამატებითი ინფორმაციისთვის მიმართეთ FAO-ს *სახელმძღვანელოს ცხოველთა ლიკვიდაციის მეშვეობით დაავადების აღმოფხვრის პროცედურების შესახებ*.

განმენდა

ეს მოიცავს ინფიცირებულ ტერიტორიებზე გარემოს საგულდაგულოდ დასუფთავებასა და დეზინფექციის ჩატარებას, რა დროსაც განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს ცხოველების ერთად თავმოყრის ადგილებს: სალორეებს, ფარდულებს, ბაგებს, ეზოებსა და ლორებისთვის განკუთვნილი სასმელი წყლის ჭურჭელს.

დეზინფექცია

დეზინფექციას არსებითი მნიშვნელობა აქვს ლორების ლიკვიდაციის პროცესში, ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსით ან სხვა პათოგენებით გარემოს დაბინძურების რისკის თვალსაზრისით. დაბინძურებულ მასალებზე სადეზინფექციო საშუალებე-

სურათი 8

დაკლული ლორების დამარხვა და გარემოს ტიპიური (რეკომენდირებული) დამუშავება

ბის შესხურება არაეფექტურია; დეზინფექციის ჩატარებამდე აუცილებელია მკვრივი ნარჩენების გატანა ჩასამარხად ან გასანადგურებლად.

აუცილებელია სავარაუდოდ დაბინძურებული მასალების (როგორცაა ნაკელი, ქვეშაგები, თივა და საკვები) გატანა და განადგურება ისევე, როგორც ლემის. რეკომენდებულია იაფფასიანი მასალებით აშენებული ბაგების დანვა, როდესაც არსებობს ვირუსის გადარჩენის ან *Ornithodoros* ოჯახის ტკიპების არსებობის საშიშროება. თუმცა, ღორის მეპატრონეები ამ ღონისძიებას იშვიათად ხვდებიან ერთუზიანობით და იმ შემთხვევაში, თუ საღორე მდებარეობს ეზოში სხვა შენობებთან ახლოს, ბაგების დანვა შეიძლება სახიფათოც იყოს. აკარიციდითა და ასევე სადეზინფექციო აეროზოლით ტერიტორიის საგულდაგულოდ დამუშავება შეიძლება ერთადერთი არჩევანი იყოს. ტკიპების არ არსებობის შემთხვევაში, საკმარისი იქნება მხოლოდ სადეზინფექციო აეროზოლით დამუშავება, ვინაიდან პროტეინის გარემოს გარეშე ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსი სიცოცხლიუნარიანობას დიდი ხნით ვერ ინარჩუნებს.

სათანადო სადეზინფექციო საშუალებები ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსისთვის შეიცავს 2% ნატრიუმის ჰიდროქსიდს, 2% კაუსტიკურ სოდას, დეტერგენტებსა და ფენოლის შემცველებს (2-დან 3 პროცენტამდე ქლორინით) და იოდის კომპაუნდებს (შემცველებს).

განმენდის პროცედურებთან დაკავშირებით დამატებითი ინფორმაციისთვის მიმართეთ FAO-ს სახელმძღვანელოს ლიკვიდაციის მეშვეობით დაავადების აღმოფხვრის პროცედურების შესახებ.

საღორის დაცლილ მდგომარეობაში დატოვების პერიოდი

ღორების დაკვლის შემდეგ, აუცილებელია საღორის დალაგება-განმენდის პროცედურების ჩატარება. ამის შემდეგ ტერიტორია დაცლილი რჩება გარკვეული პერიოდით, რომელიც განისაზღვრება პათოგენის სიცოცხლისუნარიანობის სავარაუდოდ ვადით. როგორც წესი, ეს პერიოდი უფრო ხანმოკლეა ცხელი კლიმატის ქვეყნებში, ვიდრე ცივი ან ზომიერი კლიმატის მქონე ქვეყნებში. ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის რეკომენდაციაა, რომ ეს პერიოდი 40 დღემდე მაინც გაგრძელდეს. უფრო ხანმოკლე პერიოდი შეიძლება უსაფრთხო იყოს ტროპიკებში, ვინაიდან როგორც გამოცდილება გვიჩვენებს, ასეთ ადგილებში ღორების საღორეში ხელახლა დაბინავება უსაფრთხოა უკვე ხუთი დღის შემდეგ და თანაც ყოველგვარი დასუფთავებისა და დეზინფექციის გარეშე. თუმცა, საეჭვოა, რომ ინფექციის კერის საბოლოოდ ლიკვიდაცია 40 დღეზე ნაკლებ ვადაში იყოს შესაძლებელი.

თუ მოცემულ ტერიტორიაზე ცნობილია ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსისთვის კომპეტენტური ვექტორების არსებობის შესახებ, მაშინ ვირუსის გადარჩენის შესაძლებლობის თავიდან ასაცილებლად აუცილებელია ტერიტორიის საგულდაგულოდ დამუშავება აკარიციდებით.

ზედამხედველობის ზონებში მისაღები ზომები

ზედამხედველობის ზონებში დაავადების კონტროლის შემდეგი ზომებია მისაღები:

- ღორის აფრიკული ცხელებისთვის შემოღებული უნდა იქნეს დაავადების გაძლიერებული ზედამხედველობის მექანიზმები. ყოველკვირეულად უნდა მოხდეს ღორების ინსპექტირება ზონაში და მათი მეპატრონეების გამოკითხვა დაავადების შემთხვევების, ღორების გადაადგილების შესახებ და ა.შ. აუცილებელია დაავადებული ღორების გულდასმით შემოწმება და სადიაგნოსტიკო ნიმუშების ლაბორატორიაში გაგზავნა. ზედამხედველობის განხორციელება უფრო მარტივი იქნება, თუ ზოგიერთი სამუშაოს შესრულება უკვე ინფორმირებულ ფერმერებს დაევალება, რომელთაც სპეციალური მომზადება აქვთ გავლილი.
- უნდა აიკრძალოს ღორების, ღორის ხორცისა და ღორის ხორცის პროდუქტების გატანა ინფიცირებული ზონებიდან. შეიძლება დაშვებული იქნეს მათი გადატანა ზედამხედველობის ზონებიდან თავისუფალ ზონებში, მაგრამ მზ-

ოლოდ ჯანმრთელობის შემონახვისა და აუტენტურობის (ზუსტი წარმოშობის) ნებართვის გაცემის შემდეგ.

- შეიძლება დაშვებული იქნეს სასაკლაოებისა და ღორის ხორცის გადამამუშავებელი საწარმოების მუშაობა, მაგრამ ზოოსანიტარული წესებისა და ნორმების მკაცრად დაცვის პირობით.
- მკაცრი ზედამხედველობისა და დადგენილი წესებისა და ნორმების მკაცრი დაცვის პირობით, შეიძლება დაშვებული იქნეს ჯანმრთელი, ცოცხალი ღორებით და საკვებად ვარგისი ღორის ხორცით ვაჭრობის გაგრძელება.

დაავადებისგან თავისუფალ ზონებსა და სექტორებში მისაღები ზომები

ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფლებულ ზონებში აქცენტი უნდა გაკეთდეს დაავადების შემოტანის პრევენციაზე და საერთაშორისოდ მისაღები მტკიცებულებების დაგროვებაზე, რომლებიც ადასტურებს რომ აღნიშნული ზონები ნამდვილად თავისუფალია ღორის აფრიკული ცხელებისგან.

ღორების ან ღორის ხორცის პროდუქტების შემოტანა ინფიცირებული ზონებიდან უნდა აიკრძალოს, ხოლო ზედამხედველობის ზონებიდან შეიძლება დაშვებული იყოს ოფიციალური ნებართვის საფუძველზე და მხოლოდ სპეციალური დანიშნულებებისთვის; კარგი მმართველობის მქონე ფერმებს, რომლებიც ინფიცირებული ზონების ტერიტორიაზე ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალ კომპარტმენტებად არის ცნობილი, ეპიდემიოლოგიური და სანიტარული თვალსაზრისით ისეთივე სტატუსი უნდა ჰქონდეს, როგორც ზედამხედველობის ზონებს. კომპარტმენტების ინსპექტირებას აწარმოებენ ცალკეული პირები ან ჯგუფები, რომლებიც მანამდე ინფიცირებულ ტერიტორიაზე მინიმუმ 72 საათის განმავლობაში არ გასულან. ინსპექციების სარეგისტრაციო რეესტრი ორ ეგზემპლარად უნდა წარმოებდეს (ერთი გადაეცემა მეპატრონეს, მეორე კი უწყებაში ინახება).

ლორების ხელახლა მოშენება

შეთანხმებული სალიკვიდაციო პერიოდის დასასრულს, ადრე ინფიცირებულ ფერმებზე ან სოფლებში შესაძლებელი იქნება ღორების ხელახლა შემოტანა იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს დამარწმუნებელი საფუძველი ვიფიქროთ, რომ ამ ფერმებს/სოფლებს ხელახლა ინფიცირება აღარ ემუქრება. ღორების სულადობის სრულად აღდგენა უნდა მოხდეს მხოლოდ ე.წ. საინდიკატორო ღორების შემოტანის შემდეგ, თითოეულ ადრე ინფიცირებულ ფერმაზე (ნორმალური სულადობის დაახლოებით 10 პროცენტის ოდენობით). ეს საინდიკატორო ღორები ყოველდღიური მეთვალყურეობის ქვეშ უნდა დარჩნენ **ქვესი კვირის** განმავლობაში იმისათვის, რომ დავრწმუნდეთ მართლა არიან ისინი თავისუფალი ღორის აფრიკული ცხელებისგან თუ არა, ვიდრე დაშვებული იქნება ღორების სულადობის სრულად აღდგენა. ღორის მეპატრონეებმა უნდა გააცნობიერონ ის სარგებელი, რომელსაც ბიოუსაფრთხოების დანერგული პრინციპების დაცვა უზრუნველყოფს და ის შედეგები, რომელსაც ამ პრინციპების დარღვევა იწვევს. ღორების სულადობის აღდგენის შემდეგ, მოცემულ ტერიტორიაზე აუცილებელია დაავადების ინტენსიური ზედამხედველობის წარმოება იმ დრომდე მაინც, ვიდრე მოცემული ტერიტორია დაავადებისგან თავისუფალ ტერიტორიად არ იქნება გამოცხადებული.

მნიშვნელოვანია, რომ ხელახლა მოშენების მიზნით გამოყენებული ღორები შემოტანილი იყოს ღორის აფრიკული ცხელებისგან ცნობილი თავისუფალი ზონებიდან ან ქვეყნებიდან. თუ ღორების შემოტანა სხვა ქვეყნებიდან ხდება, ცნობილი უნდა იყოს ამ ქვეყნების სტატუსი ღორის სხვა მნიშვნელოვან დაავადებებთან მიმართებაში. დაავადების ნაცვლად სხვა დაავადების შემოტანა კატასტროფის ტოლფასი იქნება, თუ გავითვალისწინებთ რომ მის კონტროლს ან აღმოფხვრას შეიძლება წლები დასჭირდეს, რომ არაფერი ვთქვათ მასთან დაკავშირებულ ხარჯებზე.

ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრაზე მიმართული კამპანიის დასრულების შემდეგ, მოცემულ ტერიტორიაზე ღორების ხელახლა მოშენებისას შესაძლებელი

იქნება გენეტიკური ჯიშების გაუმჯობესება ღორების ხელახლა მოშენების პროგრამის ნაწილის სახით, იმ შემთხვევაში თუ:

- ღორები შემოყვანილი იქნება ისეთი საიმედო წყაროებიდან, როგორიცაა ადგილობრივი კომერციული ფერმები, რომლებიც ინფექციას გადაურჩნენ ან საზღვარგარეთიდან;
- ღორის მწარმოებლები და ბაზარი თანამედროვე ჯიშებს ანიჭებენ უპირატესობას;
- მოდერნიზებული მეღორეობის პრაქტიკის განხორციელებისა და ბიოუსაფრთხოების ძირითადი ღონისძიებების ხელშეწყობა მოხდება საკონსულტაციო მომსახურების განვითარების მეშვეობით;
- ღორის თანამედროვე ჯიშებისთვის ადექტატური მართვის დონე იქნება უზრუნველყოფილი.

ღორის ხელახლა მოშენებისას, უსაფრთხო წარმოების პრაქტიკის ხელშეწყობა ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ღონისძიებაა. ეს გულისხმობს ღორების შენახვას საიმედოდ აშენებულ საღორეოებში, საიდანაც მათ გარეთ გასვლის საშუალება არ მიეცემა და იმის უზრუნველყოფას, რომ ღორებს სალაფავი (ნარჩენები) საკვების სახით მიენოდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ იგი სათანადოდ იქნება მომზადებული (ჯერ 30 წუთის განმავლობაში უნდა იდუღოს, შემდეგ კი გაცივდეს) ან საერთოდ არ მიენოდება.

ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლის/აღმოფხვრის ღონისძიებათა წარმატებისთვის გადამწყვეტი ფაქტორები

საზოგადოების ინფორმირება და განათლება

საზოგადოების ინფორმირებისა და განათლების კამპანიები უნდა განიხილოს, როგორც დაავადების კონტროლისა და აღმოფხვრის კამპანიების მნიშვნელოვანი ელემენტები. ისინი უმთავრესად გამიზნული უნდა იყოს მცირე ფერმერებზე სოფლად და ქალაქის პერიფერიებში, რომლებიც დაავადებით და ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლის ღონისძიებებით გამოწვეული ზემოქმედების ქვეშ მოექცნენ. რადიო პროგრამები და საზოგადოებრივი შეკრებები ინფორმაციის გაზიარების საუკეთესო საშუალებას წარმოადგენს. ასეთი შეხვედრები განსაკუთრებით კარგად პასუხობს ამ მიზანს, რადგანც ისინი უზრუნველყოფს საზოგადოების მონაწილეობის შესაძლებლობას და შეკითხვების დასმისა და ისეთი მასალების გავრცელების საშუალებას, როგორიცაა ლიფლეტები და პოსტერები, რომლებიც ხელს უწყობს საზოგადოების შემეცნების დონის ამაღლებას.

ამგვარი კამპანია უნდა აწვდიდეს ადამიანებს ინფორმაციას დაავადების ბუნებისა და იმის შესახებ თუ როგორ უნდა მოექცნენ საეჭვო შემთხვევების წინაშე დადგომისას, დაავადების აღმოფხვრის კამპანიის მსვლელობისას რის გაკეთება შეუძლიათ და რისი არა და რატომ და ასევე რა უპირატესობები მოჰყვება შედეგად ღორის აფრიკული ცხელებისგან გათავისუფლებას. აქცენტი უნდა გაკეთდეს იმაზე, რომ ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლი სასიკეთო შედეგების მომტანია უშუალოდ ღორის მწარმოებელთათვის და არა მთავრობისთვის. მაგრამ, ეს დადებითი შედეგები შეიძლება გაბათილდეს, თუ ზედმეტად მკაცრი საკონტროლო ზომების გატარებით გამოწვეული ეკონომიკური დანაკარგები ბევრად აღემატება იმ დანაკარგებს, რომლებიც დაავადების მიზეზით იქნა გამოწვეული.

ფერმებში ღორის აფრიკული ცხელების გავრცელების თავიდან ასაცილებლად ღორის მეპატრონეთა მიერ ღონისძიებების გატარება და კარგი პრაქტიკის განხორციელება, უზრუნველყოფს ასევე ღორის ნებისმიერი სხვა პათოგენების გავრცელების თავიდან აცილებასაც.

კომპენსაცია

ყველა იმ ფერმერებისთვის და სხვა პირებისთვის, რომელთაც ღორები დაუხოცეს, ჩამოართვეს ღორის ხორცის პროდუქტები ან გაუნადგურეს ქონება ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრის ღონისძიების გატარების დროს, მნიშვნელოვანია სამართლიანი კომპენსაციის გადახდა, პირუტყვის ბაზარზე მოქმედი ფასების მიხედვით. კომპენსაციის გადახდა შედეგებისთვის უფრო რთულია, ვიდრე პირდაპირი დანაკარგებისთვის და შესაძლოა მიუღებელი იყოს. კომპენსაციის გადახდა უნდა მოხდეს მყისიერად, არაადექვატური ან დაგვიანებული კომპენსაცია თავის თავად არასამართლიანია და უარყოფით ზეგავლენას ახდენს კამპანიაზე, ვინაიდან ეს ინვესტორებს უკმაყოფილების ზრდას, უნდობლობასა და კარგავს ფერმერებს თანამშრომლობის სურვილს და უბიძგებს მათი მხრიდან დაავადების ფაქტების დამალვას. ეს ასევე ხელს უწყობს ინფიცირებული ზონებიდან ღორების კონტრაბანდული წესით გამოტანასა და არალეგულურად გაყიდვას, რაც დანაკარგების თავიდან აცილების მიზნით ხდება. ამ შემთხვევაში საუკეთესო გამოსავალი იქნებოდა ღორებისა და პროდუქტების საბაზრო ღირებულების დაფარვა. კომპენსაციის გადახდის მიზნებისთვის, დანაკარგების შეფასება უნდა მოხდეს გამოცდილი, დამოუკიდებელი შემფასებლების მიერ, თუ ამის შესაძლებლობა არსებობს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, შესაძლებელია ღორის კოლტების, ხორცისა და სხვა პროდუქტების კატეგორიების მიხედვით შეფასება. იმ ქვეყნებში, სადაც ღორის სხვადასხვა ჯიშებია მოშენებული, დაკლული ღორებისთვის კომპენსაციის ოდენობის განსაზღვრის ყველაზე სამართლიანი ხერხია წონის მიხედვით, თანაბარი რეალური ფასის გადახდა ერთ კილოგრამზე გაანგარიშებით და ამგვარად ღორის ჯიშით ასაკობრივ/წონით ჯგუფებში განპირობებული სხვაობებით შექმნილი პრობლემების თავიდან აცილება. ფულადი კომპენსაციის ნაცვლად ღორის მეპატრონეებისთვის შესაძლებელია საჯიშე საქონლის ჩანაცვლების შეთავაზება, თუ კი ეს მათთვის მისაღები იქნება. შემფასებლებს შორის აუცილებლად უნდა იყვნენ კერძო ან არასამთავრობო სექტორების წარმომადგენლები, რაც ორი მიზეზით არის განპირობებული: (1) აზრის/ფასის დაბალანსება და (2) ნდობა საკუთარი წრის წარმომადგენლის მიმართ.

სოციალური დახმარება და რეაბილიტაცია

თავად ღორის აფრიკული ცხელება, ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლის ღონისძიებები და ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრის კამპანია, ეპიზოოტიკისა და აღდგენის პერიოდში, სავარაუდოდ, სირთულეებს შეუქმნის დაავადების ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ ფერმერებსა და მოსახლეობას. ამის გათვალისწინებით, მთავრობამ უნდა განიხილოს დახმარების განევის შესაძლებლობა დაავადების ზემოქმედების ქვეშ მოქცეული მოსახლეობის ჯგუფებისთვის. ამ დროს შეიძლება ადგილი ჰქონდეს საკვების უკმარისობას, განსაკუთრებით კი, ინფიცირებულ ზონებში და სასრველია დახმარების უზრუნველყოფა დაავადებისგან თავისუფალი ზონებიდან ღორის ხორცის ან სხვა სახის ცხოველური პროდუქტების მიწოდების ფორმით. დაავადებით გამონეწული ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ ფერმერებს შეიძლება დასჭირდეთ სარეაბილიტაციო მხარდაჭერის განევა, რაც დაეხმარებათ იმაში, რომ ნორმალური ცხოვერების წესს დაუბრუნდნენ ღონისძიებათა დასრულების შემდეგ. დახმარება უნდა გაენიოს იმ ფერმერებს, რომელთაც თავი დააღწიეს ინფექციას, მაგრამ მიუხედავად ამისა ღორის გაყიდვას ვერ ახერხებენ ღორების გადაადგილების აკრძალვის ან სასაკლაოების დახურვის გამო და რომელთაც დიდი რაოდენობით ჰყავთ გასაზრდელი გოჭები, რომლებსაც საკვები ესაჭიროებათ. სადაც შეუძლებელია ღორების სარეალიზაციოდ დაკვლის გაკონტროლება, უნდა განიხილოს დახმარების განევის შესაძლებლობა საკვების შესასყიდად საჭირო თანხის გამოყოფის ფორმით. ამასთან, უნდა ვალიაოთ ის ფაქტი, რომ ფერმერები რომლებმაც თავი დააღწიეს ინფექციას ეპიზოოტიკის დროს, ეროვნულ რესურსს წარმოადგენენ და იმსახურებენ ნახალისებას და არა დასჯას.

ღორის აფრიკული ცხელების აღმოფხვრისა და ქვეყნის, ზონის ან რეგიონის დონეზე დაავადებისგან განთავისუფლების ფაქტის დადასტურება

საერთაშორისო მოთხოვნები

ცხოველთა ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის (OIE) ხმელეთის ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვის კოდექსი განსაზღვრავს, რომ ქვეყანა შეიძლება ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალ ქვეყანად ჩაითვალოს მაშინ, როდესაც დამტკიცდება, რომ ღორის აფრიკული ცხელება ქვეყანაში წინა სამი წლის განმავლობაში არ დაფიქსირებულა. ეს პერიოდი 12 თვემდეა შემცირებული ადრე ინფიცირებული ქვეყნებისთვის, რომლებშიც სალიკვიდაციო პოლიტიკა უკვე განხორციელდა და დამტკიცდა, რომ არც შინაურ და არც გარეულ ღორებში ან ღორების სხვა ველურ პოპულაციებში დაავადების ნიშნები არ შეიმჩნევა. მაგრამ, დაავადებისგან თავისუფალი ზონის სტატუსის დასადასტურებლად რეკომენდებულია დამარწმუნებელი მტკიცებულებების მოპოვება, გამიზნული ვირუსული ზედახედველობის წარმოების მეშვეობით და უტყუარი ინფორმაციის მიწოდება სავაჭრო პარტნიორებისა და მეზობელი ქვეყნებისთვის.

იგივე პირობები მოქმედებს ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალი ზონების მიმართ. ამა თუ იმ ქვეყნის ზონა შეიძლება ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალ ზონად იქნეს მიჩნეული მაშინ, როდესაც დაავადება ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზეა დაფიქსირებული, მაგრამ შინაურ ან გარეულ ღორებში დაავადების დამადასტურებელი კლინიკური, სეროლოგიური ან ეპიდემიოლოგიური ნიშნები არ აღინიშნებოდა გასული სამი წლის განმავლობაში მოცემული ზონის ტერიტორიაზე, ან 12 თვის მანძილზე - ადრე ინფიცირებული ზონის ტერიტორიაზე, რომელშიც სალიკვიდაციო პოლიტიკა განხორციელდა და სადაც შესაძლებელია იმის დამტკიცება, რომ არც შინაური და არც გარეული ღორების პოპულაციები არ არიან დაავადებული. აქაც რეკომენდებულია გამიზნული ვირუსული ზედახედველობის წარმოება დაავადებისგან თავისუფალი ზონის სტატუსის დადასტურებისთვის დამარწმუნებელი მტკიცებულებების მოპოვების მიზნით და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა სავაჭრო პარტნიორებისთვის, მომიჯნავე რეგიონებისა და მეზობელი ქვეყნებისთვის.

თავისუფალი ზონის საზღვრები ზედმიწევნით ზუსტად უნდა იყოს შემოფარგლული. აუცილებელია ცხოველთა ჯანდაცვასთან დაკავშირებული იმ დებულებების გამოქვეყნება, რომლებიც კრძალავს შინაური ან გარეული ღორების გადაყვანას ინფიცირებული ქვეყნიდან ან ზონიდან დაავადებისგან თავისუფალ ზონაში და მათი მკაცრად შესრულება. დაავადებისგან თავისუფალი ზონის ტერიტორიაზე ღორების გადაადგილება სისტემატური ინსპექტირებისა და ზედამხედველობის ქვეშ უნდა წარმოებდეს, ღორის აფრიკული ცხელებისგან თავისუფალი ზონის სტატუსის შესანარჩუნებლად.

ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ, არც თუ ისე დიდი ხნის წინ, შემოღებულ იქნა კომპარტმენტალიზაციის კონცეფცია, წარმოების ობიექტების ან ჯაჭვების კონკრეტული დაავადებისგან გათავისუფლების სტატუსის აღიარების დასაშვებად. სახელმძღვანელო მითითებები ჯერ-კიდევ არ არის საბოლოოდ ჩამოყალიბებული, მაგრამ ისინი ემყარება ბიოუსაფრთხოების შემოღებულ ღონისძიებებსა და ზედამხედველობას, რომელიც ითვალისწინებს შესაბამისობის სერტიფიკატის ან ცნობის გაცემას (მარეგულირებელი მანდატი). საგანგებო გეგმის ნაწილის სახით, თითოეულ ქვეყანას შემუშავებული უნდა ჰქონდეს სახელმძღვანელო მითითებათა სისტემა იმის გათვალისწინებით, თუ როგორ ხდება ღორის აფრიკული ცხელების გადაცემა, რომელსაც დაავადების აფეთქების დროს გამოიყენებს თავისუფალი კომპარტმენტების (ზონების) განსაზღვრისა და შენარჩუნების მიზნით. აღნიშნული სახელმძღვანელო მითითებები საგანგებო გეგმის დანართში უნდა იყოს მოცემული.

დაავადებისგან გათავისუფლების დადასტურება

ისეთი დაავადებებისგან განსხვავებით, როგორიცაა საქონლის შავი ჭირი, ჯილეხი, მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის პლევროპნევმონია ან ენცეფალოპათია, რომლისგანაც გათავისუფლების დადასტურების გზები უკვე არსებობს და მიღებულია ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ, ლორის აფრიკული ცხელებისგან გათავისუფლების შემონმგებისა და დადასტურებისთვის საერთაშორისოდ მიღებული ოქმი ჯერ-ჯერობით შემოღებული არ არის.

მტკიცებულებები, რომლებიც შეიძლება გამოყენებული იქნეს დაავადებისგან თავისუფალი ზონის ან ქვეყნის აღდგენილი სტატუსის საერთაშორისო აღიარების მოსაპოვებლად, შეიძლება მოიცავდეს ისეთ დოკუმენტაციას, რომელიც მიუთითებს რომ:

- ქვეყანაში არსებობს ეფექტური ვეტერინარული სამსახური, რომელსაც შეუძლია ქვეყანაში ლორის აფრიკული ცხელების ხელახლა შემოტანის ან გავრცელების თავიდან აცილება, აფეთქებათა გამოვლენა და მათ წინააღმდეგ ღონისძიებების დაუყოვნებლივ გატარება;

სურათი 9

გარეული ღორების (<30 კგ) დაჭერის უმარტივესი მეთოდი, გოჭების გადაყვანე შეიძლება ხის ყუთით, მოზრდილებს სასურველია ჩაუტარდეთ ანესთეზია.

- დაავადების ზედამხედველობის ეფექტური სისტემაა შემოღებული და ღორის აფრიკული ცხელების გამოვლენის მიზნით ვეტ.სამსახურების მიერ რეგულარულად წარმოებს შემოწმებები საველე, ლაბორატორულ პირობებში და სასაკლაოებზე. იქ, სადაც გარეული ცხოველების პოპულაციები არსებობს, ეს ველური ცხოველების დარგში კომპეტენტურ უწყებებთან ერთად კეთდება;
- ღორის აფრიკული ცხელების საეჭვო შემთხვევები სრულად არის გამოკვლეული და არსებული დოკუმენტაცია შეიცავს დაავადების შემთხვევათა საბოლოო დიაგნოზს;
- განხორციელებულია კომპლექსური შერჩევითი, სტრატეგიცირებული სეროლოგიური კონტროლი და უარყოფითი შედეგია მიღებული.

გარეული ღორის პოპულაციები ღორის აფრიკული ცხელების ინფექციაზე უნდა შემოწმდეს. ამის გაკეთება შესაძლებელია ტიპურ ტერიტორიებზე ზოგიერთი ცხოველის სპეციალურად მონადირებისა და მათი ქსოვილების ღორის აფრიკული ცხელების ანტიგენებზე და შრატის ანტისხეულებზე შემოწმების გზით. ქვეყნების უმრავლესობას შემოღებული აქვს ნადირობის სეზონი, რა დროსაც მონადირეებისგან შესაძლებელია მათ მიერ ნადირობისას მოკლული გარეული ღორების სისხლისა და ორგანოების ნიმუშების მოპოვება. სეროლოგიური ნიმუშები წარსულში გადატანილი ინფექციის საკმარისი დასტურია და სადაც ამის ფინანსური შესაძლებლობა არსებობს, საკმარისია დაჭრილი, ტრანკვილიზატორის ქვეშ მყოფი გარეული ღორების შემოწმება. ვინაიდან აფრიკულისგან განსხვავებით, ევროპულ გარეულ ღორებს, ღორის აფრიკული ცხელების წინააღმდეგ იმუნიტეტი არ გააჩნიათ, დაზოცილი ცხოველების ზედამხედველობა და მათი სიკვდილის მიზეზის დადგენა ძალზე მნიშვნელოვანია იქ, სადაც ცხოველების დაზოცვას აქვს ადგილი, ღორის აფრიკული ცხელების გაჩენის შემდგომ პერიოდში.

თავი 7

საორგანიზაციო ღონისძიებები ლორის აფრიკული ცხელებისთვის შემუშავებული საგანგებო საინფორმაციო კამპანიის დროს

ფუნქციები და მმართველი სტრუქტურები

ქვეყნის მთავარი ვეტერინარი ან მასთან გათანაბრებული პირი, როგორიცაა ვეტ.სამსახურის დირექტორი, პასუხისმგებელია ლორის აფრიკული ცხელებით გამოწვეული საგანგებო სიტუაციებისთვის მზადყოფნისა და მათი მართვის უზრუნველყოფის საერთო ტექნიკურ მხარეზე. თუმცა საბოლოოდ, პასუხისმგებლობა შესაბამისი უწყების მინისტრს ენიჭება.

ამ ბოლო წლების პერიოდში, ბევრ ქვეყანაში განხორციელდა ეროვნული ვეტ.სამსახურების რესტრუქტურიზაცია და რაციონალიზაცია. აღნიშნული პროცესი მოიცავდა ვეტ.სამსახურების რეგიონალიზაციასა და ფუნქციების გადაცემას, ვეტ.სამსახურების პრივატიზაციას, სტრატეგიული ფუნქციების ოპერატიულისგან განიჯვნასა და ვეტ.ლაბორატორიებისა და სხვა ვეტ.სამსახურების ადმინისტრაციული ფუნქციების ერთმანეთისგან გამიჯვნას.

ეს ახალი სტრუქტურები საკმარისად განვითარდა იმისათვის, რომ დააკმაყოფილოს ცხოველთა ჯანდაცვის სამსახურების მოთხოვნები გეგმიური მომსახურების მიწოდებასთან დაკავშირებით. მიუხედავად ამისა, ისინი ხშირად ვერ უმკლავდებიან ცხოველთა ჯანდაცვასთან დაკავშირებით შექმნილი მსხვილმასშტაბიანი საგანგებო მდგომარეობის მართვას, როდესაც გადაწყვეტილებების მიღება სწრაფად უნდა მოხდეს ყველა წყაროდან ხელმისაწვდომი საიმედო ინფორმაციის გაანალიზების საფუძველზე. ამგვარად მიღებული გადაწყვეტილებები მკაფიოდ ჩამოყალიბებული ბრძანებების სახით უნდა გადაეცეს მათ შესრულებაზე პასუხისმგებელ პირებს. უნდა არსებობდეს გაცემული ბრძანებების შესრულებისა და მიღებული შედეგების შესახებ ინფორმაციის უზრუნველყოფის საშუალებები. მოკლედ რომ ითქვას, ამოქმედებული უნდა იყოს ეფექტური მექანიზმები ინფორმაციისა და მითითებების გადაცემისთვის ეროვნული ვეტ.სამსახურების შტაბიდან სხვა ვეტ.ან ლაბორატორიულ პირობებში დაავადებასთან ბრძოლის წინა ხაზზე და საპასუხო ინფორმაციის შტაბში გადაცემისათვის.

ცხადია იმისათვის, რომ საგანგებო ვითარებაში ყველაფერი სწრაფად და ეფექტურად მოხდეს, ამა თუ იმ ქვეყნის ვეტ.სამსახურს უნდა გააჩნდეს კარგად ორგანიზებული მართვის სტრუქტურა, ან მართვის ხაზოვანი სისტემა, თუნდაც დაავადების აფეთქებაზე რეაგირება საგანგებო ვითარების პერიოდში.

ლორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით საგანგებო მდგომარეობის განვითარების შემთხვევაში შესაბამისი პასუხისმგებელი სტრუქტურებისა და ხაზების სწრაფად და ეფექტურად ამოქმედებისთვის, წინასწარ შემუშავებული გეგმა უნდა არსებობდეს. ეს შეიძლება მოიცავდეს საგანგებო მდგომარეობის დადგომამდე საკმაოდ ხანით ადრე, ქვემოთ ჩამოთვლილთაგან ერთი ან მეტი საკითხის მოგვარებას:

- შეთანხმების მიღწევას იმის თაობაზე, რომ სასწრაფო დახმარება ცხოველთა ჯანდაცვის სამსახურების მხრიდან, ეროვნულ დონეზე იქნება ორგანიზებული

ლი და რომ ქვეყნის მთავარი ვეტერინარი თავის თავზე აიღებს მთელ პასუხისმგებლობას საგანგებო მდგომარეობაზე რეაგირებასთან დაკავშირებით და ანგარიშვალდებული იქნება უშუალოდ მინისტრის წინაშე;

- თანამშრომლობის მექანიზმის დაფუძნებას სამინისტროებსა და სხვა უწყებებს შორის, როგორცაა პოლიცია, ჯარი, ფინანსთა, ცხოველთა დაცვის, განათლების, მას-მედიისა და ჯანდაცვის სამსახურები, რამაც შეიძლება მოითხოვოს კომიტეტის შექმნა ამა თუ იმ სამინისტროსთან/უწყებასთან; საგანგებო სიტუაციაში კომიტეტის შექმნასთან დაკავშირებული ბიუროკრატიული გართულებების თავიდან ასაცილებლად, მიზანშეწონილი იქნება მუდმივმოქმედი კომიტეტის დაფუძნება;
- რეგიონის ან პროვინციის ხელისუფლებასთან შეთანხმებას იმის თაობაზე, რომ მათი ვეტ.სამსახურების პერსონალი გადავა ქვეყნის მთავარი ვეტერინარის დაქვემდებარებაში, ხაზოვანი მართვის სისტემის პირობებში, ცხოველთა დაავადებით გამოწვეულ საგანგებო მდგომარეობაზე რეაგირების პროგრამის განსახორციელებლად. ასევე მიღწეული უნდა იქნეს შეთანხმებები, რომლებიც უზრუნველყოფს რეგიონული საველე ვეტ.სამსახურებისა და ლაბორატორიების სრული შემადგენლობით მონაწილეობას საგანგებო მდგომარეობისთვის მზადყოფნის ღონისძიებათა დაგეგმვისა და სპეციალური მომზადების პროგრამებში;
- თანამშრომლობის დაფუძნება ეროვნული ვეტ. სამსახურების შტაბთან, დაავადებით გამოწვეული საგანგებო სიტუაციის შესახებ ადრეულ ეტაპზე გაფრთხილების უზრუნველსაყოფად და მათ შორის, საგანგებო სიტუაციაში დაავადების შემთხვევების შესახებ ეროვნული შტაბისთვის ინფორმაციის გადაცემის მიზნით;
- შეთანხმება სამთავრობო სექტორის მთავარი ვეტ.სამსახურებისთვის და მათ შორის, ცენტრალური ვეტ.ლაბორატორიის გადაყვანის შესახებ ქვეყნის მთავარი ვეტერინარის მმართველი სტრუქტურის დაქვემდებარებაში, საგანგებო პირობებში დაავადებაზე რეაგირების მოხდენის მიზნით;
- ხელშეკრულებების გაფორმება კერძო სექტორის სავეტერინარო ორგანიზაციებთან, უნივერსიტეტებთან და სხვა სამეცნიერო და კვლევით ინსტიტუტებთან ცხოველთა დაავადებით გამოწვეული საგანგებო სიტუაციის დროს საგანგებო მომსახურების გაწევის თაობაზე;
- საჭიროების შემთხვევაში, შეთანხმებას კერძო ვეტ.სამსახურების კადრების დროებით სამთავრობო სექტორში დაქირავების პირობების შესახებ;
- სხვა ქვეყნებთან შეთანხმებას ტექნიკური ან საოპერაციო დახმარების უზრუნველყოფის თაობაზე (ადამიანური რესურსები), საგანგებო მდგომარეობის შექმნის შემთხვევაში.

ბევრ ქვეყანაში, ვეტერინარიის დარგში კერძო სექტორი მცირეა ან საერთოდ არ არსებობს და დაავადების კონტროლის განხორციელებაში, ისინი არავეტერინართა დახმარების იმედად შეიძლება დარჩნენ. ასეთ შემთხვევაში უნდა არსებობდეს მომიჯნავე სექტორებში ხელმისაწვდომი რესურსების მობილიზების მექანიზმი, როგორცაა სოფლის მეურნეობის საკითხებში საკონსულტაციო სამსახურის ან მოსახლეობის მიერ დაფინანსებული ცხოველთა ჯანდაცვის სამსახურის მუშაკები, რომელთაც შესაბამისი სპეციალური მომზადება აქვთ გავლილი. ცხოველთა დაავადების კონტროლის პროცესში არსებითი მნიშვნელობა აქვს ყველა შესაძლო მონაწილეთა განსაზღვრას და მათი მხრიდან ეპიზოოტიის შემთხვევაში, დაუყვანებლივ მოქმედების მზადყოფნის უზრუნველყოფას.

საკონსულტაციო კომიტეტი ცხოველთა საგანგებო

დაავადებათა დაკავშირებულ საკითხებში

ქვეყნებისთვის შეიძლება ძალიან სასარგებლო აღმოჩნდეს ცხოველთა დაავადებით გამოწვეულ საგანგებო მდგომარეობებთან დაკავშირებულ საკითხებში საკონსულტა-

ციო კომიტეტის შექმნა, რომელსაც ისინი მოიწვევენ ღორის აფრიკული ცხელებით (ან ცხოველთა ნებისმიერი სხვა ტრანსსასაზღვრო დაავადებით) გამონეული საგანგებო მდგომარეობის შექმნისთანავე და რომელიც რეგულარულად შეიკრიბება საგანგებო მდგომარეობაში დაავადებაზე რეაგირების პერიოდში. ეს არსობრივად ტექნიკური კომიტეტი იქნება, რომლის ფუნქციაშიც შევა: ეპიდემიოლოგიური და დაავადების კონტროლთან დაკავშირებით სხვა ინფორმაციის გადამონმება; საგანგებო გეგმების ამოქმედებასთან დაკავშირებით რეკომენდაციების უზრუნველყოფა; ღონისძიებათა განხორციელებაზე ზედამხედველობის წარმოება; და ქვეყნის მთავარი ვეტერინარისა და მინისტრისთვის რჩევის უზრუნველყოფა ღონისძიებათა დაგეგმვასთან დაკავშირებით.

ცხოველთა დაავადებით გამონეულ საგანგებო სიტუაციებთან დაკავშირებულ საკითხებში საკონსულტაციო კომიტეტის შემადგენლობაში შეიძლება შედიოდნენ:

- ქვეყნის მთავარი ვეტერინარი (თავმჯდომარე);
- სავლე ვეტ.სამსახურის დირექტორი/დაავადებათა კონტროლის სამსახურის დირექტორი;
- ეპიდემიოლოგიური ერთეულის ხელმძღვანელი;
- შტატების, პროვინციების ან რეგიონების ვეტ.სამსახურების უფროსები;
- ეროვნული ვეტ.ლაბორატორიის დირექტორი;
- დაავადების აფეთქების ადგილებში რეგიონული ვეტ.ლაბორატორიების დირექტორები;
- ფერმერთა ჯგუფების ან ორგანიზაციების წარმომადგენლები;
- სხვა ძირითადი ჯგუფების წარმომადგენლები, როგორიცაა ეროვნულ ვეტერინართა ასოციაციები ან ვეტერინარული უნივერსიტეტები;
- საჭიროებისამებრ, ტექნიკოსი-ექსპერტები, როგორიცაა ცხოველთა დაცვის სპეციალისტები და ენტომოლოგები და მათ შორის, თუ შესაძლებელია დამკვირვებლების სახით, დაავადებასთან ბრძოლის საკითხებში გამოცდილი ვეტერინარები, რომლებიც უკვე პენსიაზე არიან გასული.

თუ მმართველი სტრუქტურის განხორციელება შეუძლებელია, მაშინ მნიშვნელოვანია ცხოველთა დაავადებით გამონეულ საგანგებო სიტუაციასთან დაკავშირებულ საკითხებში, საკონსულტაციო კომიტეტის ფორმირება, რომელიც უზრუნველყოფს საგანგებო ღონისძიებათა გატარებასთან დაკავშირებით შეთანხმებული მიდგომის შემუშავებას.

როდესაც საგანგებო სიტუაციაში დაავადებაზე რეაგირების ღონისძიებები არ ხორციელდება, მიზანშეწონილია საიმითაციო სწავლების (წერილობითი სავარჯიშოები ან საველე პირობებში ტესტირება) ჩატარება იმის დასადასტურებლად, რომ საკომუნიკაციო და საოპერაციო გეგმები გამართულად მუშაობენ და რომ კომერციული ან ადგილობრივი წარმოების სექტორთან მყარი კავშირია. უარყოფითი შედეგების თავიდან ასაცილებლად აუცილებელია მეზობელი ქვეყნებისა და საერთაშორისო ან რეგიონული ორგანიზაციების წინასწარ გაფრთხილება საიმითაციო სწავლების ჩატარების შესახებ.

ცხოველთა დაავადების კონტროლის ეროვნული ცენტრი

ქვეყნებმა უნდა შექმნან ცხოველთა დაავადების კონტროლის მუდმივმოქმედი ეროვნული ცენტრები. ღორის აფრიკული ცხელების ან ცხოველთა სხვა საგანგებო დაავადების აფეთქების შემთხვევაში, ცენტრი პასუხისმგებელი უნდა იყოს ქვეყნის მთავარი ვეტერინარის წინაშე საგანგებო დაავადების კონტროლის ეროვნულ ღონისძიებათა კოორდინირებაზე. ცენტრი განთავსებული უნდა იყოს ეროვნული ვეტ.სამსახურების შტაბში და ეროვნული ეპიდემიოლოგიური ერთეული მასთან უნდა იყოს მიმაგრებული ან მჭიდროდ თანამშრომლობდეს. ქვეყნის მთავარ ვეტერინარს შეუძლია პოლიტიკის განხორციელებასთან დაკავშირებული ყოველდღიური ფუნქციები გადააბაროს ცენტრის ხელმძღვანელს (ჩვეულებრივ, ეს უფროსი ვეტ.მუშაკია). საგანგებო მდგომარეობაში დაავადებაზე რეაგირების პერიოდში, ცხოველთა დაავადების კონტროლის ეროვნული ცენტრის ფუნქციები მოიცავს:

- ქვეყნის მთავარი ვეტერინარისა და ცხოველთა დაავადებების კონტროლის ეროვნული ცენტრის მიერ დაავადებათა კონტროლის შეთანხმებული პოლიტიკის განხორციელებას;
- ცხოველთა დაავადების კონტროლის ადგილობრივი ცენტრების მიერ წარმოებული სამუშაოების ხელმძღვანელობას და მონიტორინგს;
- პერსონალისა და სხვა რესურსების სიების განახლებასა და შედგენას, იმის მითითებით თუ საიდან შეიძლება შემდგომში რესურსების მობილიზება;
- ადგილობრივ ცენტრებში კადრებისა და რესურსების განაწილება;
- მარაგების შეკვეთა და მიწოდება (ღორის აფრიკული ცხელების გარდა სხვა დაავადებებისთვის განკუთვნილი ვაქცინები);
- ღონისძიებების განხორციელების პროცესის მონიტორინგს და ქვეყნის მთავარი ვეტერინარისთვის ტექნიკური რჩევის უზრუნველყოფას;
- ქვეყნის მთავარი ვეტერინარისთვის რჩევის უზრუნველყოფას დაავადების კონტროლის ზონებისა და რაიონების განსაზღვრასთან დაკავშირებით;
- იმ საწარმოთა სიებისა და საკონტაქტო მონაცემთა განახლებასა და შედგენას, რომლებიც მაღალი რისკის ქვეშ იმყოფებიან ან თავად წარმოადგენენ მაღალ რისკს;
- კავშირის წარმოება საგანგებო მდგომარეობაში დაავადებაზე რეაგირების პროცესში ჩართულ ჯგუფებთან და მათ შორის იმ ჯგუფებთან, რომლებიც ამოქმედებულნი არიან დაავადების საგანგებო ეროვნული გეგმის ნაწილის სახით;
- საერთაშორისო მასშტაბით დაავადებისა და დაავადების შემთხვევების შესახებ ანგარიშების მომზადებას დაავადებისგან თავისუფალი ზონის ან ქვეყნის სტატუსის აღიარების მოსაპოვებლად;
- საერთო ინფორმირებისა და ინფორმაციის (მათ შორის პრეს-რელიზების) საჯაროდ გამოქვეყნების პროგრამების განხორციელების პროცესის მართვა;
- საერთო და ფინანსური ადმინისტრირება და აღრიცხვის წარმოება.

ცხოველთა დაავადების კონტროლის ეროვნული ცენტრი სრულყოფილად უნდა იყოს აღჭურვილი ქვეყნის 1:50 000 მასშტაბის რუკებით (ან კომპიუტერული დარუკების მონაცემთა ბაზით, რომელიც ჩვენთვის საინტერესო ადგილების უფრო დეტალურ გამოსახულებას უზრუნველყოფს) და საკომუნიკაციო ტექნიკით (ტელეფონის, რადიოს, ელ.ფოსტისა და ფაქსის ჩათვლით), რეგიონულ ვეტ.სამსახურებთან ან ცხოველთა დაავადების კონტროლის ადგილობრივ ცენტრებსა და ვეტ.ლაბორატორიებთან კავშირის დასამყარებლად. ასეთი ცენტრი დაკავშირებული უნდა იყოს საინფორმაციო სისტემასთან, რომელიც უზრუნველყოფს ინფორმაციას დაავადებით გამოწვეული საგანგებო მდგომარეობის შესახებ.

ცხოველთა დაავადების კონტროლის ადგილობრივი ცენტრები

ღორის აფრიკული ცხელებით გამოწვეულ საგანგებო მდგომარეობაში, ვეტერინარულ და სასოფლო-სამეურნეო საკითხებში საკონსულტაციო სამსახურების საოლქო განყოფილებები, რომლებიც ინფიცირებულ კერებთან ყველაზე ახლოს მდებარეობენ, მოქმედებენ როგორც ცხოველთა დაავადების კონტროლის ადგილობრივი ცენტრები. ზედამხედველობის ან დაავადების კონტროლით გათვალისწინებული სხვა სამუშაოების წარმოების მიზნით ჯგუფებს, ერთ დღეში, უნდა შეეძლოთ ნებისმიერ ადგილას ჩასვლა და უკან დაბრუნება. ცხოველთა დაავადების კონტროლის დროებითი ადგილობრივი ცენტრების განთავსების ადგილები (მაგალითად, ადგილობრივ სამთავრობო უწყებებთან), წინასწარ უნდა იყოს შეთანხმებული.

რეგიონული და საოლქო ვეტ.სამსახურების მუშაკები პასუხისმგებელი არიან დაავადების კონტროლის იმ სამუშაოებზე, რომლებიც მათ ტერიტორიებზე წარმოებს და უფლება აქვთ შევიდნენ ფერმებში, შეაგროვონ ნიმუშები და მიიღონ ზომები მათ მიერ კონტროლირებად ტერიტორიაზე ღორებისა და ღორის ხორცის პროდუქტების შემოტანის/გატანის თავიდან ასაცილებლად. ისინი უზრუნველყოფილი უნდა იყვნენ: ნიმუშების შეგროვებისა და გადაცემისთვის საჭირო მასალებით; მაცივრით,

რომელიც საჭიროა ხანმოკლე დროის განმავლობაში ნიმუშების შესანახად; დამცავი ტანსაცმელი; სადეზინფექციო საშუალებათა გარკვეული მარაგით; სატრანსპორტო საშუალებით და სანვავით; და ასევე საკომუნიკაციო საშუალებით, რომელიც ქვეყნის მთავარ ვეტერინართან დაკავშირებისთვის არის საჭირო. სახელმწიფო სტრუქტურებმა უნდა უზრუნველყონ თანამშრომლობა სხვა სამსახურების მხრიდან, როგორიცაა პოლიცია, საზოგადოებრივი სამუშაოების დეპარტამენტები და მასმედიის საშუალებები, რომლებიც დახმარებას გაუწევენ დაავადების გავრცელების პრევენციაში. ასეთი მუშაკები უზრუნველყოფილი უნდა იყვნენ საჭირო მასალებით საზოგადოების ინფორმირებისთვის და ფერმერებისთვის ინტენსიური სწავლების ჩასატარებლად და საინფორმაციო კამპანიების განსახორციელებლად. უნინარეს ყოვლისა კი, ისინი ყოველთვის ზედმინევნიტ ზუსტ ინფორმაციას უნდა ფლობდნენ დაავადების სტატუსისა და ასევე ცხოველთა დახოცვის და კომპენსაციის გადახდის შესახებ, როდესაც ადგილი აქვს ასეთი ღონისძიებების გატარებას.

თავი 8

დამხმარე გეგმები

დამხმარე გეგმები უზრუნველყოფს მხარდაჭერას ღირს აფრიკული ცხელების ან ნებისმიერი სხვა დაავადების შემთხვევაში საგანგებო სამოქმედო გეგმის განხორციელებისთვის.

ფინანსური გეგმა

ფინანსური რესურსების დაგვიანებით მობილიზება წარმოადგენს მთავარ დაბრკოლებას საგანგებო დაავადებათა აფეთქებებზე სწრაფად რეაგირებისთვის. მცირეოდენი ფინანსური რესურსების მყისიერი გამოიყენება, სამომავლოთ მნიშვნელოვანი ხარჯის თავიდან აცილების შესაძლებლობას მოგცემთ. ამდენად წინასწარი ფინანსური დაგეგმვა, საგანგებო ვითარებაში დაავადებაზე რეაგირებისთვის მზადყოფნის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს.

ფინანსური გეგმების შემუშავება საჭიროა იმისათვის, რომ დაავადებით გამოწვეულ საგანგებო მდგომარეობაზე რეაგირების მოსახდენად გარანტირებული იყოს საგანგებო ფონდების დაუყოვნებლივ გამოყოფა. აღნიშნული თანხები განერილია იმ აუცილებელი ხარჯებისთვის, რომლებიც აღემატება სახელმწიფო ვეტ.სამსახურებისთვის გამოყოფილი ნორმალური საოპერაციო ხარჯების ოდენობას. ფინანსურ გეგმებს ამტკიცებენ სახელმწიფო დეპარტამენტები და მათ შორის, ეკონომიკური დაგეგმვის უწყება და ფინანსთა სამინისტრო (დეპარტამენტი).

საგანგებო სიტუაციებისთვის გამოყოფილი ფინანსური რესურსებით შესაძლებელია დაავადების კონტროლის/აღმოფხვრის ღონისძიებებთან დაკავშირებული საერთო ხარჯების დაფარვა. მაგრამ, უფრო ხშირად ეს წინასწარ მომზადებული დაფინანსების წყაროა, რომელიც ვეტერინარულ დეპარტამენტს საშუალებას აძლევს მყისიერად დაიწყოს მოქმედება და გაატაროს ის ღონისძიებები, რომლებსაც საწყისი ფაზები მოიცავს და დაიწყოს აფეთქების ადგილზე ვითარებისა და საკონტროლო ღონისძიებათა პროგრამის განხილვა. საველე სიტუაციაში უკეთ გარკვევისთანავე და სახელმწიფო დეპარტამენტისთვის არსებული მდგომარეობის შესახებ მოხსენების შემდეგ, დაავადების საბოლოოდ აღმოსაფხვრელად საჭირო თანხები დამატებით უნდა იქნეს გამოყოფილი.

ფინანსური რესურსების გამოყოფის პირობები წინასწარ უნდა იყოს განსაზღვრული. ჩვეულებრივ, ქვეყნის მთავარ ვეტერინარს ფინანსური რესურსებით უზრუნველყოფენ მაშინ, როდესაც:

- ღირს აფრიკული ცხელებით ან სხვა საგანგებო დაავადების დიაგნოზი დადასტურებულია ან საეჭვო
- დაავადების აფეთქება ექვემდებარება კონტროლს ან აღმოფხვრას;
- დაავადების კონტროლის გეგმები მზად არის და დამტკიცებულია.

ფინანსური რესურსები შეიძლება გამოყოფილი იყოს ამ მიზნისთვის განკუთვნილი სპეციალური ფონდების სახით, ან ხელმისაწვდომი იყოს საკრედიტო უფლების სახით სამთავრობო ანგარიშზე წინასწარ შეთანხმებული თანხის ოდენობაზე.

ზოგიერთ ქვეყანაში სასურველია, რომ მთავრობამ და კერძო სექტორმა დააფინანსონ ღირს აფრიკული ცხელებისა და სხვა დაავადებათა წინააღმდეგ პროგრამები იმ მოცულობით, რომელზეც შეთანხმდებიან თითოეული ასეთი დაავადების აღმოფხვრის შედეგად მოპოვებული საზოგადოებრივი და კერძო სარგებლის ბუნებისა და ოდენობის განსაზღვრის შემდეგ. დაფინანსების ფორმულა შეთანხმების საგანს წარმოადგენს: თითოეულ სექტორს შეუძლია გადაიხადოს დაავადების წინააღმდეგ მიმართულ ღონისძიებათა კამპანიის მთლიანი ღირებულების ფიქსირებული პრო-

ცენტით ან დააფინანსოს კონკრეტული კომპონენტი. თუ დაფინანსებაში კერძო სექტორი მონაწილეობს, აუცილებელია განისაზღვროს ვისთვის არის მომგებიანი ესა თუ ის კომპონენტი (კომპონენტები) და შესაბამისად, ვისზე უნდა გადანაწილდეს ხარჯების დაფარვა. ეს შეიძლება იყოს გადამამუშავებელი საწარმოები, სავაჭრო და ფერმერთა ორგანიზაციები. ასევე უნდა განისაზღვროს კერძო სექტორიდან თანხების მობილიზების წესი. ეს შეიძლება გაკეთდეს შესაქონლეობის დაბეგვრის მეშვეობით (შესაძლებელია პირუტყვით ვაჭრობის გარიგებებზე ან მის დაკვლაზე გადასახადის შემოღება), უზრუნველყოფილი ფინანსური რესურსების ან სწარმოს დაზღვევის სახით. ნებაყოფლობითი ინდივიდუალური სადაზღვევო პოლისები საკმარისია დაავადებით ან დაავადების კონტროლის ღონისძიებათა განხორციელების შედეგად მიყენებული ზარალისგან დასაზღვევად, მაგრამ საკმარისი არ არის დაავადების აღმოფხვრის ღონისძიებებთან დაკავშირებული მთლიანი ხარჯის დასაფარავად.

საგანგებო დაავადების აღმოფხვრის მთლიანი კამპანიის დაფინანსება შეიძლება აღემატებოდეს ეროვნული რესურსების მოცულობას. ასეთ შემთხვევაში, გეგმები წინასწარ უნდა შემუშავდეს შესაძლო საერთაშორისო დონორების გამოვლენის მიზნით და მათ შორის, საგანგებო დახმარების მისაღებად FAO-ს ან სხვა საერთაშორისო სააგენტოებისგან. დაფინანსების მისაღებად განაცხადების შევსების პროცედურები და მათი ჩაბარების მოთხოვნები წინასწარ უნდა იყოს განსაზღვრული.

ფინანსური გეგმა უნდა შეიცავდეს ღორის მეპატრონეებისთვის განკუთვნილ დებულებებს დაავადების აღმოფხვრის ღონისძიების დროს განადგურებული პირუტყვის ან ქონებისთვის კომპენსაციის გადახდის შესახებ; საკვების შეძენის შესახებ იმ ფერმერებისთვის, რომელთაც ჯანმრთელი ღორები ჰყავთ და ღორის გაყიდვის აკრძალვის შედეგად გარკვეული ზარალი მიაღდა; და საგანგებო დახმარების განწესა იმ ადამიანებისთვის, რომლებიც სერიოზულად დაზარალდნენ საკვების უკმარისობის გამო, რომელიც დაავადების ან დაავადების კონტროლის ღონისძიებამ გამოიწვია.

ამგვარი ფინანსური დაგეგმვა მხოლოდ სოფლის მეურნეობის ან მეცხოველეობის დეპარტამენტის კომპეტენციას არ უნდა წარმოადგენდეს და მასში მონაწილეობა უნდა მიიღონ სხვა შესაბამისმა სამინისტროებმაც (მაგ. ფინანსთა, ვაჭრობის, გარემოს დაცვის და. ა.შ აგრეთვე და პრემიერ მინისტრის აპარატი).

რესურსების დაგეგმვა

რესურსების გეგმის მომზადებაში პირველი ნაბიჯია რესურსების აღრიცხვა. ეს გულისხმობს იმ რესურსების ჩამოთვლას (მათ შორის პერსონალის, აღჭურვილობისა და სხვა მასალების), რომლებიც საჭიროა ღორის აფრიკული ცხელების ან სხვა დაავადების მცირემასშტაბიან აფეთქებაზე რეაგირების მოსახდენად. რესურსების შემდეგი ჩამონათვალი შეიძლება განიხილებოდეს, როგორც საინდიკატორო და არა ამომწურავი ჩამონათვალი:

ცხოველთა დაავადების კონტროლის ეროვნული ცენტრი

- დაავადების კონტროლის საკითხებში უფროსი ვეტ.მუშაკები და ეპიდემიოლოგები;
- ვეტერინარები და ბიოლოგები.
- ენტომოლოგები.
- საოპერაციო, მატერიალურ-ტექნიკური უზრუნველყოფის, საფინანსო და ადმინისტრაციული დარგის მუშაკები.
- ეპიდემიოლოგიური და სხვა სახის ინფორმაციის აღრიცხვისა და დამუშავებისთვის საჭირო კადრები.
- 1:50 000 და 1:10 000 მასშტაბის რუკები.
- კომპუტერები და სხვა ტექნიკური მოწყობილობა.
- საკომუნიკაციო საშუალებები ადგილობრივ ხელმძღვანელობასთან დასაკავშირებლად, როგორიცაა ტელეფონი, ფაქსი და ელ.ფოსტა.
- მიმდინარე ხარჯების ფონდი (ექვემდებარება აღრიცხვას).

ცხოველთა დაავადების კონტროლის ადგილობრივი ცენტრები

- დაავადების კონტროლის საკითხებში უფროსი ვეტ.მუშაკები და ეპიდემიოლოგები.
- ტექნიკური მხარდაჭერის, საოპერაციო და ადმინისტრაციული მუშაკები.
- ოფისები.
- საოფისე აღჭურვილობა.
- რუკები.
- ტელეფონი და ფაქსი.
- მიმდინარე ხარჯების ფონდი (ექვემდებარება აღრიცხვას).
- პროფორმები დაავადების კონტროლის ოპერაციებისთვის.

გარკვეულ გარემოებებში, შესაძლოა ხელმისაწვდომი იყოს კომპიუტერები და ელ.ფოსტა.

სადიაგნოსტიკო ლაბორატორიები

- სპეციალურად მომზადებული ლაბორატორიის პერსონალი.
- ლაბორატორიის სტანდარტული აღჭურვილობა, რომელიც კარგ სამუშაო მდგომარეობაშია.
- სპეციალური აღჭურვილობა ძირითადი საგანგებო დაავადებებისთვის, რომელიც კარგ სამუშაო მდგომარეობაშია.
- სადიაგნოსტიკო რეაგენტები ჩასატარებელი ტესტებისთვის.
- მითითებულ ლაბორატორიაში, საერთაშორისოდ მიღებული ნიმუშების გადასატანი კონტეინერები.
- მითითებულ ლაბორატორიაში ნიმუშების გაგზავნის ოქმები.

დიაგნოსტიკა/ზედამხედველობა

- ვეტერინარები და დამხმარე ვეტ.სამსახურების მუშაკები.
- ტრანსპორტი.
- რუკები.
- საკომუნიკაციო საშუალებები და მათ შორის პოზიციის დასაფიქსირებელი სისტემები (GPS-სისტემა).
- ბუკლეტები და პოსტერები დაავადების (დაავადებათა) შესახებ.
- აღჭურვილობა სადიაგნოსტიკო ნიმუშების შეგროვებისა და ტრანსპორტირებისთვის:
- სისხლის ნიმუშის შეგროვებისათვის საჭირო აღჭურვილობა;
- ლემის გასაკვეთი იარაღების კრებული;
- საყინულე;
- ნებადართული სადეზინფექციო საშუალებები, საპნები და სარეცხი ფხვნილები;
- მაგარი ჯაგრისები.
- მოწყობილობა ღორის დასაკავებლად.

დაკვლა, ჩამარხვა და დეზინფექცია

- ვეტ. მუშაკები და სხვა პერსონალი, რომელიც აწარმოებს ზედამხედველობას.
- სატრანსპორტო საშუალება.
- ღორების დასახოცად საჭირო, ნებადართული აღჭურვილობა.
- დამცავი ტანსაცმელი.
- მოწყობილობა ღორის დასაკავებლად.
- მტკირთავი, ფრონტალური ჩატვირთვის მოწყობილობით და მიწის სათხრელი აღჭურვილობა.
- ნებადართული სადეზინფექციო საშუალებები, საპნები და სარეცხი ფხვნილები.
- მაგარი ჯაგრისები.

- ბარები და სახეხები.
- აღჭურვილობა მაღალი წნევის ქავლით რეცხვისთვის.
- ჩამქრალი კირი ღორის ლემის დასაფარავად, თუ მათი დანვა შესაძლებელი არ არის.
- ლემის დასაწვავად საჭირო სანავი (ჩვეულებრივ, დიზელის ნაზავი მცირე რაოდენობის ბენზინთან) და ძველი საბურავები წვის პროცესის დასაჩქარებლად, ჰაერის ცირკულაციის ხელშეწყობისა და მაღალი ტემპერატურის შენარჩუნების გზით.

საკარანტინო და პირუტყვის გადაადგილების კონტროლის მიქანიზმები

- აღმასრულებელთა ჯგუფები.
- სატრანსპორტო საშუალება.
- გზებზე განთავსებული საკონტროლო პუნქტები.
- ნიშნები და პოსტერები.

უნდა მომზადდეს არსებული რესურსების ჩამონათვალი, რომელშიც მითითებული იქნება სპეციფიკაციები, რაოდენობა და ადგილმდებარეობა. აუცილებელია სპეციალისტების აღმრიცხველი რეესტრის წარმოება, სადაც მითითებული იქნება მათი კვალიფიკაცია და ღორის აფრიკულ ცხელების შემთხვევებთან მუშაობის გამოცდილება. დაავადებათა კონტროლის ეროვნულ ცენტრსა და რეგიონულ ოფისებში, ყოველწლიურად (მინიმუმ) უნდა მოხდეს რესურსების ჩამონათვალისა და კადრების აღმრიცხველი რეესტრების განახლება.

საჭირო და ხელმისაწვდომი რესურსების სიების შეჯერება რესურსებში დეფიციტის გამოვლენის შესაძლებლობას უზრუნველყოფს. რესურსების გეგმაში მითითებული უნდა იყოს, არსებულ ნაკლოვანებობათა შევსების საშუალებები, საგანგებო მდგომარეობის შემთხვევაში. საიმპიტაციო (სიმულაციური) სწავლება ასევე დაგეხმარება რესურსების დაგეგმვაში არსებული დეფექტებისა და ნაკლოვანებობის გამოვლენაში და ამგვარად შესაძლებელი იქნება მათი გამოსწორება.

დამატებითი აუცილებელი რესურსების მოძიებისთვის სხვადასხვა ალტერნატივები არსებობს:

- იმ ადგილების ჩამონათვალი, სადაც შესაძლებელია ძირითადი აღჭურვილობისა და მარაგების შეძენა, დაქირავება ან თხოვნა;
- ცენტრალური მაღაზია, სადაც შესაძლებელია ძნელად მოსაპოვებელი საქონლის შეძენა, როგორიცაა სადებიზფექციო საშუალებები და საქონელი, რომლის მომზადებასაც დრო სჭირდება, როგორიცაა პროფორმები;
- შეთანხმებები სხვა სახელმწიფო უწყებებიდან პერსონალისა და აღჭურვილობის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით, მაგალითად, მიწის სათხრელი აღჭურვილობის თაობაზე ტრანსპორტისა და მიწის სამუშაოებზე პასუხისმგებელ დეპარტამენტთან, ხოლო საკომუნიკაციო საშუალებათა თაობაზე თავდაცვის სამსახურებთან;
- შეთანხმებები ვეტერინართა ასოციაციებთან დროებითი დასაქმების თაობაზე, პრაქტიკოსი ვეტერინარების ან ვეტერინარული ფაკულტეტის სტუდენტების მობილიზებაზე საგანგებო სიტუაციის განვითარების შემთხვევაში.

სადიაგნოსტიკო აგენტების მიწოდება კონკრეტულ პრობლემებთან არის დაკავშირებული, ვინაიდან საერთაშორისო წყაროები შეზღუდული რაოდენობით არის ხელმისაწვდომი. საიმედო სადიაგნოსტიკო აგენტების წყაროების თაობაზე კონსულტაციისთვის მიმართეთ ღორის აფრიკული ცხელების საერთაშორისო ლაბორატორიას (www.oie.int/ ან <http://empres-i.fao.org/empres-i/home>).

უნდა აღინიშნოს, რომ ადექვატური სადიაგნოსტიკო შესაძლებლობების შენარჩუნებისა და კომპეტენციის უზრუნველყოფისთვის, ლაბორატორიებმა რეგულარულად უნდა ჩაატარონ საბაზო ტესტები ნიმუშებზე, რომელთა სტატუსი ცნობილი ან უცნობი. ტესტის ნიმუშები პერიოდულად უნდა გაიგზავნოს ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციისა და FAO-ს მიერ მითითებულ ლაბორატორიას.

რიებში, თუნდაც უარყოფითი პასუხების ჯვარედინი კონტროლისთვის. სასურველია მონაწილეობის მიღება მეზობელი ქვეყნებისა და მითითებული ლაბორატორიის მიერ ერთობლივად ორგანიზებული ე.წ. პრეციპიტაციის დიაგნოსტიკის რგოლისებრ ტესტებში. ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის ან FAO-ს მითითებულ ცენტრებში ღორის აფრიკული ცხელების დიაგნოზის დასადასტურებლად ან ვირუსის დახასიათებისთვის, ნიმუშების ჩაბარების პროცესის დაჩქარების მიზნით დაუკავშირდით FAO-ს, ელ.ფოსტის მისამართზე *empres*

რესურსების დაგეგმვისა და ინვენტარიზაციის სივრცის განახლება ყოველწლიურად უნდა წარმოებდეს.

კანონმდებლობა

დაავადებით გამოწვეული საგანგებო მდგომარეობისთვის მზადყოფნის ღონისძიებათა დაგეგმვის პროცესში აუცილებელია პარლამენტის აქტების ან სამთავრობო დადგენილებების ამოქმედება, რომლებიც უზრუნველყოფს საკანონმდებლო ბაზას და დაავადების კონტროლის ღონისძიებათა განხორციელებისათვის საჭირო უფლებამოსილებას. ეს შეიძლება მოიცავდეს კანონმდებლობას, რომელიც ითვალისწინებს:

- ღორის აფრიკული ცხელებისა და ცხოველთა სხვა პირველი რიგის დაავადებათა შემთხვევების შესახებ ინფორმაციის სავალდებულო წესით შეტყობინებას;
- ოფიციალური პირების ან სხვა სპეციალურად დანიშნული პერსონალის დაშვებას ფერმების ან მეცხოველეობის სხვა საწარმოთა ტერიტორიაზე, დაავადების ზედამხედველობის და მათ შორის, სადიაგნოსტიკო ნიმუშების შეგროვების მიზნით და დაავადების კონტროლის განსახორციელებლად;
- ტერიტორიების ინფიცირებულ ტერიტორიებად და დაავადების კონტროლის ზონებად გამოცხადებას;
- ფერმების ან მეცხოველეობის სხვა საწარმოთა კარანტინში მოქცევას;
- პირუტყვის, ცხოველური წარმოშობის პროდუქტების ან პოტენციურად დაბინძურებული მასალების გადაადგილების აკრძალვასა და ცხოველთა ჯანდაცვის ორგანიზაციის მიერ წინასწარ დადგენილ პირობებში მათ გადაადგილებაზე ნებართვების გაცემას;
- ინფიცირებული ან პოტენციურად ინფიცირებული პირუტყვისა და დაბინძურებული ან პოტენციურად დაბინძურებული პროდუქტებისა და მასალების სავალდებულო წესით განადგურებასა და უსაფრთხოდ უტილიზაციას, სამართლიანი კომპენსაციის გადახდის პირობით;
- დაავადების კონტროლის სხვა ღონისძიებათა განხორციელებას;
- დაავადების კონტროლის პროგრამის ნაწილის სახით განადგურებული პირუტყვისა და ქონების მეპატრონეებისთვის კომპენსაციის გადახდასა და ამგვარი კომპენსაციისთვის სტანდარტების განსაზღვრას;
- მაღალი რისკის საწარმოებისა და პირუტყვის ბაზრებისთვის, სასაკლაოებისა და საყასბოებისთვის სავალდებულო წესით დასაცავი ნორმებისა და წესების შემოღებას და დაავადების კონტროლის ღონისძიებათა განხორციელებას;
- სადაც ეს მისაღებია, ცხოველთა სავალდებულო წესით იდენტიფიცირებას.

ფედერალური მართვის სისტემის მქონე ქვეყნებში, ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე უნდა მოქმედებდეს ჰარმონიზებული, შესაბამისობაში მოყვანილი კანონმდებლობა ცხოველთა დაავადებით გამოწვეულ საგანგებო მდგომარეობასთან დაკავშირებით. იგივე წესი უნდა მოქმედებდეს ქვეყნებს შორის, იმ რეგიონებში, სადაც თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმებებით დაშვებულია შეუზღუდავი ვაჭრობა შინაური ცხოველებით და ცხოველური წარმოშობის პროდუქტებით (მაგალითად, ევროკავშირში).

თავი 9

სამოქმედო გეგმა

სამოქმედო გეგმა წარმოადგენს მითითებების კრებულს, რომელიც მოიცავს საკონტროლო ზომებს, რომლებიც უნდა განხორციელდეს ღორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით შექმნილი საგანგებო მდგომარეობაში, დაწყებული დაავადების პირველი საეჭვო შემთხვევიდან მის საბოლოოდ აღმოფხვრამდე. იგი დანვრლებით აღწერს იმ მოქმედებებს, რომლებიც ღორის აფრიკული ცხელების პირველი საეჭვო შემთხვევის შესახებ ინფორმაციის მიღების შემდეგ უნდა განხორციელდეს.

მოცემული თავი უზრუნველყოფს ზოგად სახელმძღვანელო მითითებებს იმ ქმედებებთან დაკავშირებით, რომლებიც უნდა განხორციელდეს ღორის აფრიკული ცხელების აფეთქების თითოეულ ფაზაში, მაგრამ ყველა ქვეყანას ვეტ.სამსახურის განსახვავებული მარეგულირებელი სტრუქტურა გააჩნია. ყველა ქვეყანამ უნდა შეიმუშაოს საკუთარი სამოქმედო გეგმა, რომელშიც განსაზღვრული იქნებიან თითოეული მოქმედებისთვის პასუხისმგებელი პირები. ასევე უნდა განისაზღვროს საკომუნიკაციო ხაზები ღორის მეპატრონეებსა და საველე და ეროვნულ ვეტ.სამსახურებს შორის და მათ შესახებ ინფორმაცია ცნობილი უნდა გახდეს ყველა მხარისთვის. ეს საკომუნიკაციო ხაზები ამყარებენ სახელმძღვანელო ჯაჭვს, რომელიც ამოქმედდება ღორის აფრიკული ცხელების (ან ცხოველთა სხვა დაავადებასთან დაკავშირებით შექმნილ საგანგებო მდგომარეობაში) საეჭვო შემთხვევაში. სამოქმედო გეგმის წარმატება დამოკიდებულია სახელმძღვანელო ჯაჭვის თითოეულ რგოლზე, რომელიც ფუნქციონირებს ისე, როგორც ეს ზემოთ არის აღწერილი.

ქვეყნებმა დეტალურად უნდა შეიმუშაონ ზოგადი საოპერაციო პროცედურები, რომლებიც გამოყენებული იქნება ღორის აფრიკული ცხელებისა და სხვა ეპიდემიური დაავადებების მიმართ. შეიძლება საჭირო გახდეს დამატებითი სახელმძღვანელოების მომზადება, რომლებიც მოიცავს ზოოსანიტარულ ნორმებსა და წესებს მაღალი რისკის საწარმოებისთვის, როგორიცაა ცხოველთა ტრანსპორტირება, ხორცის გადამამუშავებელი ქარხნები ან საქონლის ბაზრები.

იმ ქვეყნებს, რომლებიც ეროვნულ ან რეგიონულ დონეზე საგანგებო მდგომარეობის წინაშე დგანან, შეუძლიათ მიმართონ არსებულ და უკვე აპრობირებულ საგანგებო გეგმებს ისეთ საკითხებთან დაკავშირებით, როგორიცაა დაავადების კონტროლის ცენტრის მართვა, დეკონტამინაცია, ცხოველების ლიკვიდაციისა და დამარხვა/განადგურების პროცედურები, საზოგადოებასთან ურთიერთობა, ზარალის შეფასება და კომპენსაციის გადახდა, ლაბორატორიების მზადყოფნაში მოყვანა, ხელოვნური განაყოფიერება, რძის დამუშავება, ხორცის დამუშავება, საკვებისა და პირუტყვის ბაზრობები და სატრანსპორტო საშუალებები (მაგალითისათვის, ავსტრალიის ვეტერინარული საგანგებო გეგმა [AUSVETPLAN]). თუმცა, ამ ქვეყნების მიერ შეიძლება ერთმანეთისგან განსხვავებული სტანდარტები იყოს მიღწეული და სასურველია, რომ ქვეყნებმა ან რეგიონებმა საკუთარი საწარმოო სახელმძღვანელოები შეიმუშაონ ადგილობრივი პირობების გათვალისწინებით. ამ გეგმების გადახედვა და მათში ცვლილებების შეტანა საჭიროებისამებრ ხშირად უნდა მოხდეს.

გამოძიების ფაზა

გამოძიების ფაზა იწყება მაშინ, როდესაც ვეტერინარული სამსახურების მიერ მიღებული იქნება ინფორმაცია ღორის აფრიკული ცხელების შესაძლო შემთხვევის შესახებ. ღორის აფრიკული ცხელების ან ცხოველთა სხვა სერიოზული დაავადების თაობაზე ეჭვის გაჩენის შემთხვევაში, ინფორმაციის შეტყობინება უშუალოდ ვეტერინარული ან ცხოველთა ჯანდაცვის სამსახურის მუშაკისთვის (ან სხვა არხის მეშვე-

ბით, როგორიცაა მაგ. საოლქო ხელისუფლება), უნდა იყოს თითოეული მოქალაქის კარგად გაცნობიერებული სამართლებრივი მოვალეობა. საექვო შემთხვევის (განსაკუთრებით მაღალი სიკვდილიანობა ღორებში) შესახებ ინფორმაციას ადგილობრივ ვეტ.სამსახურებს სავარაუდოდ შეატყობინებენ ცხოველთა ჯანდაცვის სამსახურის მუშაკები, სასაკლაოები, ფერმერები და პირუტყვის მეპატრონეები, თემის თავკაცები, კერძო პრაქტიკოსი ვეტერინარები ან მეცხოველეობით დაინტერესებული არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები.

ღორის აფრიკული ცხელების საექვო შემთხვევის შესახებ ინფორმაციის მიღებისთანავე, გამოძიების ფაზაში შემდეგი მოქმედებები უნდა განხორციელდეს:

- ანგარიშის შესწავლა სპეციალურად მომზადებული ეროვნული ვეტ.სამსახურების მიერ და მათ შორის ნიმუშების შეგროვება ლაბორატორიებში გასაგზავნად;
- ლაბორატორული ტესტირება;
- დაავადების გავრცელების პრევენცია; მიუხედავად იმისა არსებობს თუ არა ამის სამართლებრივი ძალაუფლებები, ყველაფერი უნდა გაკეთდეს საზოგადოების მხრიდან თანამშრომლობის მოსაპოვებლად ღორებისა და ღორის ხორცის პროდუქტების გადაადგილების არ დაშვების მიზნით მანამდე, ვიდრე ღორის აფრიკული ცხელების დიაგნოზი იქნება დამტკიცებული;
- კლინიკური და ეპიდემიოლოგიური შედეგების შესახებ ცენტრალური და რეგიონული ვეტ.სამსახურების ინფორმირება;
- ყველა დაინტერესებული პირისთვის (ცენტრალური და ადგილობრივი უწყებების დონეზე) ლაბორატორული შედეგების მოხსენება, როდესაც ისინი ხელმისაწვდომი გახდება;
- გამოძიების დროს წარმოდგენილ მონაცემთა უწყვეტი შეფასება იმ პერსონალის მიერ, რომელიც ღორის აფრიკული ცხელების შესახებ საკმარის ცოდნას ფლობს, რათა ინფორმაციაზე დაყრდნობით მიიღოს გადაწყვეტილებები იმასთან დაკავშირებით საჭიროა თუ არა მზადყოფნის ფაზის გაგრძელება, თუ შემდგომი ღონისძიებები უნდა შეჩერდეს.

პოტენციურად ინფიცირებული საწარმოს ტერიტორიაზე მისვლის შემდეგ, ჯგუფის ხელმძღვანელმა უნდა უზრუნველყოს სადეზინფექციო პროცედურების სათანადოდ განხორციელება იმისათვის რომ გამოძიებულების მიერ არ მოხდეს ინფექციის გატანა საწარმოს ტერიტორიიდან.

ნიმუშები (გაცივებული ან დაკონსერვებული) რაც შეიძლება სწრაფად უნდა გადაიგზავნოს ლაბორატორიაში, რომელიც სათანადოდ არის აღჭურვილი დიაგნოზის დასასმელად. იმ ქვეყნებში, სადაც არ არსებობს ღორის აფრიკული ცხელების დიაგნოზის დასადასტურებლად სათანადოდ აღჭურვილი ლაბორატორიები, ნიმუშები უნდა გადაიგზავნოს საერთაშორისოდ აღიარებულ ლაბორატორიაში.

თუ ადგილზე ჩატარებული გამოკვლევა მიუთითებს ინფექციის სხვა კერების არსებობაზე, როგორც ინფიცირებული მასალების(ინვენტარის/საკვების და ა.შ.) წყაროზე ან მიმღებზე, ასეთი კერები დაუყოვნებლივ უნდა იქნეს გამოძიებული პირველი სადიაგნოსტიკო პასუხების მიღების შემდეგ. ასეთ შემთხვევაში ხორციელდება იგივე პროცედურა, როგორც პირველი შემთხვევის დროს.

საკომუნიკაციო კავშირები ფერმებიდან ეროვნულ ვეტ.სამსახურებთან დაკავშირებისთვის შეიძლება გამოყოფილი იყოს მცირე ან დიდი რაოდენობით, რაც ქვეყნის სიდიდესა და ვეტ.სამსახურების იერარქიაზე დამოკიდებულია. როდესაც ღორის აფრიკული ცხელების ალბათობა არსებობს, ანგარიშები რაც შეიძლება სწრაფად უნდა გადაეგზავნოს ქვეყნის ვეტ.სამსახურის დირექტორს. მართალია ცრუ განგამის გამოძიებამ შეიძლება ზედმეტი პრობლემები შეგვიქმნას და ზედმეტ ხარჯთან იყოს დაკავშირებული, მაგრამ პირველი დაფიქსირებული (საინდექსო) შემთხვევის გამოტოვებას იმ მიზეზით, რომ ვილაც დაავადების შესახებ არასრულ ინფორმაციას ფლობდა და ამიტომ ბოლომდე არ იყო დარწმუნებული, შეიძლება კატასტროფული შედეგები მოჰყვეს. იმ ქვეყნებში, სადაც ინფექცია ადრე არ ყოფილა გავრცელებული, ნაკლებ სავარაუდოა, რომ საინდექსო შემთხვევა პირველი იყოს.

თუ გამოძიება გვიჩვენებს, რომ გარემოებები მიუთითებს ღორის აფრიკული ცხელების არსებობაზე, ან თუ ალტერნატიული დიაგნოზი შეიძლება დაისვას, მაშინ უკვე შესაძლებელია ცრუ განგაშის გამოცხადება და ღონისძიებების შეჩერება. ცრუ განგაშის გამოცხადება ყოველთვის თან უნდა ახლდეს იმ ადამიანებისთვის მადლობის საჯაროდ გადახდა, რომლებმაც ინფორმაცია მოგვანოდეს საექვო შემთხვევის შესახებ, რაც ერთგვარი წახალისება იქნება მოსახლეობისათვის, რათა უწყყმანოდ შეგვატყობინონ ინფორმაცია ღორის აფრიკული ცხელების მსგავსი შემთხვევების შესახებ. შინაური ცხოველების მნიშვნელოვანი დაავადებების კონტროლისთვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს საექვო შემთხვევების შესახებ ინფორმაციის შეტყობინების კულტურის დანერგვას. აქვე ყურადღება უნდა გამახვილდეს იმაზე, რომ საგულისხმოა უფრო სინდრომული შემთხვევები და არა კონკრეტული დაავადებები (მაგალითად, ღორის ჰემორაგიული-ენტერალური სინდრომი ღორის აფრიკული ან კლასიკური ცხელებისთვის და ბაქტერიული სეფსისისთვის);

შეტყობინების (განგაშის) ფაზა

თუ კლინიკური ან ეპიდემიოლოგიური შედეგები დიდი ალბათობით მიუთითებს ღორის აფრიკულ ცხელებაზე და კერძოდ, ხანმოკლე პერიოდში ყველა ასაკის ღორის დიდი რაოდენობით დახოცვის შემთხვევაში, შემდეგი ძირითადი მოქმედებები უნდა განხორციელდეს:

- დიაგნოზის დადასტურება ლაბორატორულ პირობებში;
- გამოვლენილი კერიდან ინფექციის გავრცელების პრევენცია;
- სხვა შესაძლო კერების გამოვლენა;
- ვეტ.სამსახურების ხელმძღვანელობისთვის ღონისძიების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება და გავრცელება.

ვეტ.სამსახურის დირექტორმა ან ქვეყნის მთავარმა ვეტერინარმა უნდა:

- უზრუნველყოს ღონისძიებათა შემოღება ადგილობრივ დონეზე კონტროლის განსახორციელებლად, ანუ კარანტინში უნდა მოექცეს ინფიცირებული საწარმოს ტერიტორია და აიკრძალოს ღორებისა და ღორის ხორცის პროდუქტების გადაადგილება;
- აამოქმედოს ღორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით შექმნილი საგანგებო მდგომარეობისთვის მზადყოფნის ეროვნული გეგმა, დაავადების ლაბორატორულ პირობებში დადასტურებისთანავე (ან თუნდაც მზადება გეგმის ამოქმედებისთვის, თუ დაავადების გავრცელების დიდი ალბათობაა (კლინიკური და ეპიდემიოლოგიური მონაცემები));
- დაინიყოს საგანგებო ფონდის თანხების გამოყენება (იდეალურ შემთხვევაში) ან მიიღოს ზომები იმ ფინანსური სახსრების ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად, რომლებიც აუცილებელია აფეთქების მასშტაბის განსაზღვრის მიზნით დამატებით განსახორციელებელი სავსე გამოძიების ხარჯების დასაფარავად;
- უზრუნველყოს აღჭურვილობის, მასალებისა და ტრანსპორტის ხელმისაწვდომობა;
- დააკომპლექტოს და დანიშნულების ადგილზე გაგზავნოს ღორის აფრიკულ ცხელების ექსპერტთა ჯგუფი, რომლის შემადგენლობაშიც უნდა შედიოდნენ ეპიდემიოლოგი, ლაბორატორული დიაგნოსტიკოსი და მაკონტროლებელი პირი და უზრუნველყოს იგი საოპერაციო და ტექნიკური მხარდაჭერით;
- მოიწვიოს უწყებათაშორისი შეხვედრა პოლიციის, ჯარისა და სხვა სახელმწიფო უწყებათა გასაფრთხილებლად, თუ ეს მათი მხრიდან თანამშრომლობის უზრუნველსაყოფად არის აუცილებელი;
- განსაზღვროს კონტროლისა და ზედამხედველობის ზონები;
- გააფრთხილოს პროვინციებისა და რეგიონების მთავარი ვეტერინარები, ვინაიდან ღორის აფრიკულ ცხელებას დიდ ტერიტორიებზე სწარაფად გავრცელების უნარი ახასიათებს.

მეზობელი ქვეყნების ვეტ.სამსახურების დირექტორები გაფრთხილებულები უნდა იყვნენ ღორის დაავადების შესახებ, რომელმაც შეიძლება ზემოქმედება იქონიოს მათ პირუტყვზე. ვინაიდან ღორის აფრიკულ ცხელებას ქვეყნის ტერიტორიის გარეთ სწრაფად გავრცელების უნარი გააჩნია, მითუმეტეს სუსტად დაცული საზღვრების მქონე ქვეყნებში. მეზობელი ქვეყნების ვეტ.სამსახურები სათანადოდ დააფასებენ იმ ფაქტს, თუ გამოვლენილი შემთხვევის შესახებ მიიღებენ გარკვეულ ინფორმაციასა და გაფრთხილებას, თუმცა დაავადება ჯერ არ იყოს დადასტურებული.

თუ არსებობენ ეროვნული ან ადგილობრივი ფერმერთა ასოციაციები, მათი რაც შეიძლება სწრაფად გაფრთხილება შექმნილი მდგომარეობის შესახებ, უზრუნველყოფს ამ ასოციაციების მხრიდან მხარდაჭერასა და თანამშრომლობას ღორის აფრიკული ცხელების დადასტურების შემთხვევაში და ასევე, მათ ხელშეწყობას კარანტინის შემოღებაში.

სამოქმედო ფაზა

სამოქმედო ფაზა იწყება მაშინ, როდესაც ღორის აფრიკული ცხელების შემთხვევები დადასტურებულია და დაავადებასთან დაკავშირებით გამოცხადებულია საგანგებო მდგომარეობა. დაუყოვნებლივ უნდა განხორციელდეს შემდეგი მოქმედებები:

- ღორის აფრიკული ცხელების ინფექციის შესახებ განცხადების გავრცელება საერთაშორისო მასშტაბით;
- პოლიტიკური მხარდაჭერის მოპოვება დაავადების კონტროლის ღონისძიებათა გასატარებლად;
- უწყებათაშორისი კომიტეტის შეხვედრა;
- საზოგადოების ინფორმირების კამპანიის ორგანიზება;
- ინფიცირებული და მათთან კონტაქტში მყოფი ღორების დროულად ლიკვიდაცია, კომპენსაციის გადახდა და ტერიტორიის განწმენდა (ერთი კვირა);
- ინფიცირებული კერებიდან ღორებისა და ღორის ხორცის პროდუქტების გატანის შემთხვევათა თავიდან აცილება;
- ღორის აფრიკული ცხელების მეთვალყურეობა მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

ინფორმაციის შეტყობინება

ვეტერინარული სამსახურის დირექტორმა ინფექციის არსებობის ფაქტის შესახებ შეტყობინება უნდა გაუგზავნოს ისეთ მსოფლიო ორგანიზაციებს, როგორიცაა OIE და FAO და ასევე რეგიონულ ორგანიზაციებს. ამის შესახებ ინფორმაცია ასევე ოფიციალურად უნდა ეცნობოს მეზობელ ქვეყნებსა და სავაჭრო პარტნიორებს.

მეზობელი ქვეყნებისთვის ინფორმაციის დაგვიანებით შეტყობინებამ შეიძლება სერიოზულად იმოქმედოს ღორის აფრიკული ცხელების კონტროლზე და ამ ქვეყნებთან პოლიტიკურ ურთიერთობებზე.

პოლიტიკური მხარდაჭერის მოპოვება

ვეტერინარული დეპარტამენტის საქმიანობაზე პასუხისმგებელი მინისტრი ჯერ კიდევ დაავადების აფეთქებამდე უნდა ფლობდეს ინფორმაციას ყველაზე მნიშვნელოვანი ეპიდემიური დაავადებების შესახებ, რომლებმაც შეიძლება სერიოზული ზეგავლენა იქონიონ ადამიანის საარსებო საშუალებებზე, ვაჭრობასა და ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდაზე, ან უშუალოდ ადამიანებზე. ღორის აფრიკული ცხელების დადასტურებისთანავე, დაუყოვნებლივ უნდა ჩატარდეს თათბირი, რომელზეც მინისტრს მოახსენებენ მიმდინარე მდგომარეობისა და დაავადებასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ფაქტების შესახებ, მოკლედ გააცნობენ კანონმდებლობას, რომელიც არეგულირებს დაავადების კონტროლთან დაკავშირებულ საკითხებს და დაავადების კონტროლის ღონისძიებებისთვის გამოყოფილ ბიუჯეტს. ამასთანავე, დაავადების კონტროლის ღონისძიებათა წარუმატებლობის შემთხვევაში, ქვეყნისთვის მიყენებუ-

ლი ზარალი რეალურად უნდა შეფასდეს. ასეთი გაანგარიშებები წინასწარ უნდა იყოს მომზადებული და შემდგომში მათში რეგულარულად უნდა მოხდეს ცვლილებების შეტანა ინფლაციის დონისა და ისეთი ცვალებადი ფაქტორების გათვალისწინებით, როგორიცაა ღირსის წარმოების დონის ზრდა და წარმოების მოდერნიზაცია. ღირსის აფრიკული ცხელეების კონტროლისთვის ფონდიდან (ან საგანგებო დაავადებათა ფინანსური მხარდაჭერის სხვა სისტემიდან) რესურსების მოპოვების მიზნით, აუცილებელია საგანგებო ნებართვის მოპოვება.

საზოგადოების ინფორმირების კამპანია

საზოგადოების ინფორმირების ეფექტურად ორგანიზებული კამპანია, ღირსის აფრიკული ცხელეების კონტროლის განხორციელებაში ალბათ ყველაზე მნიშვნელოვანი დამხმარე ელემენტია და ამიტომ, იგი სამოქმედო გეგმის განუყოფელი ნაწილი უნდა იყოს. საზოგადოების ინფორმირების კამპანიის ყველაზე წარმატებული მოდელის განსაზღვრა ხდება ქვეყნის სპეციფიკიდან გაგამომდინარე, მაგრამ არსებობს გარკვეული ძირითადი წესები, რომლებიც საერთოა ყველა ქვეყნისთვის:

- გამოიყენეთ მას-მედიის სხვადასხვა საშუალებები. შორეული უბნების გასაფრთხილებლად ხშირად, ყველაზე კარგი საშუალებაა რადიო, ვინაიდან მოსახლეობას შეიძლება ტელევიზორი არ ჰქონდეს, ხოლო გაზეთები დაბეჭდიდან მხოლოდ რამოდენიმე დღეში მიუვიდეს. თუმცა, ტელევიზიითაც და განცხადებები გაზეთებში მაინც უნდა გაკეთდეს. ასევე შესაძლებელია მობილურ ტელეფონებზე SMS-გაფრთხილებების გაგზავნა.
- თვალსაჩინო პოსტერებისა და ბუკლეტების ფართოდ გავრცელება ხელს შეუწყობს კამპანიის წარმატებით განხორციელებას.
- თავი შეიკავეთ ემოციური და ისეთი განცხადებებისგან, რომლებიც სიმართლეს არ შეესაბამება, მაგალითად რომ ღირსის აფრიკული ცხელეა ადამიანის სიკვდილს იწვევს. ყურადღება გაამახვილეთ ისეთ რეალურად არასახარბიელო ფაქტორებზე, როგორიცაა ფასების მომატება საკვებ პროდუქტებზე.
- საჯარო შეხვედრები დაავადების შესახებ მოსახლეობის ინფორმირების ეფექტურ საშუალებას წარმოადგენს, ვინაიდან ამგვარად ადამიანებს შეკითხვების დასმისა და ინფორმაციის მიწოდების შესაძლებლობა ეძლევათ. ეს ასევე ხელს შეუშლის არასწორი ინფორმაციის (ჭორების) გავრცელებას.
- გამოიყენეთ სხვა ქვეყნების გამოცდილება ღირსის აფრიკული ცხელეების მიმართ შედეგებზე ყურადღების გასამახვილებლად.
- რეგულარულად მიაწოდეთ მოსახლეობას ახალი ინფორმაცია უკვე გატარებული ღონისძიებების შედეგების შესახებ.
- გახსოვდეთ, რომ ხშირად უკეთესია, როდესაც მოსახლეობას ქვეყნის მთავარი ვეტერინარის გზავნილებს არავეტერინარი აუწყებს, ვიდრე პირიქით.

იმ შემთხვევაში, თუ ქვეყნისა და ადგილობრივ დონეებზე არსებობს ფერმერთა ასოციაციები, მაშინ პოლიტიკური თვალსაზრისით მიზანშეწონილი იქნება მათი ინფორმირება მიმდინარე ვითარების შესახებ.

ღორების დაკვლა, განადგურება და დეკონტამინაცია

ინფიცირებული ღორების ან მათთან კონტაქტში მყოფი ღორების ლიკვიდაცია სათანადოდ აღჭურვილი ჯგუფის მიერ უნდა განხორციელდეს, რომელიც ამას ღორების მეპატრონეებისთვის მისაღები ჰუმანური მეთოდებით გააკეთებს და მოკლული ღორების ნარჩენების უტილიზაციას მოახდენს იმგვარად, რომ გამორიცხული იყოს მათი შემდგომში მოხმარება. ამის შემდეგ ტერიტორიასა და ჯგუფის წევრებს აუცილებლად უნდა ჩაუტარდეს დეზინფექცია. დაზოცილი ღორის ლეშისა და ისეთი ინფიცირებული მასალების უტილიზაციისთვის, როგორიცაა ქვეშსაგები და მორჩენილი საკვები, რეკომენდებულია მათი ღრმად ჩამარხვა ან დაწვა. ეს უნდა გაკეთდეს იმავე ტერიტორიაზე, ან მის სიახლოვეს. პოტენციურად ინფიცირებული ნარჩენების გადატანა დიდ მანძილებზე რეკომენდებული არ არის, რადგანაც არსებობს

- მოთხოვნები: კანონმდებლობის ამოქმედება (და ჯარიმების დაწესება კანონმდებლობის შეუსრულებლობაზე).
- გაძლიერებული ეპიდემიოლოგიური ზედამხედველობა ღორის აფრიკული ცხელებისთვის:
- მოთხოვნები: ვეტ.სამსახურის კომპეტენციის ფარგლებში არსებული ეპიდემიოლოგიური ერთეული, რომელსაც გააჩნია ეპიდემიოლოგიური მეთოდებისა და ანალიზის განხორციელებაში სპეციალურად მომზადებული კადრები; წარმოებისა და მარკეტინგის ჯაჭვების ცოდნა; მწარმოებლებისთვის, მოვაჭრეებსა და სასაკლაოს ინსპექტორებისთვის ცნობილი უნდა იყოს დაავადების შემთხვევების შესახებ ინფორმაციის დაუყოვნებლივ შეტყობინების აუცილებლობის შესახებ, დადაგენილი პროცედურების შესაბამისად; ეროვნული პროგრამის შემოღების შესაძლებლობის განხილვა, რომელიც გაითვალისწინებს იმ პირთა დაჯილდოება/წახალისებას, რომლებიც უზრუნველყოფენ ინფორმაციას ღორის აფრიკული ცხელების შემთხვევათა შესახებ;

სურათი 5

ჰუმანური მეთოდით ღორების დაკვლა (პნევმატური, ელექტრო შოკი)

ინფიცირებული სითხეების დაღვრის, სატრანსპორტო საშუალების მწყობრიდან გამოსვლისა და გაძარცვის საშიშროება, რამაც შეიძლება კიდევ უფრო დაამძიმოს არსებული მდგომარეობა. ღორის მეპატრონეებს, რომლებმაც ამის შესახებ იციან არ სურთ, რომ პოტენციურად ინფიცირებული მასალების გადაადგილება მათი ფერმების სიახლოვეს მოხდეს. მაგრამ, დახოცილი ღორის ნარჩენების გადატანა დიდ მანძილზე მდებარე ჩამარხვის ადგილებში ენინალმდებება დადგენილებას ღორების ინფიცირებულ ტერიტორიაზე ან მის ფარგლებს გარეთ, გადაადგილების აკრძალვის შესახებ და ამგვარი ქმედება ცუდი მაგალითი იქნება მოსახლეობისთვის. ფერმების ღორებისგან დაცლისთანავე უნდა მოხდეს მათი ტერიტორიის განმენდა და ჩატარდეს სადეზინფექციო სამუშაოები; განადგურდეს ყველა ისეთი მასალა როგორცაა ფეკალი, ქვეშააგები და მორჩენილი საკვები; ასევე უნდა გაინმინდოს და დეზინფექცია ჩატარდეს წყლის ჭურჭელსა და ხის საკვებურებს. დეზინფექციისთვის შესაძლებელია 2% ნატრიუმის ჰიპოქლორიტის, 2% ნატრიუმის ჰიდროქსიდის ან ვირუციდული თვისებების მქონე სარეცხი საშუალების გამოყენება. ჯგუფის წევრებმა უნდა გამოიყენონ დამცავი ტანსაცმელი და თავდაცვა ჩაიტარონ განმენდისა და დეზინფექციის პროცედურები კერძოდ, თითოეული ღონისძიების შემდეგ დაიბანონ და გამოიყენონ სადეზინფექციო საშუალებები ხელებისა და ფეხსაცმლის დასამუშაველად.

ღორების ლიკვიდაციის ღონისძიების განხორციელებამდე ღორის მეპატრონეები უნდა დაარწმუნოთ იმაში, რომ მათ საბაზრო ფასების მიხედვით გადაუხდიან კომპენსაციას. ღორის მეპატრონეთა დარწმუნების რამოდენიმე გზა არსებობს: პირველი, დახოცილი ღორები მათი თანდასწრებით უნდა აინონის, რათა ეჭვი არ შეეპაროთ შეთავაზებული ფასის სამართლიანობაში; მეორე, კომპენსაციის ოდენობის განსაზღვრა უნდა მიხდეს სამი კატეგორიის მიხედვით: გოჭი, ბურვაკი ან მოზრდილი ღორი. საჯიშე ღორების შეფასება ხდება მოსახლეობასა და კერძო სექტორებს შორის შეთანხმების საფუძველზე, საგანგებო ღონისძიების გატარებამდე.

ლორების გადაადგილების პრევენცია

ხშირად, ღორებისა და ღორის ხორცის პროდუქტების გადაადგილების მართვა და პრევენცია, დაავადების კონტროლის ერთ-ერთი ყველაზე რთული მხარეა. ძირითადად, ეს ღონისძიებები ემყარება:

- კანონმდებლობას, რომელიც სპეციალურად განიხილავს ეპიდემიურ დაავადებებს ან რომლის ამოქმედებაც ხდება მაშინ, როდესაც საგანგებო მდგომარეობა გამოცხადებული; ამ კანონმდებლობის აღსრულებას უზრუნველყოფენ ვეტ. სამსახურები და სამართალდამცავი სტრუქტურები მათ შორის, პოლიცია და ჯარი;
- თანამშრომლობას მწარმოებლებისა და მოსახლეობის მხრიდან, როდესაც ცხოველთა გადაადგილების პრევენცია სტანდარტული მეთოდებით არ ხერხდება;
- კომპენსაციის გადახდას შინაური ცხოველების სავალდებულო წესით დახოცვისთვის, მისი არალეგალურად გადაადგილებისა და ფარულად გარიგების დადების თავიდან აცილების მიზნით;
- კანონის მოთხოვნების შესრულებასა და მათი დარღვევისთვის ეფექტური ჯარიმების შემოღებას.

ნებისმიერი ეროვნული სამოქმედო გეგმა უნდა შეიცავდეს ახალ ღონისძიებებს პირუტყვის გადაადგილების კონტროლის ან მართვის ღონისძიებათა მხარდასაჭერად. ეს შეიძლება მოიცავდეს ღორის წარმოების წარმომადგენელთა მონაწილეობას გზებზე განლაგებული საკონტროლო-გამშვები პუნქტების მუშაობაში, იმ ბუკლებებისა და პოსტერების გავრცელებაში, რომლებიც პირუტყვის უკანონო გადაადგილების შედეგების ილუსტრირებას ახდენს. იგი ასევე უნდა ითვალისწინებდეს სტიმულებს პირუტყვის არალეგალური გადაადგილების შესახებ ინფორმაციის შეტყობინებისთვის, რაც ხელს შეუწყობს ასეთი ფაქტების იგნორირების პრაქტიკის აღმოფხვრას.

ქვეყანაში კონტროლის გასამყარებლად შესაძლებელია საკონტროლო-გამშვები პუნქტების განლაგება გზებზე. ამ ღონისძიების ეფექტურობის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია, რომ იგი ასევე ითვალისწინებდეს ჩხრეკის ჩატარებას ღორის ხორცისა და ცოცხალი გოჭების აღმოჩენის მიზნით. ასევე შესაძლებელია ავტომატების საბურავების სადეზინფექციო საშუალებით დამუშავების ღონისძიების შემოღება. თუმცა, საბურავები დიდ ხანს მაინც არ რჩება ღორის აფრიკული ცხელების ვირუსით დაბინძურებული, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მანქანას მოკლე მანძილზე და ნალექიანი ამინდის პირობებში უწევს გადაადგილება. იმ შემთხვევაში თუ ასეთი ღონისძიება იქნება შემოღებული, იგი სათანადოდ უნდა განხორციელდეს.

მეთვალყურეობის წარმოება ღორის აფრიკული ცხელებისთვის

მეთვალყურეობას ღორის აფრიკული ცხელებისა და ღორის სხვა დაავადებებისათვის, რომლებიც შეცდომით შეიძლება ღორის აფრიკულ ცხელებად მიიჩნიოთ, აწარმოებენ ცხოველთა ჯანდაცვის ადგილობრივი სამსახურის მუშაკები, ღორის მწარმოებლებისა და ნებისმიერი სხვა შესაბამისი დაინტერესებული მხარეების მხარდაჭერით. აუცილებელია გამოიყოს სუფთა ხაზები დაავადების შემთხვევათა შესახებ ინფორმაციის გადაცემისთვის. იქ, სადაც ინფექციის კერებია და სადაც ინფექციის გავრცელების დიდი ალბათობა არსებობს, უნდა მოეწყოს ინფორმაციის საჯაროდ გამოქვეყნების დღეები. რეგულარულად უნდა განახლდეს ღორის მწარმოებელთა რეესტრი, რომელშიც ქვეყანაში არსებული კოლტების აღრიცხვა წარმოებს. სანაშენე ღორების შემოტანის ან კოლტების განახლების შემდეგ, ღორის ყველა სანარმო (განსაკუთრებით კი სანარმოები, რომლებიც მდებარეობს იმ ადგილების შემოგარენში, სადაც ადრე ღორის აფრიკული ცხელების ინფექციის კერები არსებობდა) ორჯერ მაინც უნდა დათვალიერდეს (ორკვირიანი ინტერვალით), ვიდრე არ დარწმუნდებით რომ ღორის აფრიკული ცხელებისგან ღორების დახოცვის შემთხვევებს ადგილი არა აქვს (ინფორმაციის ფლობა აუცილებელია – “უარყოფითი” ან ნულოვანი ინფორმაცია უკეთესია, ვიდრე არანაირი ინფორმაცია). ღორის აფრიკული ცხელების კლინიკურ ნიშნებში კარგად გარკვეულმა ვეტ.მუშაკებმა უნდა აწარმოონ ღორისა და პირუტყვის ყველა ბაზრებისა და სასაკლაოების ინსპექტირება და მევაჭრეთა გამოკითხვა. მათ უნდა ჰქონდეთ უფლება იმ ღორების დაჭერის უფლება, რომელთაც დაავადების საეჭვო ნიშნები აღენიშნებათ ან რომლებიც შემოტანილია იმ ფერმებიდან, სადაც სიკვდილიანობის მაღალი დონე იყო დაფიქსირებული, ან ფერმებიდან, რომლებიც ინფიცირებულ ზონებში ან მათ სიახლოვეს მდებარეობს. დაკლული ღორების სისხლისა და ორგანოების ჩაბარება ღორის აფრიკულ ცხელებაზე ტესტირებისთვის, შესაძლებელია ეროვნულ სადიაგნოსტიკო ლაბორატორიაში. ინფორმაციის რეგულარულად შეტყობინებასა და გავრცელებას ხელი უნდა შეეწყოს, მაგალითად კვირეული ან ორკვირეული ეპიდემიოლოგიური ანგარიშების მეშვეობით.

მეთვალყურეობის გასაძლიერებლად ადგილობრივ, რეგიონულ და ეროვნულ დონეზე შესაძლებელია სემინარების ჩატარება ღორის აფრიკული ცხელების ამოცნობისა და მართვის საკითხებთან დაკავშირებით. ახალ დამსწრეთა მიერ ინფორმაციის მიღებისა და ტრეინინგის გავლის უზრუნველსაყოფად, ასეთი სემინარები რეგულარული ინტერვალებით უნდა ჩატარდეს. ასევე შეიძლება საჭირო გახდეს სპეციალური მომზადების კურსის განმეორებით ჩატარება მათთვის, ვისაც იგი ადრე უკვე გავლილი ჰქონდა, მითუმეტეს თუ დაავადების აფეთქება დიდი ხნის წინ მოხდა.

ღონისძიებათა დასრულების ფაზა

იმ შემთხვევაში, თუ ღორის აფრიკული ცხელების დიაგნოზი არ დასტურდება, ვეტ. სამსახურის დირექტორმა უნდა აცნობოს ყველა მხარეს, რომ საგანგებო მდგომარეობა აღარ არსებობს. ღორის აფრიკული ცხელების დიაგნოზის დადასტურებისას, საგანგებო მდგომარეობასთან დაკავშირებულ ღონისძიებათა დასრულების ფაზა იწყება მაშინ, როდესაც ვეტ.სამსახურის დირექტორი ჩათვლის, რომ ინფექციის კერების ლოკალიზების, კონტროლისა და აღმოფხვრის ყველა ოპერაციამ დასახულ მი-

ზანს მიაღწია. თუ რამდენად სწრაფად მოხდება ეს დაავადების პირველად აფეთქების შემდეგ, დამოკიდებულია გარემოებებზე და მათ შორის იმაზე იქნება აღმოჩენილი თუ არა სხვა კერები, მათ მასშტაბზე და დაავადების კონტროლის/ლორების ლიკვიდაციის ღონისძიებათა წარმატებაზე. საერთოდ, თუ თავდაპირველი აფეთქების შემდეგ, ორი თვის განმავლობაში მომდევნო აფეთქებები აღარ ფიქსირდება, ლორებით და ლორის ხორცის პროდუქტების ვაჭრობა შეიძლება ჩვეულ რეჟიმში განახლდეს, მაგრამ გაძლიერებული ვეტ.კონტროლის ქვეშ, პირველი ერთი-ორი თვის განმავლობაში მაინც. საინდიკატორი ლორების შემოყვანა ადრე ინფიცირებული ფერმის ტერიტორიაზე შესაძლებელია ტერიტორიის ლორებისგან დაცლისა და დეზინფექციის ჩატარების შემდეგ 40 დღეში, ან უფრო ადრე, თუ ტერიტორია იზოლირებულია და მის გარშემო აქტიური კერები არ მოიპოვება. თუ ტერიტორიაზე შემოყვანის შემდეგ, ლორებს ორი ან სამი კვირის განმავლობაში დაავადების სიმპტომები არ გამოუვლინდებათ, მაშინ საკმაო საფუძველი გვაქვს ვივრაუდოდ, რომ დაავადების აფეთქება კონტროლს დაექვემდებარა.

თავი 10

კადრების სპეციალური მომზადება, ტესტირება და საგანგებო გეგმებში ცვლილებებისა შეტანა

საიმიტაციო სწავლება

საიმიტაციო სწავლება სასარგებლოა დაავადების გავრცელებით გამოწვეული საგანგებო მდგომარეობის დადგომამდე საგანგებო გეგმების ტესტირებისა და დახვეწისთვის. ისინი მნიშვნელოვანია დაავადებით გამოწვეულ საგანგებო შემთხვევაში რეაგირების ჯგუფების ჩამოყალიბებისა და ინდივიდუალური შტატის სპეციალური მომზადებისთვის.

ამგვარი სწავლებისთვის უნდა შემუშავდეს დაავადების აფეთქების რეალისტური სცენარები და სადაც შესაძლებელია, რეალურ მონაცემთა გამოყენებით შინაურ ცხოველთა ადგილსამყოფელის, პოპულაციებისა და სავაჭრო გზების შესახებ. სცენარი შეიძლება მოიცავდეს ერთ ან მეტ ფაზას ან რეალურ აფეთქებას და შესაძლო შედეგების მთელი წყების ილუსტრირებას ახდენდეს. მაგრამ, არც სცენარი და არც სწავლება ზედმეტად გადატირებული ან გრძელი არ უნდა იყოს. აჯობებს, თუ ერთ ჯერზე ერთი სისტემის ტესტირება მოხდება (მაგალითად, როგორ მუშაობს დაავადების კონტროლის ადგილობრივი ცენტრი). საიმიტაციო სწავლება შეიძლება ჩატარდეს წერილობით (აუდიტორიაში), მოქმედებების იმიტაციის მეშვეობით (გამოცდა საველე პირობებში) ან კომბინირებული ფორმით. ყოველი საიმიტაციო სწავლების შემდეგ, შედეგების შეფასება უნდა მოხდეს, რომელიც მიზნად ისახავს იმ ადგილების გამოვლენას, რომლებიც მოითხოვს გეგმებში ცვლილებების შეტანასა და დამატებით სწავლებას.

დაავადების ფართომასშტაბიანი აფეთქების მოდელირებაზე გადასვლა მიზანშეწონილია მხოლოდ დაავადების კონტროლის რეაგირების ცალკეული კომპონენტების გამოცდისა და პრაქტიკულად განხორციელების შემდეგ. მანამდე ჩატარებულ სწავლებას, შესაძლოა უკუშედეგები მოჰყვეს. იმისათვის, რომ მას-მედიის საშუალებებმა და საზოგადოებამ საიმიტაციო სწავლება დაავადების რეალურ აფეთქებად არ ჩათვალონ, აუცილებელია მათი და ასევე მეზობელი ქვეყნების წინასწარ გაფრთხილება. ამგვარი გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად, დაგეგმილი საიმიტაციო სწავლების შესახებ ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია რამოდენიმე კვირით ადრე უნდა იყოს გაფრთხილებული.

ვინაიდან ღირის აფრიკული ცხელება ტრანსსასაზღვრო ცხოველთა დაავადებათა რიცხვს მიეკუთვნება, ძალიან სასარგებლოა საიმიტაციო სწავლების ჩატარება მეზობელ ქვეყნებთან ერთად, მაგრამ ეს მხოლოდ ეროვნული გეგმების პრაქტიკულ განხორციელებაში მაღალი დონის მიღწევის შემდეგ უნდა მოხდეს.

კადრების სპეციალური მომზადება

კადრებმა კარგად უნდა შეისწავლონ თავიანთი როლები, მოვალეობები და ფუნქციები ღირის აფრიკული ცხელებით გამოწვეულ საგანგებო სიტუაციაში. მთავარ პერსონალს უფრო ინტენსიური სწავლება უნდა ჩაუტარდეს. უნდა გვახსოვდეს, რომ პერსონალის ნებისმიერი წევრი, დანეჭებული მთავარი ვეტერინარიდან, შეიძლება საგანგებო სიტუაციის განვითარების დროს ადგილზე არ იმყოფებოდეს ან შესაცვლელი

გახდეს და ამიტომ, აუცილებელია ასევე სათადარიგო კადრების სპეციალური მომზადება თითოეული თანამდებობისთვის.

ღორის აფრიკული ცხელებისთვის შემუშავებულ საგანგებო გეგმებში ცვლილებების რეგულარულად შეტანა

საგანგებო გეგმები უნდა განვიხილოდ არა როგორც უცვლელი ნიმუშები, არამედ როგორც დოკუმენტები, რომლებიც რეგულარულად საჭიროებენ ცვლილებების შეტანას, ცვალებადი გარემოებების ასახვის მიზნით. ღორის აფრიკული ცხელებისთვის შემუშავებულ საგანგებო გეგმებში ცვლილებების შეტანის დროს გასათვალისწინებელია შემდეგი ფაქტორები:

- ეპიდემიოლოგიური ვითარების შეცვლა ქვეყნის შიგნით და გარეთ;
- ახალი საფრთხეები ღორის აფრიკულ ცხელებასთან დაკავშირებით;
- ცვლილებები საქონლის წარმოების სისტემებსა და შიდა და საგარეო ვაჭრობის მოთხოვნებში;
- ცვლილებები ეროვნულ კანონმდებლობაში ან სახელმწიფო ვეტ.სამსახურის ან სხვა სამთავრობო დანესებულებათა სტრუქტურაში ან რესურსებში;
- ქვეყნისა და მეზობელი სახელმწიფოების გამოცდილება, სპეციალური მომზადების ან სიმულაციური სწავლების შედეგები და მთავარ დაინტერესებულ მხარეთა და მათ შორის, ფერმერთა შენიშვნები.

დანართი 1

FAO-სა და ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის ლაბორატორიები ღორის აფრიკული ცხელებისთვის

მოცემული სია ძალაშია 2008 წლის ბოლომდე. მომავალში მან შეიძლება გარკვეული ცვლილებები განიცადოს. მითითებულ ლაბორატორიების ახალ სიებთან დაკავშირებით ინფორმაციის მოსაძიებლად იხილეთ FAO-სა და ცხოველთა ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის ვებ-გვერდები, რომლებიც ხელმისაწვდომია სადიაგნოსტიკო ტესტებისა და ვაქცინების შესახებ სახელმძღვანელოს ბოლო ელექტრონულ ვერსიაში (www.oie.int).

სოფლის მეურნეობისა და მეცხოველეობის ინსტიტუტი Centro de Investigación en Sanidad Animal Instituto Nacional de Investigación y Tecnología Agraria y Alimentaria (CISA-INIA),
28130 ვალდეოლმოსი, მადრიდი
დოქ. ც. გალარდო
ტელ.
ფაქსი
ელ.ფოსტა [o ini .e](mailto:info@inia.es)

განათლების სამინისტრო, მადრიდის უნივერსიტეტის ვეტერინარიის ფაკულტეტი Ministerio de Educación y Ciencia, Facultad de Veterinaria, Universidad Complutense de Madrid,
ავდა პუერტა დე ჰიერო ს/6 28040, მადრიდი
დოქ ჯ.მ. სანჩეს-ვიზკანო
ტელ.
ფაქსი
ელ.ფოსტა [i ino et. .e](mailto:info@veterinaria.ucm.es)

ცხოველთა ჯანდაცვის ინსტიტუტის პირბრაითის ლაბორატორია,
ემროუდი, პირბრაითი, სურეი
გაერთიანებული სამეფო
დოქ. ს. ოურა
ტელ.
ფაქსი
ელ.ფოსტა [i .o . .](mailto:info@pirbright.ac.uk)

ARC-ონდერსპურტის ვეტერინარული ინსტიტუტი,
კერძო საფოსტო ყუთი X5, ონდერსპურტი 01 10, სამხრეთ აფრიკა
დოქ. ა. ლუბისი
ტელ.: +27 12 529 91 01
ფაქსი: +27 12 529 95 43/95
ელ.ფოსტა: [i i . i .](mailto:info@arc.ac.za)

FAO – სახელმძღვანელოები ცხოველთა წარმოებასა და მათ ჯანდაცვაზე

1. Small-scale poultry production, 2004 (E, F)
2. Good practices for the meat industry, 2006 (E, F, S, Ar)
3. Preparing for highly pathogenic avian influenza, 2006 (E, Ar, S^e, F^e, M^e)
4. Wild Bird HPAI Surveillance – A manual for sample collection from healthy, sick and dead birds, 2006 (E, F, R, Id, S^e, Ar^e, C^e, Ba^{**})
5. Wild birds and Avian Influenza – An introduction to applied field research and disease sampling techniques, 2007 (E, F, R, Id, Ba, S^{**})
6. Compensation programs for the sanitary emergence of HPAI-H5N1 in Latin American and the Caribbean, 2008 (E^e, S^e)
7. The AVE systems of geographic information for the assistance in the epidemiological surveillance of the avian influenza, based on risk (E^e, S^e)
8. სათადარიგო გეგმების მომზადება ღორის აფრიკული ცხელებისათვის (E, Ka, Hy)

ხელმისაწვდომია მაისი 2010

Ar	-	არაბული	Multil	-	მრავალ ენოვანი
C	-	ჩინური	*		ბეჭდვიდან მოხსნილი
E	-	ინგლისური	**		მზადების პროცესში
F	-	ფრანგული	e		გამოცემა
P	-	პორტუგალიური			
R	-	რუსული			
S	-	ესპანური			
M	-	მონღოლური			
Id	-	მალაიზიური			
Ba	-	ბანგლადეშური			
Ka	-	ქართული			
Hy	-	სომხური			

FAO-ს სახელმძღვანელოები ცხოველთა წარმოებასა და მათ ჯანდაცვაზე ხელმისაწვდომია FAO-ს ავტორიზებული გაყიდვების აგენტებთან ან გაყიდვისა და მარკეტინგის ჯგუფთან.

FAO ცხოველთა ჯანდაცვის შესახებ სახელმძღვანელოები

1. Manual on the diagnosis of rinderpest, 1996 (E)
2. Manual on bovine spongiform encephalopathy, 1998 (E)
3. Epidemiology, diagnosis and control of helminth parasites of swine, 1998
4. Epidemiology, diagnosis and control of poultry parasites, 1998
5. Recognizing peste des petits ruminant – A field manual, 1999 (E, F)
6. Manual on the preparation of national animal disease emergency preparedness plans, 1999 (E)
7. Manual on the preparation of rinderpest contingency plans, 1999 (E)
8. Manual on livestock disease surveillance and information systems, 1999 (E)
9. Recognizing African swine fever – A field manual, 2000 (E, F)
10. Manual on Participatory Epidemiology – Method for the Collection of Action-Oriented Epidemiological Intelligence, 2000 (E)
11. Manual on the preparation of african swine fever contingency plans, 2001 (E)
12. Manual on procedures for disease eradication by stamping out, 2001 (E)
13. Recognizing contagious bovine pleuropneumonia, 2001 (E, F)
14. Preparation of contagious bovine pleuropneumonia contingency plans, 2002 (E, F)
15. Preparation of Rift Valley fever contingency plans, 2002 (E, F)
16. Preparation of foot-and-mouth disease contingency plans, 2002 (E)
17. Recognizing Rift Valley fever, 2003 (E)

ლორის აფრიკული ცხელება ლორის ვირუსული, ჰემორაგიული დაავადებაა, რომელიც ჩვეულებრივ გავრცელებისა და სიკვდილიანობის მაღალი დონით ხასიათდება. ცნობილია, რომ დაავადებამ შეიძლება დამანგრეველი შედეგი იქონიოს ლორის წარმოებაზე და მათ შორის მაღალი ინდუსტრიალიზაციის, მცირე კომერციულ საწარმოთა და შინამეურნეობათა დონეზე, რასაც მოჰყვება პირუტყვისა და ხორცის საექსპორტო ბაზრების დახურვა, ლორის პოპულაციების განადგურება და საარსებო საშუალებათა დაკარგვა ცალკეული ადამიანებისა და ოჯახების მიერ. ლორის აფრიკული ცხელება ცხოველთა ერთ-ერთი იმ ტრანსსასაზღვრო დაავადებათაგანია, რომელიც ყველაზე რთულად ექვემდებარება კონტროლს იმის გამო, რომ დღესდღეობით მის წინააღმდეგ ეფექტური ვაქცინა არ არსებობს. მისი გადაცემა ხდება პირდაპირი კონტაქტის გზით ინფექციის მატარებელ და ინფექციისადმი მგრძნობელობის მქონე ღორებს შორის და ასევე *Ornithodoros* სახეობის ინფიცირებული რბილზურგიანი ტკიპების მეშვეობით. ველურ ბუნებაში ამ ინფექციას რამდენიმე რეზერვუარი გააჩნია იმ ადგილებში, სადაც იგი ენდემური ხასიათისაა. ლორის აფრიკული ცხელების ვირუსმა ხანგრძლივი დროის განმავლობაში შეიძლება შეინარჩუნოს აქტივობა დაბინძურებულ გარემოში ან ლორის ხორცის გამოყვანილ პროდუქტებში, რომლებიც შეიძლება ინფექციის წყაროდ გადაიქცეს ან ხელი შეუწყოს დაავადების შორეულ მანძილებზე გავრცელებას.

დაავადება, რომელიც ე. წ. ტროპიკული აფრიკის (უდაბნო საჰარას სამხრეთით) უდიდეს ნაწილზე გავრცელებული, 1950-იანი წლების ბოლოს შემოტანილ იქნა ევროპაში, სადაც მის აღმოფხვრას 30 წელზე მეტი დრო დასჭირდა. 1970-იან და 1980-იან წლებში, დაავადებამ რამდენიმე ჯერ იჩინა თავი ჩრდილო და სამხრეთ ამერიკის რამდენიმე ქვეყანაში, სადაც მისი საბოლოოდ აღმოფხვრა მხოლოდ ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე გაერთიანებული ძალისხმევით მოხერხდა. 2007 წლის შუა პერიოდში, ლორის აფრიკული ცხელება, პირველად დაფიქსირდა კავკასიაში და შემდეგ გავრცელდა მთელ რეგიონში, რამაც გამოიწვია ლორის მწარმოებელთა შემფოთება აღმოსავლეთ ევროპაში და მის გარეთ.

მოცემული სახელმძღვანელო შემუშავდა ლორის აფრიკული ცხელების შესახებ 2001 წელს გამოქვეყნებულ სახელმძღვანელოზე დაყრდნობით (FAO-ს სახელმძღვანელო No. 11), რომელშიც შეტანილ იქნა ცვლილებები ახლად შეძენილი ცოდნა-გამოცდილების გათვალისწინებით და ევროპის ქვეყნების რეალობაზე მორგების მიზნით.

